

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1934.

Andra kammaren.

Nr 25.

Fredagen den 13 april.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 7 innevarande april förda protokollen.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 68—72, första lagutskottets utlåtanden nr 46 och 47, jordbruksutskottets utlåtanden nr 53—62, andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden nr 3 och 4 samt andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

§ 3.

Ordet lämnades nu på begäran till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa att kammaren måtte besluta att jordbruksutskottets utlåtande nr 62 måtte uppföras först på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden.

Denna hemställan bifölls.

§ 4.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från bankoutskottet:

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beräkning i vissa fall av engångsavgift enligt § 9 mom. 1 i reglementet för statens pensionsanstalt beträffande lärarbefattningar vid kommunal fortsättningsskola;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid lantbrukshögskolan; och

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för innehavare av befattning med delaktighet i statens pensionsanstalt att vid avgång ur tjänst i vissa fall bibehålla delaktighet i anstalten; samt

från första lagutskottet:

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om mått och vikt;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till skeppsklarerarförordning;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § bokföringslagen den 31 maj 1929; och

Andra kammarens protokoll 1934. Nr 25.

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en i Genève den 11 oktober 1933 undertecknad internationell konvention för undertryckande av handeln med myndiga kvinnor.

§ 5.

Till bordläggning anmälades:

första lagutskottets utlåtande, nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 24 mars 1916 (nr 90) angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff; samt

andra lagutskottets utlåtande, nr 20, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § 2 och 3 mom. samt 26 § lagen den 2 juni 1916 (nr 180) om skyddskoppypmpning, dels ock en i ämnet väckt motion.

§ 6.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att fru Sigrid Gillner-Ringenson på grund av sviterna efter värmeslag är i behov av ledighet från riksdagsgöromålen under en månads tid, till den 14 maj, intygas

Norrköping den 11 april 1934.

Fritz Karner,
leg. läk.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Olsson</i> i Ramsta	under 3 dagar fr. o. m. den 15 april,
» <i>Gustafson</i> i Kasenberg	» 2 » » 15 »
» <i>Olsson</i> i Mellerud	» 2 » » 15 »
» <i>Andersson</i> i Rasjön	» 4 » » 14 » och
» <i>Lindberg</i> i Stockholm	» 2 » » 14 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,9 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 14 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos, men bordlades åter första lagutskottets utlåtande nr 48 och andra lagutskottets utlåtande nr 20.

§ 2.

Till avgörande företogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

*Rörande lag
angående
köttbesiktning
och slakthus
m. m.*

I en till riksdagen den 3 januari 1934 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 31, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, förklarat sig vilja dels föreslå riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus, dels ock inhämta riksdagens yttrande över ett propositionen jämväl bilagt förslag till förordning angående förbud mot viss stämpling eller märkning av kött och köttvara.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två i anledning av propositionen inom andra kammaren väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen nr 454 av herr *Andersson* i Grimbo och nr 511 av herr *Gustafson* i Vimmerby.

I motionen II: 454 hade hemställts, att hushållningssällskapets förvaltningsutskott måtte tillerkännas rätt att utse en ledamot av styrelsen för slakthus och köttbesiktningsbyrå samt att utse en revisor för såväl slakthus som köttbesiktningsbyrå ävensom att lantbrukare, boende i stad med slakthustvång men utanför stadens planlagda område, måtte äga rätt att slakta kalvar av egen uppfödning.

I motionen II: 511 hade föreslagits, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte besluta 1) avslå vad däri föreslagits rörande slakthustvång och organtvång samt 2) att däri intaget förslag rörande maximitaxa för köttbesiktning måtte bifallas i den form, som av de vid ärendets beredning inom jordbruksdepartementet deltagande särskilda sakkunniga föreslagits.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen, med förklaring att Kungl. Maj:ts förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus icke kunnat i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga i punkten intaget förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus;

2) att riksdagen måtte förklara sig icke hava något att erinra mot det av Kungl. Maj:t till riksdagens yttrande framlagda förslaget till förordning angående förbud mot viss stämpling eller märkning av kött och köttvara; och

Rörande lag angående köttbesiktning och slakthus m. m. (Forts.)

3) att motionerna II: 454 och II: 511, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet under 1) och 2) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet voro följande reservationer:

A) beträffande 3 § i lagförslaget:

1) av herrar *Carl E. Eriksson, Uddenberg* och *Lundbom*;

2) av herr *Andersson* i Grimbo; och

3) av herr *Carlström*;

B) beträffande 6 § 3 mom. i lagförslaget av herrar *Tjällgren, Gustafson* i Kasenberg, *Carlström, Gustafson* i Vimmerby och *Persson* i Grytterud; samt

C) beträffande 8 § 1 mom. i lagförslaget av herr *Uddenberg*.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Johansson** i Uppmälby, som yttrade: Herr talman! I avseende å föredragningen av jordbruksutskottets utlåtande, nr 62, hemställes, att utskottets hemställan må föredragas punktvis; att punkten 1) företages till avgörande på det sätt, att först föredrages utskottets förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus paragrafvis med slutstadgande, ingress och rubrik sist samt därefter utskottets hemställan; att vid det lagrum, om vilket först uppkommer överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet; samt att lagtext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Denna hemställan bifölles.

Punkten 1).

Det av utskottet i punkten framlagda lagförslaget.

1 och 2 §§.

Godkändes.

3 §.

Efter föredragning av 1 mom. anförde:

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag ber att till utskottet få framföra mitt tack för den välvilliga behandling, som ifrågavarande proposition har rönt. Det gäller här en revision av lagen angående köttbesiktning och slakthus, en revision som i vissa delar har begärts för över femton år sedan, en revision som allt sedan dess har stått på dagordningen och som icke varit utan sina bekymmer i de förberedande instanserna. Propositionen har i allt väsentligt tillstyrkts av utskottet, men det finnes ett par förslag från utskottets sida, som avvika från propositionen och som jag skall tillåta mig att här i all korthet beröra.

I 3 § har från Kungl. Maj:ts sida föreslagits, att en ledamot av slakthusstyrelsen skall utses av kommunen inom ett förslag på tre personer, upprättat av hushållningssällskapet. Nu har det från utskottets sida föreslagits, att denne ledamot skall direkt utses av länets hushållningssällskap. Jag måste för min del erkänna, att ur saklig synpunkt är skillnaden mellan de båda förslagen icke så synnerligen stor, men å andra sidan kan jag icke undgå att påpeka, att utskottets förslag dock innebär ett ganska betänkligt ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Det blir nämligen en utanför kommunen stående

Rörande lag angående köttbesiktning och slakthus m. m. (Forts.)

halvofficiell institution, som får rätt att tillsätta en ledamot i en kommunal styrelse. Det finnes icke något precedensfall, skulle jag tro, utan det är första gången man förfar på sådant sätt. Men det ligger i sakens natur, att då frågan icke är av någon större saklig innebörd, finnes det icke någon anledning att på denna punkt driva någon opposition mot förslaget.

Däremot har utskottet i 8 § vidtagit en ändring, som jag för min del måste säga är av allvarig innebörd därför att den ändringen medför, måste man säga, en viss orättvisa mot vissa kommuner och samhällen. Enligt hittills gällande lag har det varit så att, om slakthus inrättas i en stad och köttbesiktningstvång införes i en kommun eller en stad — vilket kunnat ske endast genom att vederbörande kommun frivilligt beslutat det — så har kommunen fått rätt att uttaga den kostnad för köttbesiktningstvånget, som kommunen pålagt sig, genom avgifter på köttbesiktningen. I Kungl. Maj:ts förslag finnes denna bestämmelse lagd så, att i syfte att kunna åstadkomma en utjämning av slakthus- och köttbesiktningsavgifterna har man att uträkna ett medeltal för samtliga köttbesiktningsbyråer i landet. Medeltalet betraktas såsom normalavgift, men den kommun eller det samhälle, som behöver högre avgift än normalavgiften, skall endast ha rätt att öka avgiften med hälften av den överskjutande kostnaden, så att den andra hälften kommer att ligga på kommunen själv. Genom det förslaget skulle man vinna, att kommunerna skulle anstränga sig att hålla kostnaderna så låga som möjligt för att få lägsta möjliga taxa. Nu har utskottet i stället föreslagit, att ingen kommun, inget samhälle, får sätta högre taxa för köttbesiktning än medeltalet av samtliga taxor i riket, så att kommunen får själv bära de kostnader, som överskjuta vad som kan täckas av en normaltaxa. Det är här att observera, huru som statsmakterna, om riksdagen fattar beslut i överensstämmelse med utskottets förslag, gå från en ytterlighet till en annan. Enligt gällande lag är det fritt för samhället att i eget intresse införa köttbesiktning, men djurleverantörerna få betala hela kostnaden. Men enligt det förslag, som här föreligger, blir varje stad och vissa andra samhällen med mera än 4,000 invånare skyldiga att införa köttbesiktning. Kommunen kan alltså icke undandraga sig detta, men samtidigt föreslår utskottet, att kommunen skall betala själv den del av kostnaden, som överstiger normaltaxan. Det finnes icke någon möjlighet för samhället att undgå denna kostnadsökning. Det har icke blivit frivilligt att införa köttbesiktning, utan det föreligger tvång för vissa kommuner, och samtidigt vill utskottet pålägga kommunerna utgifter i samband med detta tvång. Jag måste för min del hävda, att det förslag, som innefattas i Kungl. Maj:ts proposition, är mera rättvist därför att det är så lagt, att å ena sidan utövar det press på vederbörande kommun att hålla omkostnaderna så låga som möjligt till fördel för djurleverantörerna, men å andra sidan tvingar man icke kommunerna att taga på sig alla merkostnader, som för övrigt kunna påverkas av omständigheter, som kommunerna icke kunna råda över. Det vore av värde med hänsyn till rättvisa och billighet, om kammaren ville på denna punkt godkänna propositionen och icke utskottets utlåtande.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Det är så som herr statsrådet sade, att utskottet har i det väsentliga följt den kungl. propositionen. Det är bara i några småsaker, där utskottet har intagit en annan mening.

På den punkt, om vilken statsrådet nu talat, tror jag, att utskottet ansett, att det finnes vissa skäl för att man icke får så höga taxor, som på vissa håll äro rådande. Det finnes en tabell i propositionen, där man ser, hurusom dessa taxor äro olika på olika håll. Nu har Kungl. Maj:t föreslagit, att ett medeltal för taxorna inom hela landet, dock högst den verkliga kostnaden, skulle bli

Rörande lag angående köttbesiktning och slakthus m. m. (Forts.)

den taxa, som man högst skulle få röra sig med, men därtill har Kungl. Maj:t föreslagit, att om ett samhälles kostnader äro större än att de kunna täckas av denna taxa eller detta medeltal, skulle man lägga på ytterligare hälften av det som fordras för att täcka kostnaden. Det är nog så i många fall, där man har höga taxor, att städerna kanske inrätta dyrare anordningar för köttbesiktning än som kan vara av behovet påkallat, och det skall tagas ut genom höga taxor. Jag tycker det är bra som det nu är, att i en stad, som inrättar köttbesiktning, de som låta besiktiga köttet få betala kostnaden. Jag kan icke finna, att det kan vara oriktigt, att en stad, som inrättar köttbesiktning och gör det så dyrbart, att det icke kan täckas inom ramen för inkomsterna av taxorna, får betala eller att den vidtager åtgärder, så att kostnaderna kunna hållas inom den inkomst, som inflyter av taxan. På denna punkt är den största skiljaktigheten. Jag kan icke gå med på Kungl. Maj:ts förslag, ty jag anser, att det finnes fog för den kritik, som gjort sig gällande angående de höga taxor, som finnas inom vissa samhällen.

I övriga punkter får jag anledning att återkomma. Vi ha åtskilliga reservationer vid utskottets utlåtande, men jag har icke ansett, att det finnes några skäl att biträda dem.

Det är en sak, som vi ändrat, men som jag antar, att herr statsrådet icke fäster så stort avseende vid. Det är, att hushållningssällskapet skulle få välja en ledamot i slakthusstyrelsen. En motionär har begärt, att det skulle få välja två ledamöter, och några reservanter ha föreslagit, att hushållningssällskapet skulle föreslå två, av vilka staden skulle välja en till ledamot av stadens slakthusstyrelse. Vi ha ansett, att den omgången kan vara onödig och att man gärna kan låta hushållningssällskapet välja ombud i slakthusstyrelsen. Beträffande besiktningbyråerna har man icke kunnat följa motionären, enär det är hälsovårdsmyndigheten som har hand om dessa.

Ej heller finnes det något behov för hushållningssällskap att utse revisor. Det är en lämplighetssak och icke av någon vidare betydelse. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag ber att få återkomma till den ändring av 8 §, som utskottets ärade ordförande har berört. Ordföranden i jordbruksutskottet vill göra gällande, att om en stad inrättar köttbesiktning, får den bära kostnaderna, men det är ju så, att alla städer med mera än 4,000 invånare bli skyldiga att inrätta köttbesiktning. Det finnes icke något avkall på den regeln. Då säger ordföranden vidare, att staden får intresse av att bringa ned kostnaderna, så att de komma att överensstämma med normaltaxan. Men jag ber då att få fästa kammarens ledamöters uppmärksamhet på att en sådan kommun kan aldrig i tidernas tider få ersättning för sina merkostnader med utskottets förslag. Först beräknar man på grundval av alla köttbesiktningsbyråers i riket taxor det medeltal till taxa, som skall gälla. De som få lägre taxor få endast taga dessa, men de som få högre taxor få endast taga normaltaxan. Då säger ordföranden, att då få dessa anstränga sig att komma ned till normaltaxan. Vad blir följden? Jo, när taxan skall fastställas nästa gång, räknar man ut ett nytt medeltal. Om det då blir lägre, skola de, som ligga ovan strecket, försöka komma ned och sänka taxan igen. Det blir en hetsjakt i det oändliga, där de aldrig kunna nå sitt mål. Utskottets förslag är icke så funtat, att det blir något intresse för städer med högre köttbesiktningsavgifter att pressa ned dessa avgifter. Det resulterar blott i att normaltaxan sänkes och att det blir ännu sämre möjlighet att sänka sina avgifter. Kungl. Maj:ts förslag däremot är mera rationellt därför att merkostnaden delas mellan staden och djurleverantörerna, och

Rörande lag angående köttbesiktning och slakthus m. m. (Forts.)
 på grund därav har staden intresse av att bringa ned den överskjutande kostnaden, åtminstone ett större intresse än med det förslag, som föreligger från utskottets sida. Jag är övertygad om att, när utskottets förslag har varit i tillämpning någon tid, kommer det att leda till ett starkt och berättigat missnöje.

Herr Gustafson i Vimmerby: Herr talman! Den fråga, som herr statsrådet fört på tal, är en gammal bekant inom riksdagen. Det har under åtskilliga år väckts motioner, där man krävt, med rätta för övrigt, att åtgärder skulle vidtagas för att få till stånd lägre taxor vid köttbesiktningsbyråerna i riket, i den mån dessa taxor voro för höga. Nu trodde man sig bland de sakkunniga, som voro tillkallade att förberedelsevis handlägga ärendet inom jordbruksdepartementet, ha kommit till rätta med vad som från jordbrukarnas sida varit ett önskemål, därigenom att man — på sätt de sakkunniga enhälligt föreslagit — gått till fastställande av en högsta taxa, som aldrig finge överskrida medeltaxan för riket. Jag tror icke, att man med fog kan göra gällande, att därest man följer vad i detta fall de sakkunniga enhälligt och sedermera jordbruksutskottets majoritet gått in för, man på det sättet åstadkommer några ekonomiska vådor för de kommuner, som ha köttbesiktningsbyråer eller som på grund av den föreslagna lagstiftningen skola införa köttbesiktningsbyråer. Det är ju alldeles uppenbart, att det är icke bara jordbrukare, som ha intresse av att vi ha köttbesiktningsbyråer och köttbesiktningstvång i landet och som i första hand påkallat en sådan åtgärd, utan snarare är det i första hand konsumenterna, som ur synpunkten av att de vilja tillförsäkra sig möjligheten att få äta friskt och till människoföda lämpligt kött som påkallat detta köttbesiktningstvång. Ser man saken så, och jag tror icke man kan se den annorlunda, då är det rimligt, icke bara att kommunerna i någon mån bestrida de kostnader, som äro förenade med köttbesiktningen, utan bestrida dem i mycket hög grad.

Jag vill också säga, att i flertalet samhällen, där köttbesiktningstvång gäller, äro ju taxorna så låga att icke ens med det förslag, som föreligger från utskottet, det kan bli tal om att det kommer några som helst kostnader på samhället självt. Inkomsten av taxorna räcker i de flesta fall till de kostnader, som äro förenade med köttbesiktningen. Det är endast i de samhällen, där man icke förmår hålla kostnaderna nere vid medelkostnaden i samtliga samhällen i riket, som samhället får träda emellan. Om man följer utskottet, kommer det att visa sig, att största delen av kostnaderna för köttbesiktningen allt fort kommer att påvila producenterna, d. v. s. jordbrukarna. När det otvivelaktigt förhåller sig så, kan jag icke finna annat än att rättvisa och billighet kräva, att man följer den väg utskottet föreslagit.

Vidare yttrades ej. Momentet godkändes.

2 och 3 mom.

Godkändes.

4 mom. lydde:

(i Kungl. Maj:ts förslag)

4 mom. Offentligt slakthus skall stå under förvaltning av en särskild styrelse. Ledamöterna skola vara fem, av vilka en utses bland tre av hushållningssällskapet föreslagna personer.

(i utskottets förslag)

4 mom. Offentligt slakthus skall stå under förvaltning av en särskild styrelse. Ledamöterna skola vara fem, av vilka en utses av hushållningssällskapet.

Rörande lag angående köttbesiktning och slakthus m. m. (Forts.)

Uti ovanberörda under A) 1) antecknade reservation hade föreslagits följande ändrade lydelse av ifrågakvarande lagrum:

4 mom. Offentligt slakthus skall stå under förvaltning av en särskild styrelse. Ledamöterna skola vara fem, av vilka en utses *bland två av hushållningssällskapet föreslagna personer.*

Momentet föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Uddenberg: Herr talman! Här föreligger en reservation, som är undertecknad av herr Carl Eriksson m. fl. och som skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag däri, att hushållningssällskapet skall föreslå 2 personer i stället för 3, som Kungl. Maj:ts föreslagit. Det är en kompromiss för att tillmötesgå hushållningssällskapens önskemål i det fallet. Nu har redan enligt förslaget gjorts ett visst intrång i kommunernas självbestämmanderätt, men utskottets majoritet har gått ännu längre och föreslår, att hushållningssällskapet skall direkt få välja en ledamot av styrelsen. Skillnaden mellan dessa förslag kan ej sägas vara så stor, men den är ändå sådan, att kommunerna i senare fallet förlora även den formella rätten att välja ledamöter i styrelsen i full utsträckning. Detta har varit en betänklighet, som reservanterna ansett vara av sådan art, att de ej velat följa majoriteten i utskottet. Jag tillåter mig därför yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Carl Eriksson m. fl. och som innehåller detsamma som Kungl. Maj:ts förslag med undantag av att antalet ledamöter, som skola föreslås av hushållningssällskapet, är satt till 2.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag med den ändring, som innefattas i herr Carl Erikssons m. fl. reservation.

Herr Gustafson i Kasenberg: Herr talman! Med anledning av den siste ärade talarens anförande vill jag framhålla en sak. Han har rörande denna paragraf, 4:e momentet, uttalat, att om hushållningssällskapen skulle få, enligt vad momentet säger, utse en ledamot i slakthusstyrelsen, är det ett ingrepp i kommunernas självbestämmanderätt. Ja, det skulle jag kunna hålla med om, ifall det vore kommunerna som bekostat det hela. Men det är ju producenterna, som betala räntan på anläggningskostnaderna och själva omkostnaderna, och då bör det vara riktigt, att de ha en representant, när de svara för kostnaderna. Vore det så, att kommunerna i väsentlig mån hade bidragit till kostnaderna, hade jag förstått det argumentet, men under dessa förhållanden kan jag ej finna fog därför.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Johansson i Uppmälby: Herr talman! Denna sak är det ej mycket skäl att spilla någon vidare tid på i debatten. Jag kan ej se, att det ligger någon fara i, att hushållningssällskapen utse en ledamot, när de enligt de andra förslagen skola uppställa kandidater. Det är bara den skillnaden, att staden eller kommunen får välja, men man skall ej göra en vidlyftigare procedur än man behöver.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Uddenberg: Herr talman! Herr Gustafson i Kasenberg förnekar icke, att kommunernas självbestämmanderätt trädes för nära, men han urskuldar det med, att det är de, som leverera varan, vilka få betala. Jag kan ej dela den uppfattningen. Samma synpunkt framfördes inom utskottet vid behandlingen av 8 paragrafen. Men det är så, att när en vara prissattes,

Rörande lag angående köttbesiktning och slakthus m. m. (Forts.)

tages det hänsyn till de kostnader, som äro förenade med varans frambringande, och det är intet undantag härvidlag. Kostnaderna läggas sålunda i sista hand på varan, när den säljes. Det är sålunda konsumenterna, som få betala kostnaderna även för köttbesiktningen. Tiderna för jordbruket äro ju visserligen f. n. sådana, att jordbrukarna få sälja varan till vad pris som helst på grund av krisen, men lagen är ej skriven som en kristidslag utan är en lag, som blir bestående under normala förhållanden. Och man skall ej göra gällande, att det är leverantörerna av varan, som ensamt få betala kostnaderna för köttbesiktningen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av förevarande moment enligt utskottets förslag, dels på godkännande av momentet i den lydelse, som föreslagits i den av herr Eriks-son m. fl. avgivna, med A) 1) betecknade reservationen; och godkändes momentet enligt utskottets förslag.

4 och 5 §§.

Godkändes.

6 §.

Utskottet hade i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse av paragrafen:

6 §.

1 mom. Färskt kött, som vid besiktning enligt denna lag finnes vara till människoföda tjänligt, skall, i den utsträckning Konungen bestämmer, genom stämpling eller märkning av köttet eller dess emballage betecknas såsom godkänt. Enahanda förfarande skall, likaledes i den utsträckning Konungen bestämmer, iakttagas beträffande salt, rökt eller torkat kött, vilket i färskt tillstånd godkänts vid besiktning som nyss nämnts, ävensom beträffande annan vara, beredd av sålunda godkänt kött.

2 mom. Anträffas vid besiktning enligt denna lag kött, som först efter särskild behandling kan godkännas, skall köttet, innan stämpling eller märkning äger rum, genom besiktningsveterinärens försorg och under hans kontroll undergå sådan behandling.

3 mom. Färskt kött, som blivit vid besiktning, anställd enligt denna lag, godkänt, må utan ytterligare besiktning saluhållas, utbjudas, användas eller förvaras, såsom i 2 § omförmäles, inom annat område med köttbesiktnings-tvång, *allenast om besiktningen skett vid slakt i offentligt slakthus eller eljest med tillämpning av enahanda föreskrifter, som gälla angående besiktning för nämnda område.*

Salt, rökt eller torkat kött, vilket i färskt tillstånd godkänts vid besiktning, anställd enligt denna lag, ävensom annan vara, beredd av sålunda godkänt kött, må saluhållas, utbjudas, användas eller förvaras, på sätt i 2 § sägs, jämväl inom annat område med köttbesiktnings-tvång.

4 mom. Närmare föreskrifter angående stämpling och märkning meddelas av Konungen.

5 mom. Finnes vid besiktning enligt denna lag kött vara till människo-föda otjänligt, skall detsamma, utan kostnad för köttets ägare genom besiktningsveterinärens försorg och under hans kontroll användas till tekniskt bruk eller, där så ej kan ske, på annat sätt oskadliggöras. I förra fallet är köttets ägare berättigad utfä ersättning, svarande mot köttets värde vid sådant användande.

Rörande lag angående köttbesiktning och slakthus m. m. (Forts.)

I sin ovanberörda, under B) antecknade reservation hade herr *Tjällgren m. fl.* hemställt, att åt 3 mom. måtte givas denna avfattning:

3 mom. Färskt kött, som blivit vid besiktning, anställd enligt denna lag, godkänt, må utan ytterligare besiktning saluhållas, utbjudas, användas eller förvaras, såsom i 2 § omförmäles, inom annat område med köttbesiktnings-tvång.

Likaledes må salt, rökt eller torkat kött, vilket i färskt tillstånd godkänts vid besiktning, anställd enligt denna lag, ävensom annan vara, beredd av sålunda godkänt kött, saluhållas, utbjudas, användas eller förvaras, på sätt i 2 § sägs, jämväl inom annat område med köttbesiktnings-tvång.

Sedan paragrafen föredragits, anförde:

Herr *Gustafson* i Vimmerby: Herr talman! Jag har tillåtit mig väcka en motion med anledning av den nu föreliggande propositionen. I denna motion har jag dels yrkat avslag på det föreslagna slakthustvånget och dels yrkat avslag på de ändrade bestämmelserna rörande organtvång. Som kammaren torde ha lagt märke till, begärde jag icke ordet, när vi voro inne på den paragraf, som avhandlar slakthustvånget. Jag gjorde det ej därför, att jag under behandlingen av saken i utskottet och även under resonemang med kamrater i kammaren funnit att det finns en alldeles övervägande majoritet bland lantmännen i riksdagen för att slakthustvånget skall bifallas på sätt Kungl. Maj:t föreslagit. Och ehuru jag fortfarande har den meningen, att det kanske griper in för mycket på den fria rätt jordbrukarna hittills haft att sälja sina slaktdjursprodukter på olika avsättningsorter i riket, vill jag ändå icke yrka bifall till motionen i vad den avser slakthustvånget, främst därför, att jag har den meningen, att man icke skall hävda en avvikande mening bara för att man skall få tillfälle demonstrera. Kan man icke vinna något i sak, tjänar det ingenting till. Vad återigen gäller den delen av min motion, där jag har yrkat på bibehållande av vad som för närvarande gäller i fråga om organtvång, synas mig så starka skäl föreligga för den ståndpunkt jag där intagit, att den bort kunna med litet välvilja från riksdagens sida bifallas.

Jag har tillåtit mig att i motionen utveckla de svårigheter, som skulle komma att föreligga inom vissa jordbruksområden vid bifall till den kungl. propositionen jämväl då det gäller bestämmelserna rörande organtvång. Det är alldeles uppenbart, att i skogsbygder, där avstånden äro mycket stora, kan det bereda betydande svårigheter för jordbrukarna att vid hemslakt av djur föra dessa djurkroppar till närmaste köttbesiktningsbyrå med organen, som det heter, vidhängande. Det åstadkommer många rent praktiska besvär och olägenheter, bland annat därigenom, att organen äro bemängda med blod och dylikt, och under transporterna pressas blodet ur organen och förorena i viss mån köttet.

Dessutom är det en annan synpunkt, som jag tycker i detta sammanhang bör tillmätas viss betydelse. Jag tänker på förhållandena sådana de gestalta sig för de mindre jordbrukarna. Det är ofta mindre jordbrukare man har att räkna med i skogsbygderna. Där driver man en fläskproduktion i rätt liten omfattning. Denna fläskproduktion är den mest, om jag så får säga, lojala fläskproduktion som kan tänkas i dessa tider av överproduktion. Man har 5 eller 6 svin, som man uppföder per år. Man förfar ej vid dessa mindre jordbrukarhem så, att dessa slaktas på en gång och föras till en avsättningsort för att säljas, utan man slaktar ett svin då och ett annat då, och man tillgodogör sig slaktavfallet, med ett ord räntan, som man brukar kalla det i jordbrukarhemmen. Detta avfall i form av hjärta, lever och lungor spelar en betydande roll i de mindre jord-

Rörande lag angående köttbesiktning och slakthus m. m. (Forts.)

brukarhemmens hushållning i så måtto, att man kan bereda mycket bra animalisk föda av detsamma. Om man nu bifaller det föreliggande förslaget på sätt Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit, då kommer det att föra med sig, att i den mån hemslakt fortfarande skall bedrivas, får man låta organen följa med till besiktningsbyrån, även om den är belägen, som ofta är fallet, många mil från producentens bostad. Under sommartiden stöter det på stora svårigheter, ty organen äro synnerligen lätt utsatta för förskämning. Även om dessa jordbrukare, som sätta mycket stort värde på att få behålla organen för att därav bereda mat för eget hushåll, ta hem dessa organ efter besiktningen, torde det i de flesta fall visa sig, åtminstone sommartid, att de äro fördärvade eller i varje fall ha undergått försämring, så att de ej ha samma värde, som om man fått taga hand om dem omedelbart efter slakten och då använda dem till matberedning. Nu vet jag, att gent emot de synpunkter jag vill företräda, man från Kungl. Maj:ts och utskottets sida ställer upp, att i de samhällen, där man har köttbesiktning jämväl med organtvång, skall man ha rätt att kräva, att till dessa samhällen ej får införas och säljas kött av djur, som icke besiktigats med organen. Jag erkänner gärna, att det ur de samhällens synpunkt, som ha organtvång, kan ligga åtskilligt i det resonemanget. Men jag frågar: Äro de olägenheter, som äro förbundna med att konsumenterna icke alltid få äta kött, vilket är besiktigat med vidhängande organ, äro dessa så stora, att man helt kan och bör bortse från de olägenheter, som äro tillfinnandes för den andra delen av parterna i detta fall nämligen producenterna? Jag vågar för min del göra gällande, att det knappast är så. Det vore, tycker jag, rimligt, att man toge någon hänsyn jämväl till producenternas önskemål i detta avseende. Nu kanske någon vill göra gällande, att med hela den organisation, som nu är i gång över hela landet, dröjer det ej länge, innan vi få kontrollslakterier litet var stans, så att man kan föra djuren dit för att nedslaktas. Det ligger en hel del i det betraktelsesättet, men jag vill hävda, att alldeles oberoende av den organisation på slakthusmarknadens område, som ägt rum, och den utveckling, som kan komma att ske i fråga om kontrollslakterierna, kunna vi ej komma ifrån, att långt ute i skogsbygderna på flera mils avstånd från kontrollslakterierna kommer att finnas en stor grupp av jordbrukare, som med hänsyn till avstånden ej kunna frakta sina slaktdjur levande till kontrollslakterierna för att där nedslaktas. Och det förefaller rimligt, att man tar någon hänsyn jämväl till denna jordbrukargrups berättigade intressen.

Med hänsyn till det anförda ber jag, herr talman, att i fråga om den föredragna paragrafen få yrka bifall till densamma med den lydelse, som innefattas i den av herr Tjällgren m. fl. avgivna reservationen.

I detta yttrande instämde herrar andre vice talmannen *Magnusson*, *Johansson* i Krogstorp, *Gustafson* i Kasenberg, *Heiding*, *Gustafsson* i Lekåsa, *Beck*, *Niklasson*, *Hansson* i Rubbestad, *Persson* i Grytterud, *Werner* i Höjen, *Persson* i Falla, *Johansson* i Tväråselet och *Nilsson* i Antnäs.

Herr *Johansson* i Uppmälby: Herr talman, mina herrar! Det är riktigt, att det kan visa sig förmånligt för en och annan jordbrukare att slippa organtvånget. Men när man i ett samhälle har rätt att införa köttbesiktning med organtvång, och man numera från alla håll har den uppfattningen, att organtvångets stora värde ur kontrollsynpunkt är fastslaget, kan man inte gärna, om ett samhälle går in för organtvång, fortsätta som under senare tider att till det samhället, som sålunda vill skydda sig med effektiv köttbesiktning, tillåta införande av kött, utan att det besiktigats med organ. Det har visat sig, att samhällena då ej kunna upprätthålla organtvång. Men det är klart,

Rörande lag angående köttbesiktning och slakthus m. m. (Forts.)
att det kan medföra vissa olägenheter. Om man skulle gå på den linje, som herr Gustafson i Vimmerby förordat, skulle man förbjuda, att något samhälle finge införa organtvång, men när man tillåter ett samhälle att införa köttbesiktning med organtvång, bör det enligt min mening vara riksdagens och statsmakternas skyldighet att värna om, att man där får den kontroll, som samhället vill ha, nämligen kontroll med organtvång. Det har varit orsaken till, att jag ansett mig ej kunna gå ifrån Kungl. Maj:ts proposition på denna punkt, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Carlström: Herr talman! Jag hade en blank reservation vid 3 §, men jag begärde icke ordet vid behandlingen av den, därför att jag fann det lönlöst att taga upp en diskussion här i kammaren om de bestämmelser, som denna paragraf innehåller. Det var då särskilt med avseende på 2 mom., som jag reserverat mig.

Jag undrar verkligen, om det är så många här i kammaren, som veta, vad detta lagförslag innehåller. Det kan ju synas ganska oskyldigt, när man läser det, men i själva verket innebär det ett ganska stort ingrepp i möjligheterna för den enskilde, då det gäller att idka handel med kött. Det är så, att efter lagens ikraftträdande kan en slaktare ute på landet icke köpa ett djur och slakta det och sedan skicka det till Stockholm, därför att 3 § innehåller sådana bestämmelser, att det kött, som han får lov att skicka till en stad, som har slakthustvång, måste vara nedslaktat i ett kontrollerat slakthus. Alltså, den, som icke för sitt djur till ett dylikt slakthus och slaktar det samma där, är utestängd från sådana städer, där slakthustvånget är infört. Nu kan man säga, att det är en ganska lång övergångstid, fem år framåt, innan denna lag skall träda i kraft, och under tiden menar man, att folket i de bygder, där det icke finns sådant slakthus, får se till att åstadkomma detta. Det är väl möjligt, att man kommer att tvingas att göra det, men med den erfarenhet, som man förut på åtskilliga orter i landet har om byggande av slakthus och vad det lett till, är det icke synnerligen lätt att organisera jordbrukarna till att taga itu med nya företag i den riktningen. Nere i vårt län ha vi haft en ganska sorglig historia i ett sådant fall, som också visar, att då det gäller att försöka få lantmännen in i en ny organisation, de i ganska stor utsträckning äro ovilliga, och jag måste säga, att jag för min del ställer mig frågande inför detta spörsmål. Det är uppenbart, att bakom detta förslag ligger organisationstanken. Det är väl den, som drivit fram bestämmelserna särskilt då det gäller 3 §. Och man kan ju säga, att det vore lyckligt och bra, om vi inom landet kunde få till stånd en organisation, som bleve lika verksam, då det gäller köttmarknaden, som den vi nu ha i fråga om mjölk- och smörmarknaden. Emellertid kan jag icke finna annat än att förhållandena ligga betydligt annorlunda till, då det gäller handeln med kött och med produkterna därav, än i fråga om mjölk- och smörhandeln. Jag har försökt att från åtskilliga håll få reda på hur man egentligen tänkt sig, att denna organisation, när den nu blir färdig, skall verka. Jag måste säga, att jag i det fallet icke kunnat få några tillfredsställande upplysningar om, huru man tänkt sig denna organisation, satt i system, och huru systemet skall verka. Jag tror därför, att det kan vara skäl att gå försiktigt fram på detta område. Vi äro nu på alla områden hänvisade till »bindslen och bås» i den vällovliga avsikten, att man vill tvinga fram solidaritet och sammanslutning. Men det kan hända, att det så småningom blir en viss reaktion mot allt detta, och jag är icke säker på om man icke, när man kommer fram till år 1939, då denna lag skall tillämpas i avseende på slakthustvånget, kanske gjort erfarenheter, som leda till att man då kanhända kommer fram med förslag i annan riktning.

Rörande lag angående köttbesiktning och slakthus m. m. (Forts.)

Då det gäller den paragraf, som det här är fråga om, nämligen 6 §, och den reservation, som vi gått in för, är det på det sättet, som den föregående talaren försökte klarlägga, att man egentligen icke funnit, att organtvånget kan sägas vara nödvändigt. Det finns icke för närvarande organtvång här i Stockholm, och flera orter i riket ha icke sådant. Jag vet icke, varför man därför nu finner det nödvändigt gå in för sådana bestämmelser, som det här gäller. Det är visserligen sant, att det icke är fråga om att det kött, som man ej besiktigar efter dessa regler, skulle bli portförbudet på andra orter än sådana, där man har organtvång, men i varje fall verkar det som en ny black om foten på den enskildes frihet att handla i det ena eller andra fallet.

Det är tämligen lönlöst att resonera om detta här i kammaren, då man vet, att bakom detta förslag ligga så starka krafter, som drivit fram detsamma, att man icke kan hoppas att vinna något. Jag ber i alla fall, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Tjällgren m. fl.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Man kan naturligtvis ha delade meningar om nyttan och betydelsen av ett organtvång, och även bland vetenskapsmännen själva finnas skilda meningar, men under förberedelserna av det lagförslag, som nu föreligger, har man kommit till den uppfattningen, att de starkaste skälen tala för det, och att organtvånget innebär en högre form av köttbesiktning än köttbesiktning utan organtvång. Jag föreställer mig också, att utskottet kommit till samma uppfattning och även reservanterna, eftersom dessa icke alls föreslagit, att det skulle vara förbudet att vid köttbesiktningen införa organtvånget.

Om jag då går in för den uppfattningen, att det skall vara en rättighet för en kommun, som så vill, att anordna köttbesiktning med organtvång — det är lagens ståndpunkt — måste det betraktas såsom en verklig inkonsekvens, att det samtidigt skall vara möjligt för andra samhällen att låta bli att tillämpa organtvånget men ändå skicka köttet till ett samhälle, som infört organtvånget. Med ett sådant system undergräver man i själva verket möjligheten att genomföra ett organtvång. Den siste ärade talaren påpekade, att Stockholm för några år sedan släppt organtvånget. Man behöver icke vara något djupare informerad för att av detta draga den slutsatsen, att detta steg från Stockholms stads sida tillkom på grund av den illojala konkurrens, som från andra orter i landet fördes med Stockholm, då alltså slaktare läto besiktiga sina djur vid sådana köttbesiktningsbyråer, där man icke hade organtvång, och sedan kastade detta kött över Stockholm med den påföljd, att det icke blev någon besiktning i Stockholm. Det är just den inkonsekvensen i gällande lag, som nu leder till ett sådant resultat. Jag finner det fullkomligt självklart, att, om man skall gå in för en lagstiftning om rätt för en kommun att införa organtvång, då skall också denna kommun ha det skydd för sin mening på denna punkt, som är det naturliga.

Nu har man särskilt från herr Gustafsons i Vimmerby sida försökt göra gällande, att sådana bestämmelser i lagen skulle leda till stora nackdelar för jordbrukarna. Jag tror, att man måste säga, att det är ett misstag. Först och främst få vi komma ihåg, att till samhällen med organtvång får det enligt lagen skickas kött från alla slakterier, där ju besiktningen skett med organtvång. Dessutom är det frihet nu att skicka djur för slaktning till samhällen med organtvång. Om det skulle vara så, att vi hade vissa överskottsområden, varifrån köttet kunde skickas till de stora konsumtionsorterna, då ligger det i sakens natur, att det skulle bli ett intresse för ett samhälle i ett överskottsområde att genomföra köttbesiktning med organtvång för att göra det möjligt att med största möjliga frekvens vidarebefordra sitt kött till kun-

Rörande lag angående köttbesiktning och slakthus m. m. (Forts.)
derna i underskottsområden. I alla sådana fall blir det inga längre avstånd, som behöva ifrågakomma för försändandet av slaktdjur med organ, såsom herr Gustafson i Vimmerby ville befara. Det kommer att ligga i varje samhälles intresse med slaktdjursöverskott att ordna det så, att man kunde få behålla besiktningen av sina djur. Den illojala konkurrens, som hittills bedrivits på detta område, kommer också att upphöra, och det blir en större jämställdhet.

Jag vill också påpeka, att sedan 3 §, som kammaren nyss beslutat om, trätt i tillämpning, blir det ändå omöjligt för leverantörer av kött i samhällen med köttbesiktning utan organtvång att skicka kött till de sex stora städerna Stockholm, Göteborg, Malmö, Helsingborg, Karlskrona och Eskilstuna. Detta har kammaren redan beslutat, så att det, som är kvar av denna fråga, är blott en ringa del av det hela.

Sedan ömmade herr Gustafson i Vimmerby för småbrukarna i skogsbygderna, som ha ett eller annat svin, som man slaktar ned hemma för att tillgodogöra sig räntan och sedan säljer svinkroppen. Herr Gustafson i Vimmerby vill väl emellertid ändå icke göra gällande, att dessa svinkroppar skickas från områden med överskott till underskottsområden. Den produktionen tas väl antagligen ändå i anspråk för den lokala konsumtionen. Det är ju på det sättet, och det framgår icke minst därav, att om en sådan småbrukare råkar bo nära ett samhälle, som redan har organtvång, kan han icke ens sälja sitt svinkreatur utan han får behålla det hemma och härav följer, att det måste användas för den lokala konsumtionen. Så förfares det säkerligen också i Småland och i Vimmerby med. Om här kommer en liten jordbrukare, som har ett svin, slaktar detsamma och själv behåller inälvorna men säljer själva kroppen, så är jag alldeles säker på att han styckar den och sänder den till Vimmerby eller till kringliggande trakt. Den bestämelse, som vi nu alltså diskutera, och som innebär, att om ett samhälle infört organtvång, skall det kött, som från andra orter skickas dit, vara besiktigt med organen, måste jag hävda stå i linje med hela lagens anda och vara ett led i syftet att få en ordnad handel med slaktdjur här i landet, och jag är övertygad om att detta är till mer nytta för jordbrukarna än den tvivelaktiga frihet, som reservanterna på denna punkt slå vakt omkring.

Jag hemställer, att kammaren ville följa utskottet på denna punkt.

Herr Gustafson i Vimmerby: Herr talman! Herr statsrådet började sitt anförande med att förklara, att det icke råder någon enighet bland vetenskapsmännen, då det gäller företräde för köttbesiktning med organtvång eller för vanlig köttbesiktning utan organtvång. Ja, det är alldeles riktigt, att det förhåller sig så, det enda vissa är, att man icke är enig bland vetenskapsmännen själva på denna punkt. Det hör nämligen till historien, att besiktningsveterinärerna i Stockholms stad på sin tid avgåvo ett yttrande, däri de gjorde gällande, att en köttbesiktning utan organtvång vore lika tillfredsställande som en köttbesiktning med organtvång, och det var med hänvisning till detta yttrande, som man vände sig till Stockholms stadsfullmäktige med en hemställan om att Stockholms stad skulle frångå bestämmelserna rörande organtvång. Nu skall jag gärna medge en sak, som herr statsrådet också var inne på, nämligen att, när Stockholms stad på sin tid gick ifrån organtvånget, föranledes det nog i mycket hög grad därav att man befarade en konkurrens från kringliggande kommuner med köttbesiktningsbyråer. Jag tror exempelvis, att man verkställer besiktningar i Sundbyberg i mycket stor omfattning, vilket för slaktarna just är en fördel genom att de komma ifrån det mera besvärliga organtvånget.

Rörande lag angående köttbesiktning och slakthus m. m. (Forts.)

Nu säger också herr statsrådet, att man måste antaga, att en köttbesiktning med organtvång innebär en högre form av köttbesiktning än en sådan utan organtvång. Ja, jag är icke mer förbenad än att jag gärna medger, att det ligger något i detta. Jag känner till det resonemang, som ifrån de sakkunnigas sida föres i detta hänseende, nämligen, att har man tillgång till att besiktiga organen skall detta kunna lämna en rätt så god vägledning för huruvida köttet i och för sig är friskt eller icke. Jag tror nu, att det ligger något däri, ty det är uppenbart, att i den mån, organen förete sjukliga förändringar, skall detta i sin mån vara en vägledning för besiktningsmannen, och kanske föranleder till att han underkastar själva köttet en mera ingående undersökning än dess utseende i och för sig skulle ge anledning till. Jag erkänner det. Men jag ber också att få stryka under en annan sak, nämligen att under hela vintertiden, när djurkropparna oftast komma till köttbesiktningsbyrån i fruset tillstånd och jämväl organen äro frusna, lämna dessa icke möjlighet till något bedömande av huruvida det är några sjukliga förändringar i desamma. Alltså, under vintertiden har man icke vid besiktningsstillfället någon nytta av att organen äro med i djurkroppen. Under sommartiden återigen lämna organen en möjlighet till besiktning, som kan ha något värde, men då upprullas alla de svårigheter, som jag talade om i mitt förra anförande, men som jag icke skall trötta kammaren med att nu upprepa. Det är därför, jag anser mig böra ställa den frågan, om icke den olägenhet, som man tror vara till finnandes för konsumenterna, är mindre än den olägenhet, som står kvar för producenterna, som jag i detta fall vill göra mig till tolk för.

Herr statsrådet sade vidare, att han trodde, att jag gjort mig skyldig till ett misstag, då jag sade, att det förelåg nackdelar för producenterna. Nej, det är sannerligen icke något misstag, och jag tror nog, att herr statsrådet själv vill medge, att för en jordbrukare, som har sin gård belägen flera mil från köttbesiktningsbyrån, måste det innebära en mycket stor olägenhet att dit transportera de slaktade djuren med vidhängande organ. Det innebär också en stor olägenhet med dessa transporter av levande djur, då avstånden äro stora. Det innebär slutligen en mycket stor olägenhet, att man icke kan få hemma tillgodogöra sig organen på det sätt, man hittills varit van att göra, och som man satt så mycket värde på.

Herr statsrådet trodde också, att det icke kunde bli tal om några överskott, där man behövde skicka besiktigt kött till ett underskottsområde, utan att det skulle finnas möjlighet till avsättning av detta överskott inom det område, där man hade besiktigt köttet. Men det finns i alla fall en del sådana områden här i landet. Jag tar mig friheten att peka på några sådana platser som Ljungby i Kronobergs län och Tranås i Jönköpings län samt den ort, som jag framför allt känner till, nämligen Vimmerby. Dessa tre orter äro betydande överskottsområden, där det icke skulle bli möjlighet till avsättning inom det egna området av allt det, som nedslaktas, utan där varje vecka flera vagnslaster med slaktade djurkroppar gå till underskottsområden här i landet. Detta skulle givetvis bli omöjligt, därest man nu bifaller 6 § i det skick, som Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit. Herr statsrådet antydde, att det var en möjlighet att skicka överskottet till sådana orter, där man hade köttbesiktning utan organtvång. Ja, visserligen föreligger för närvarande en sådan möjlighet, men man skulle illa känna besiktningsveterinärerna här i riket, om de icke, när vi få denna lag, skulle driva igenom köttbesiktning med organtvång vid det stora flertalet besiktningsbyråer här i landet. Att man hittills icke påyrkat detta, tror jag verkligen bottnar i samma förhållande, som herr statsrådet berörde, när det gällde Stockholms stad, då man där gick ifrån organtvånget för att ej försvåra tillförseln av slaktade djurkroppar till stadens

Rörande lag angående köttbesiktning och slakthus m. m. (Forts.)

egna köttbesiktningsbyråer. Ett sådant sidoordnat intresse faller bort, när vi få den lag, som nu föreligger till kammarens prövning.

Så skall jag säga några ord till utskottets ärade ordförande. Utskottets ordförande talade om att det låg en viss inkonsekvens i att städer och samhällen, som hade köttbesiktning med organtvång infört, icke skulle kunna avvisa det kött, som infördes till samhället, och som besiktigats utan organtvång. Herr ordföranden säger att man skall värna om dessa samhällens rätt, men jag undrar om man å andra sidan icke kan med lika starka skäl säga, att det är anledning att något värna om producenternas rätt, de jordbrukare nämligen, om vilka jag talat, som bo i skogsbygderna, och som ha synnerligen svårt att ställa sig de nya bestämmelserna till efterrättelse.

Jag skall slutligen tillåta mig säga ett ord till herr Carlström. Herr Carlström utvecklade vad som tidigare hade inträffat på organisationsområdet i fråga om slakteriföreningar och byggandet av slakterier inom hans hemlän. Jag kan ju också förstå, att den omständigheten, att man har tidigare misslyckanden bakom sig, gör, att man ställer sig frågande till vad som nu är å bane med organiserande av slaktdjursmarknaden, byggande av kontrollslakterier o. s. v.; men när herr Carlström tycktes mena, att hela detta organisationsarbete med den monopolisering, som otvivelaktigt ligger bakom detta arbete, skulle i och för sig innebära vådor och vanskligheter, då kan jag för min del icke riktigt vara med. Jag hälsar för min del med tillfredsställelse, att vi ha kunnat få till stånd ett så lofvärt organisationsarbete på detta område. Jag tror, att det är den hårda nödvändigheten, som har tvingat fram detta, och jag hoppas, att det skall vara möjligt för jordbrukarna att ekonomiskt vinna något ur detta, som blir till fördel för landsbygdens folk i det långa loppet. Men när jag säger detta, vill jag också betona, att det naturligtvis är nödvändigt att vi som jordbrukare se den sanningen i ögat, att den monopolisering av denna marknad, som organisationen faktiskt innebär, icke missbrukas men väl brukas. Jag tror också, att man har en ganska god garanti för att så skall bli fallet, däruti, att vi jordbrukare naturligtvis måste ha klart för oss, att om vi genom detta monopol missbruka vår ställning i prisavseende, så kommer det att stöta på patrull från statsmakternas sida, och det är, så vitt jag förstår, det värsta, som nätt upp skulle kunna hända oss.

Ja, herr talman, jag ber att få sluta med en vädjan till kammaren att vid den förestående voteringen behjärta den sak, som jag här har försökt göra mig till tolk för i avseende å bestämmelserna rörande organtvånget. Jag tror, att om man följer vad reservanterna i det fallet ha föreslagit, så skall man i varje fall icke skapa något större ohägn för de samhällen, som nu ha köttbesiktning med organtvång, men man bidrar till att skapa någorlunda drägliga förhållanden för den del av Sveriges jordbrukare, som icke ha den stora förmånen av att ha sina jordbruk centralt belägna.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag skall icke fördjupa mig i frågan om organtvångets berättigande. Herr Gustafson ansåg ju själv, att kanske de starkaste skälen ur besiktningssynpunkt talade för organtvånget. En sak skulle jag emellertid i alla fall vilja säga. Herr Gustafson yttrade här, att besiktningsmännen vid Stockholms stads köttbesiktning hade lämnat ett intyg, vari de uttalade den meningen, att man kunde avstå från organtvånget. Jag vill komplettera detta för det första med att säga, att, som herr Gustafson vet, samma besiktningsmän sedan tagit tillbaka den meningen och anslutit sig till den andra, och för det

Rörande lag angående köttbesiktning och slakthus m. m. (Forts.)

andra skall man icke undanhålla den upplysningen, att det intyget var så avfattat, att det avsåg borttagande av organtvånget, om köttbesiktningen i stället kompletterades med bakteriologisk köttbesiktning. Det kan man göra i Stockholm, där man kan ställa bakteriologer till förfogande, men man kan icke göra det på mindre orter, och därför måste jag säga, att även om det återopade intyget hade haft gällande kraft, kunde det icke gälla för de mindre orterna i landet utan möjligtvis bara för en och annan storstad med tillräckliga ekonomiska resurser för att skaffa den nödiga utrustningen.

Herr Gustafson yttrade vidare, att jag skulle ha sagt, att det icke finns några överskottsområden, som behöva skicka i väg sitt överskott. Det har jag aldrig sagt. Det vore ju att urgera något fullständigt orimligt. Jag vet mycket väl, att Vimmerby ligger i ett överskottsområde och behöver skicka bort djur. Jag är därför också alldeles säker på att om utskottets förslag blir genomfört, blir följden, att Vimmerby inrättar köttbesiktning med organtvång och fortsätter att skicka kött till underskottsområden. Vad kan det då vara för skada med detta? Jo, säger herr Gustafson, det är omöjligt att skicka djur med organ så långa vägar, som här skulle komma i fråga, och, tillägger han, det är också omöjligt att skicka levande djur så långa vägar. Är det emellertid så, att det blir besiktning med organtvång i Vimmerby, få jordbrukarna intet intresse av att slakta hemma. De behöva alltså icke skicka några slaktdjur med organ utan kunna skicka dem levande. Jag kan tala om för herr Gustafson i Vimmerby, att på den ort, där jag har mitt jordbruk, skicka vi nötkreaturen fem mil till slakteriet och äro nöjda med det. Det blir helt säkert icke större avstånd i Vimmerbyområdet. Det kan därför, menar jag, icke bli någon nackdel för jordbrukarna. Det kan bli till nackdel för en och annan slakteriidkare ute i bygderna. Det är där skon klämmer, och låt oss likaså väl säga det, att det är icke till skada för jordbrukarna men möjligtvis för en eller annan slakteriidkare. Jag hävdar därför fortfarande, att om man anser, att rationalisering och koncentrerering av slaktdjurshandeln är nödvändig, är utskottets förslag ett steg i rätt riktning men reservationen en hämsko på den utvecklingen.

Herr Laurén: Herr talman! Jag vill för min del understryka vad som yttrats av statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet och av utskottets ordförande beträffande organtvånget. Jag gör det desto mera, som 25 års erfarenhet från vårt slakthus i Eskilstuna sagt oss, att vi icke böra gå ifrån detta organtvång. Jag tror också, att vad herr Gustafson i Vimmerby framhållit är rätt mycket uppkonstruerat. Han tog ett och annat exempel från obygdén, men därför att någon långt ut i obygdén skulle, som han tror, bli lidande på nu föreslagna åtgärder, får man väl icke anse bestämmelserna i sin helhet som mindervärdiga, om jag får använda det uttrycket, utan man måste väl se frågan i dess helhet och även tänka på konsumenterna. För min del tror jag, att det är till nytta både för konsumenter och producenter, om vi bifalla utskottets förslag.

Tänker man tillbaka på de erfarenheter som gjordes åtminstone hos oss under den tid, vi icke hade organtvång utan endast vanlig besiktning, så vet jag, att en massa personer försökte att komma fram med mindervärdigt kött. Vid ett tillfälle fann man i en korvfabrik kött, som befann sig i fullständigt förruttnelsetillstånd och som varit så dåligt från början, att det givetvis skulle kasserats vid en noggrann besiktning.

Vad jag här anför rörande erfarenheterna på vår ort gör, herr talman, att jag måste yrka bifall till utskottets förslag.

Rörande lag angående köttbesiktning och slakthus m. m. (Forts.)

Herr Nilsson i Hörby: Herr talman! Jag har föranletts att begära ordet i denna debatt, därför att jag under årtal studerat just denna fråga och samtidigt är född i en trakt, där de förhållanden rått, som herr Gustafson i Vimmerby skildrade, nämligen 6 mil från staden Malmö, som var och fortfarande är Skånes största avsättningsort för bland annat animala produkter. Jag är gammal nog att minnas, när organtvånget infördes i Malmö, och jag kan ju erkänna, att det gnisslade en smula där till att börja med, men det gick snart över. Jag minns också, när de slaktade djuren forslades med häst och vagn de sex milen till Malmö med vidhängande organ för att besiktigas enligt det där införda organtvånget, men icke förspordes det några olägenheter därav, utan det fortgick på detta sätt i många herrans år. Nu, när bilarna ha kommit, ha ju avstånden eliminerats bort på ett helt annat sätt, och vill man slakta hemma men besiktiga med organ, så betyder avståndet numera avsevärt mycket mindre än förr.

Herr Gustafson talade om att man ville slakta hemma för att kunna tillvarata hjärtslaget, men jag vill påpeka, att det går ju mycket bra att få det tillbaka, om man så vill. Såsom herr statsrådet framhöll, kommer det säkerligen att inrättas en köttbesiktningsbyrå i Vimmerby, vilket icke alls är lika dyrbart som ett slakteri. En köttbesiktningsbyrå, ordnad efter medicinalstyrelsens fordringar och besiktning med organtvång, medför ingen orimlig kostnad för ett samhälle. När en lantbrukare skickar dit djur för besiktning med organ, ber han bara att få tillbaka hjärtslaget, och så är hela den svårigheten löst.

Herr Gustafson i Vimmerby gjorde också gällande en tolkning, som jag kände mig litet tveksam inför, huruvida den gamla lagen tillåter, att i ett samhälle, där man infört organtvång, kan säljas varor, besiktigade i annan ordning. Det lät så i herr Gustafsons första anförande, och min reflexion var då den, att i så fall är det bäst att slopa hela organtvångsförfarandet. Herr statsrådet gav emellertid en annan tolkning, och jag har heller aldrig hört något fall, då det till Malmö kunnat införas ett enda djur, som icke besiktigats med organ.

Nu undrar jag, om icke denna strid om 6 § är en smula onödig, ty kammaren har ju redan bifallit 3 §, i vars andra moment, såvitt jag förstår, just sagts ifrån, att alla varor, som införas till ett samhälle, där man har organtvång, också måste vara besiktigade på samma sätt. Därigenom bortfaller ju möjligheten att från Tranås eller Ljungby eller något annat samhälle skicka hela vagnslaster slakterivaror till Stockholm, ifall organtvång där blivit infört. Det kommer att bli omöjliggjort, såvida man icke i Tranås och Ljungby o. s. v. inför en på samma sätt ordnad besiktning som i Stockholm.

Jag vill också bestämt betona, att mitt resonemang här även gäller för småbrukarna. Jag vet icke hur jag själv nu betraktas, men jag kan ju säga, att det jordbruk, min far hade, var icke större än 8 tunnland åker och 15 tunnland annan mark, och det var från detta jordbruk, som man fick forsla slaktdjuren med vidsittande organ sex mil till Malmö.

Medan jag har ordet, skulle jag också vilja säga ett par ord till herr Carlström. Herr Carlström sade, att organtvånget var ett ingrepp i enskildas rätt att skicka varor till Stockholm. Ja, men om Stockholm inför bestämmelser om organtvång — det kan Stockholm själv avgöra —, så upphör ju den enskildes rätt att skicka kreatur dit, som icke besiktigats på samma sätt. Herr Carlström talade också om att bakom detta förslag skulle ligga en viss strävan att hjälpa fram organisationen på detta område, och det ger jag honom fullständigt rätt uti. Då säger herr Carlström, att erfarenheterna av byggandet av slakthus äro dåliga och det blir alltför många bindslen och båsar. Jag kan ge herr Carlström fullständigt rätt uti, att erfarenheterna från Småland — jag

Rörande lag angående köttbesiktning och slakthus m. m. (Forts.)

tänker särskilt på Jönköping och Alvesta — äro dåliga, men varför ha erfarenheterna blivit så dåliga i Småland? Jo, absolut bestämt hängde detta ihop med den omständigheten, att medlemmarna, sedan de tecknat sig i föreningen, gävo jämnt blankt i den och sålde sina djur till alla möjliga andra slakterier, till Tranås och Ljungby och Stockholm, medan deras egna slakterier blevo utan. Jag medger gärna — jag har sett slakteriet i Jönköping och även i Alvesta —, att man kanske i någon mån misstagit sig i fråga om de ekonomiska kalkylerna. Jag medger gärna, att man räknat opraktiskt och byggt något för stort, men däremot vill jag icke alls medge, att det hade behövt bli så dåliga erfarenheter, som det nu blivit, för den händelse sammanhållningen varit sådan som den borde vara bland föreningens medlemmar. Jag saknar icke själv erfarenhet på detta område av bristande sammanhållning, fastän vi lyckades komma igenom, så att vi sluppo ifrån samma erfarenheter, som man haft i Småland. Jag undrar emellertid, om det icke varit bättre, om man redan haft litet bindslen och bås, när man startade, så att man nödgats hålla ihop med sitt företag. Jag tror, att de ekonomiskt skulle ha stått sig bra på det.

Herr Carlström gjorde en jämförelse med mjölken etc. Jag medger gärna, att det här gäller tvång, men det var på detta område precis som på det vi nu diskutera, att producenterna bara oavbrutet slogs med varandra. Jag har för min del icke kunnat upptäcka något bättre sätt att klara mjölkfrågan än som det nu är ordnat, även om systemet kanske är behäftat med vissa brister, och jag kan icke tänka mig annat än att det måste vara litet reda också på detta område. Herrarna överdriva emellertid svårigheterna med organbesiktnings-tvånget. Jag kan ju få ta det lilla samhälle, där jag bor. Det är ett samhälle på 1,600 invånare, men det finns ändå en köttbesiktningsbyrå och organbesiktning, så att man kan sälja överallt. Jag skall icke ange vad det kostar, men icke rör det sig om några orimliga belopp, som försätter ett samhälle i några ekonomiska svårigheter. En annan sak är, om det blir fråga om ett slakteri.

Jag vill vädja till kammaren att följa utskottets förslag, som ur alla synpunkter måste vara det riktigaste. Jag skall icke ingå på den vetenskapliga diskussionen, om besiktning med organ är bättre än en besiktning utan organ, men den saken borde väl ha diskuterats den gången, man tillät samhällen att införa besiktning med organtvång, vilken tidpunkt nu ligger långt tillbaka i tiden. Det skedde ju någon gång omkring 1913 eller så. Jag vädjar som sagt till kammaren att ta utskottets förslag, för att vi skola kunna få till stånd ett bättre läge på detta område. Olägenheterna för producenterna äro i detta fall enligt min mening inga, även om naturligtvis detta som allt annat nytt första gången tycks vara litet konstigt. Det ha vi emellertid kommit över på många andra områden, när vi sökt få ordning och reda, och då böra vi försöka här också.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Gustafson i Vimmerby: Herr talman! Det synes gå som en röd tråd genom alla de anföranden, som här ha hållits, att jag skulle ha överdrivit de svårigheter, som skulle komma att uppstå vid ett bifall till utskottets förslag. Nej, det har jag icke gjort. Jag har tvärtom begränsat mitt anförande så, att jag endast sökt påvisa de mest påtagliga olägenheterna. Jag tror icke det är rätt att säga, som exempelvis herr Laurén här sade, att jag uppkonstruerat svårigheter. Jag har sagt, att det är i skogsbygdsområden, där de stora avstånden göra sig gällande, som dessa svårigheter komma att föreligga. Jag har ytterligare sagt, att saken har speciell betydelse för de mindre jordbrukarna i dessa områden, vilka ha en liten produktion och icke värdesätta sin

Rörande lag angående köttbesiktning och slakthus m. m. (Forts.)
produktion bara ur synpunkten att få sälja den, utan jämväl värdesätta den ur synpunkten av att få behålla slaktavfallet.

Herr statsrådet erinrade om att besiktningsmännen i Stockholms stad hade tagit tillbaka det intyg, som de på sin tid hade avgivit och som jag omnämnde i ett tidigare anförande. Ja, jag vet väl om detta, herr statsråd, men jag, som företräder den ståndpunkt, som jag här gör, har verkligen tagit mig friheten att återopa deras uttalande den gången det gick i positiv riktning. Sedan tror jag, att det inte är av något intresse att vi här tvista om, huruvida deras ståndpunkt har det största värdet i det ögonblick, då de avgåvo intyget, eller i det ögonblick, då de togo det tillbaka. Det tycker jag, att de där herrarna kan få söka reda upp inför sig själva.

Här talade också herr Janne Nilsson i Hörby om, att man i Skåne hade erfarenheter om att organtvånget icke innebär några svårigheter. Och han säger, att får man en köttbesiktningsbyrå i Vimmerby, komma de att föra sina slaktvaror dit med organ, och det går bra. Men vi hava en köttbesiktningsbyrå redan nu i Vimmerby, och vi begripa naturligtvis, att om det föreliggande förslaget går igenom, tvingas vi att införa organtvång, även om det icke i och för sig är önskvärt, ty annars sakna vi möjligheter att sälja våra djur på de områden, där organtvång nu gäller. Det är då, som de av mig påtalade olägenheterna komma att uppstå. För de större jordbrukarna har det mindre betydelse, därför att de hava möjligheter att skicka stora transporter av slaktdjur vid det ena och det andra tillfället. För dem är det lättare överkomligt.

Nu tror herr Nilsson i Hörby sig kunna förstå de mindre jordbrukarnas synpunkter i denna sak, ehuru han själv icke var klar med, om han skulle hänföras till mindre jordbrukare eller till storjordbrukare. Jag behöver bara se på herr Nilsson för att få klart för mig, att han icke gärna kan vara »småbrukare».

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Carlström: Herr talman! I anledning av »småbrukaren» herr Nilssons i Hörby yttrande vill jag säga några ord till i denna fråga. Jag kan gå med på, herr Nilsson, att denna fråga, som vi nu röra oss med, nämligen 6 §, är av mycket mindre betydelse än moment 2 i 3 §. Jag har också i mitt första anförande låtit förstå, att det var i avseende å hela förslagets innebörd att vilja klavbinda köttmarknaden, som jag hade mina betänkligheter.

Då jag sade, att vi i vårt län hava dåliga erfarenheter på grund av vad vi förut vidtagit i fråga om slakthushistorier, så menar herr Nilsson, att om vi hållit ihop och redan varit bundna på ett bättre sätt, hade det då gått bättre. Det är möjligt. Men herr Nilsson var också inne på dessa saker, som »binda» och som i icke så få fall varit orsak till att det icke går så värst bra. Landsbygdens folk äro i regel icke glada åt ämbetsverk. Man hör alltid ett väldigt gny i kamrarna, när det är fråga om att inrätta nya ämbetsverk. Men då har det ju rört sig om statliga dylika. Här är det »fria ämbetsverk», som uppstå på det ena området efter det andra. Det är skäl att misstänka, herr Nilsson, att dessa kunna svälla ut ganska mycket. Man kan också taga fel på de herrar, som sättas i toppen. Gör man det, går det betydligt galet med det hela. Det är den risken man i detta fall kan bli utsatt för.

Sedan är det tämligen tydligt, att då det gäller köthandelns reglering ligger det icke alldeles så till som i fråga om handeln med mjölk och produkter av mjölk. Jag tänkte i fjol, när riksdagen här gick in för slaktdjursavgifterna, att det skulle kunna ordnas så, att en organisation här uppe, även om det sedan bleve ett litet ämbetsverk, ändå skulle kunna taga hand om de pen-

Rörande lag angående köttbesiktning och slakthus m. m. (Forts.)

gar, som på det sättet flöte in, och med hjälp av dessa influtna medel lyfta av överskottet på slaktdjursmarknaden genom att sälja till utlandet för vad man kunde få eller genom att slå ihjäl de gamla sämre korna, helt enkelt makulera dem. Det är tydligt, att i den mån detta skedde skulle det också hava inverkan på hela köttmarknaden i landet, så att man lyfte upp priserna i någon mån. Det är klart, att det kan bli svårt att få pengarna att räcka till för en sådan sak i vissa konjunkturlägen, då överproduktionen blir för stor. Men jag menar, att hur vi än vända det här i landet i det ena eller andra avseendet, så blir det ändå så, att om vi icke försöka att få produktionen att bli va av sådan omfattning, att den fyller marknaden på ett, kan man säga, ordinärt sätt, hjälper det icke, vilka åtgärder man än vidtager, även om *organisationen* i fråga om slaktdjurshandeln blir aldrig så effektiv.

Jag är, som sagt, icke övertygad om, att det kommer att lyckas lika bra, då det gäller detta område som då det gäller mjölkhanteringen. Det är därför jag har mina betänkligheter.

Sedan, då det gäller just den här frågan om organtvånget, måste det väl vara på det viset ändå, herr Nilsson i Hörby, att för närvarande får man skicka kött, som icke är besiktigat med organtvång, även till områden, där organtvånget finnes. Det är det saken rör sig om. Att man, om slakthus-tvånget nu kommer att tillämpas någon gång, icke behöver i det sammanhanget tala om organtvånget, det är ju klart därför, att i fråga om allt kött, som slaktas inom kontrollerade slakthus, har man tillfälle att tillämpa även organ-tvånget. Därför har denna fråga egentligen inget sammanhang med slakt-hustvånget.

Det var endast detta jag ville hava sagt. Herr talman! Jag vidhåller fortfarande reservationen här såsom ändå en liten möjlighet att icke alltför hårt gå in för att klavbinda en marknad, som jag icke är säker på kommer att må väl av det i det långa loppet.

Herr Nilsson i Hörby: Herr talman! Jag vill säga till herr Carlström, att tyvärr kunde jag ej uppfatta allt vad han sade. Men han var rädd för svällande ämbetsverk. Det är en synpunkt, där jag kan hålla med honom. Men kvar står fortfarande min fråga, att om vi tänka på vad som redan är gjort, hur skola vi ordna det på annat sätt. Han sade också, att han trott, när slaktdjursavgifterna infördes, att de skulle avlyfta produktionsöverskottet till den grad, att man skulle få ordentligt betalt utan att behöva vandra vidare på den här vägen. Det är klart, att dessa slaktdjursavgifter gjort väsentligt gott. Men det är dock svårt att finna ut var man skall göra av överskottet.

Jag begärde emellertid ordet för att giva min ärade vän herr Gustafson i Vimmerby en liten replik. Först sade han, att Vimmerby har en kött-besiktningsbyrå, där man icke har organtvång. Man kanske icke vill införa det, men man blir tvungen därtill. Jag lägger mig icke i, vad man i Vimmerby samhälle tänker eller önskar. Men det skulle kunna inträffa, att lantbrukarna, som hava Vimmerby till stationsort, rentav komma att önska och begära, att Vimmerby inrättar en sådan byrå för att man annorstädes skall kunna sälja sina överskottsprodukter. Om Stockholms stad inför organtvånget, måste besiktningen i Vimmerby ske med organ, om det skall få någon avsättning på Stockholm. Om Linköping inför organtvång och slakthus, måste detsamma äga rum i Vimmerby.

Sedan visste icke herr Gustafson i Vimmerby, om jag är en stor eller en liten jordbrukare. Det kan syfta på jordarealen eller på mig själv. Jag syftar på jordarealen. Jag vet icke, var gränsen går mellan stora och små jordbruk. Men herr Gustafson i Vimmerby drog slut-

Rörande lag angående köttbesiktning och slakthus m. m. (Forts.)
satsen, när han såg mig, att jag måste ha ett stort jordbruk. När man ser herr Gustafson i Vimmerby, kan man tro, att han är en småbrukare med en 6—7 tunnland. Men jag är icke riktigt säker på det. Hur stämmer det då med utseendet?

Jag vidhåller mitt yrkande, herr talman!

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av förevarande paragraf, dels ock på godkännande av paragrafen med den ändring, som föreslagits i den vid utlåtandet under B) antecknade reservationen av herr Tjällgren m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Gustafson i Vimmerby, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 6 § i jordbruksutskottets förevarande förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt berörda paragraf med den ändring, som föreslagits i den vid utlåtandet under B) antecknade reservationen av herr Tjällgren m. fl.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt förevarande paragraf.

7 §.

Godkändes.

Vid härpå skedd föredragning av 8 § yttrade:

Herr Uddenberg: Herr talman! Jag har beträffande 8 § icke kunnat ansluta mig till utskottets förslag utan avgivit en reservation till förmån för Kungl. Maj:ts förslag. Det föreligger starka skäl för den ståndpunkt departementschefen intagit. Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till denna paragraf med den lydelse den har i Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Johansson i Uppmålby: Herr talman! Jag ber vid denna paragraf få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena godkändes paragrafen.

Aterstående delar av lagförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1) förklarades besvarad genom kammarens beslut i fråga om lagförslaget.

Punkterna 2) och 3).

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 3.

Föredrogs vart för sig bevillningsutskottets betänkanden:

nr 17, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 243 med förslag till vissa ändringar i och tillägg till gällande tulltaxa, dels ock väckt motion om ökat tullskydd för vissa slag av väskor m. m.; och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 31 januari 1932 (nr 17) om accis å silke.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 4.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 19, i anledning av väckt motion angående tullskyddet för pälsverk.

Ang. tullskyddet för pälsverk.

Ordet begärdes därvid av

Herr **Malmqvist**, som yttrade: Herr talman! Jag ber att till utskottet få framföra ett tack för den välvilliga behandling och på samma gång den omsorgsfulla utredning, som ägnats motionen. Jag är också övertygad om, att utskottet skulle varit villigt att gå längre, när det gäller rent positiva åtgärder redan innevarande år, om det icke visat sig, att den fråga, som i motionen påtalats, kommer i kontakt med åtskilliga vid sidan om den liggande ärenden, berörande dels fåraveln och skinnproducenterna och dels körsnärerna. Jag skulle dock med några ord vilja motivera min uppfattning om behovet av en så skyndsam behandling som möjligt av frågan. Det är ju så, att man nu med ljus och lykta söker efter arbete och arbetstillfällen. Då gäller det givetvis att dels stödja den industri, som är i gång, och dels bereda möjligheter för nystartande inom industrien. Den industrigren, som det här nu gäller, skinnberedningsindustrien, är i vårt land av tämligen nytt datum. Det är något över 20 år sedan den kom i gång som fabriksdrift.

För tillfället skulle jag vilja belysa läget med några enkla fakta. En av ledarna för pälsskinnberedningen var över till Finland för någon tid sedan och köpte ett större parti fårskinn för successiv leverans hit till vårt land under någon tid. En del av partiet är uttagen och resten ligger kvar. Som läget nu är, skulle det vara till bästa ekonomiska fördel för fabriken att icke taga hit resterande parti av råskinnen utan låta bereda dem i Finland och så taga hit dem färdiga. Det är nämligen så, att om vi omräkna den finska arbetslönen i svenskt mynt, är timpenningen ungefär 30 öre mot omkring 1 krona här. Införseltullen är 25 öre per kilogram. Då förstår var och en, att det finnes ingen möjlighet för den svenska industrien att stå sig i konkurrensen med t. ex. Finland.

Vidare hava vi Tyskland. Där är industrien gammal och har maskintekniken väl utvecklad på detta område. Så har man dessutom, vilket kanske betyder ännu mera, den kemiska industrien för färgberedning. När färgerna komma in till vårt land, äro de i sådant pris, att endast det i avsevärd grad försvårar konkurrensen.

Det är klart, att under sådana förhållanden kan man rentav ifrågasätta, huruvida industrien skall upphöra med sin tillverkning och importera varorna och sälja med förtjänst eller fortsätta med rörelsen och därmed ådraga sig ren förlust. Det är fråga om, huruvida arbetet skall kunna fortgå i den omfattning det har eller behöva inskränkas. Det är ju så i denna industri, att det, som beredes inom vårt land, utgör endast ungefär en fjärdedel av

Ang. tullskyddet för pälsverk. (Forts.)

landets behov. Här är alltså en industrigren, som borde i ganska hög grad kunna utvecklas. Jag menar då, att det vore önskvärt, om man så snart som möjligt kunde få detta stöd genom tullen ordnat, så att industrien skulle kunna få bättre förutsättningar än hittills att hållas vid makt och dessutom utvecklas. I förhoppning om, att den åtgärd, som här är föreslagen i motionen, skall så snart som möjligt kunna bli omsatt i verkligheten, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

*Ang. ändring
av kommunal-
skattelagens
bestämmelser
om avdrag för
värdeminsk-
ning å i jord-
bruk använda
driftbygg-
nader.*

Å föredragningslistan var härpå upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 20, i anledning av väckta motioner angående ändring av kommunalskattelagens bestämmelser om avdrag för värdeminskning å i jordbruk använda driftbyggnader.

Till bevillningsutskottet hade för förberedande behandling överlämnats två inom andra kammaren väckta motioner, avseende ändring i gällande bestämmelser i kommunalskattelagen angående rätt till avdrag för värdeminskning å i jordbruk använd driftbyggnad, nämligen

1) nr 16 av herr *Pettersson* i Hällbacken, däri hemställts, »att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till tydligare bestämmelser för värdeminskning å driftsbyggnader å jordbruksfastighet»; samt

2) nr 427 av herr *Andersson* i Dunker, i vilken föreslagits, »att riksdagen måtte besluta hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag, hur värdet å jordbruks driftbyggnader skall beräknas vid taxering, då yrkande om avdrag för värdeminskning framställes».

Utskottet hemställde,

- 1) att motionen II: 16 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt
- 2) att motionen II: 427 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Efter föredragning av utskottets hemställan, anförde:

Herr *Andersson* i Dunker: Herr talman! För de flesta kan det säkerligen synas vara en mycket underordnad fråga, som vi nu ha före. Men för vårt lands jordbrukare saknar det dock icke betydelse, att beskattningen blir så rättvis och likformig som möjligt. Här gäller det just en beskattningsfråga, som rör praktiskt taget alla jordbrukare, nämligen den rätt som jordbrukarna ha sig tillerkänd att vid taxering få göra avdrag för värdeminskning å jordbrukets driftbyggnader. Det gäller i verkligheten, huruvida denna i lag stadgade rätt skall bli oss tillerkänd i praktiken.

Bestämmelser därom ha vi i kommunalskattelagens 22 §, där det heter: »Från bruttointäkten av jordbruksfastighet må avdrag göras för omkostnader, såsom för — — — värdeminskning, som till jordbruket eller dess binärningar eller till skogsbruket hörande driftbyggnader, däri inbegripna för driften nödiga bostadsbyggnader, äro underkastade.» I anvisningarna till denna paragraf, där man väl skulle väntat att finna närmare angivet, hur man skall förfara för att tillämpa denna paragrafs föreskrifter, finnes intet annat sagt, än att avdraget bör bestämmas till viss procent av byggnadernas värde. Det är egentligen det enda, som här sägs om detta avdrag. Men det finns ingenting sagt om med hur stor procent man får räkna. Det finns ingenting sagt om vilket värde man avser eller hur detta värde skall beräknas. Det finns in-

Ang. ändring av kommunalskattelagens bestämmelser om avdrag för värde-
minskning å i jordbruk använda driftbyggnader. (Forts.)

genting sagt om huruvida det skall vara något slag av taxeringsvärde eller om det skall vara byggnadernas anskaffningsvärde, om det skall vara bruksvärdet, brandförsäkringsvärdet eller saluvärdet. Där finns ingenting annat omnämnt än byggnadernas värde. Detta förhållande har också medfört, att tillämpningen av dessa bestämmelser blivit mycket ojämn och olika.

Bevillningsutskottet har gjort en liten utredning om hur man i olika län tillämpat dessa bestämmelser. Av denna utredning framgår det, att t. ex. i Stockholms län plägar avdraget beräknas till $\frac{1}{2}$ procent av värdet å stenhus och 1 procent av värdet å trähus, därvid byggnadernas värde uppskattas till högst två tredjedelar av fastighetens taxerade jordbruksvärde minskat med däri ingående värde å skogsmark. I Kristianstads län beräknar man avdraget till $\frac{1}{2}$ procent av brandförsäkringsvärdet å bostadsbyggnader av sten samt till 1 procent av brandförsäkringsvärdet å övriga byggnader av sten samt å alla byggnader av trä, med iakttagande av att, därest de efter nämnda grunder beräknade avdragen skulle överstiga ett belopp, motsvarande 1 procent av fastighetens i taxeringsvärdet ingående jordbruksvärde, avdraget begränsas till sistnämnda belopp. Där lägger man alltså icke värdet å byggnaderna till grund för avdragen utan jordbruksvärdet. I Malmöhus län medges däremot avdrag med 1 procent å ett normalt brandförsäkringsvärde å byggnaderna. Där har man tydligen icke alls tagit någon hänsyn till jordbruksvärdet utan rättat sig efter brandförsäkringsvärdet. I Göteborgs och Bohus län har man enligt min mening en ganska märklig beräkningsgrund. Där har beträffande bostadsbyggnad avdrag medgivits med 1 procent av byggnadens värde, vilken beräknats till tjugu gånger det värde, vartill bostadsförmånens värde uppskattats. För andra driftbyggnader har i regel avdrag medgivits med 2 procent å ett värde, motsvarande hälften av bostadsbyggnadens, i följd varav det sammanlagda avdraget för värdeminskning å byggnader beräknas till $\frac{4}{10}$ av bostadsförmånens värde. Vad man haft för utgångspunkt, när man fastställt sådana bestämmelser, kan jag omöjligen finna, åtminstone icke i lagens föreskrifter. I Värmlands län medges som regel avdrag med 1 procent å byggnadens brandförsäkringsvärde, med iakttagande av att byggnadens värde icke må bestämmas högre än till hälften av fastighetens i taxeringsvärde ingående jordbruksvärde. Där lägges också jordbruksvärdet som grund. I Kopparbergs län beräknas avdraget i allmänhet till $\frac{1}{2}$ procent å stenhus och 1 procent å trähus av ett byggnadsvärde, som efter föreliggande förhållanden upptages till viss procent av taxerade jordbruksvärdet. Även där räknar man tydligen framför allt med jordbruksvärdet och i mindre grad med det verkliga värdet på byggnaderna. I Väster-norrlands län medges avdrag i regel med 2 procent av byggnadernas värde, som uppskattas till hälften av det taxerade jordbruksvärdet minskat med däri ingående värde å skogsmark. Detta är den utredning, som bevillningsutskottet har låtit verkställa och varom utskottet sedan säger, att »den lämnade redogörelsen ger vid handen, att de inom skilda län använda normerna för beräknande av värdeminskningensavdrag å driftbyggnader i jordbruk avvika ganska väsentligt från varandra». Ja, det är väl det minsta man kan säga. Det är, vågar jag påstå, högst betydande variationer i tillämpningen av denna lag.

Utskottet säger vidare, att skiljaktigheterna hänföra sig icke endast till det procenttal man räknat med utan även till hur man beräknar byggnadsvärdet, och utskottet medger, att även med nödigt hänsynstagande till de olika förhållanden, som råda i skilda delar av landet, vill det synas, som om nu nämnda skiljaktigheter vore större, än som väl låter sig förena med en

*Ang. ändring av kommunalskattelagens bestämmelser om avdrag för värde-
minskning å i jordbruk använda driftbyggnader. (Forts.)*

jämlik och rättvis beskattning. Så långt måste man helt och fullt instämma med utskottet. Den redogörelse, som lämnats här, ger enligt mitt förmenande ett mycket kraftigt belägg för det riktiga och befogade i de motioner, som här avgivits. Men utskottet vill sedan icke medgiva, att dessa avvikelser och ojämnheter skulle vara beroende på själva lagen och dess bestämmelser, utan utskottet vill göra gällande, att det beror på tillämpningen av lagen. Men hur skall man komma fram till en riktig, rättvis och jämlik tillämpning av en lag, som ingenting alls säger, såsom jag förut påpekat, varken om vilken procent man skall räkna med eller hur man skall beräkna det värde, på vilket man har rätt att göra avdrag.

Jag tror, herr talman, att denna sak måste förr eller senare få sin lösning. Nu kan väl icke vid detta tillfälle vinnas så synnerligen stort resultat, men jag är alldeles säker om att saken ett annat år kommer upp igen, om det nu blir avslag. Jag vill emellertid med det nu sagda ändå yrka bifall till den motion, som jag har avgivit i ärendet och vars yrkande går ut på att riksdagen måtte besluta hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag, hur värdet å jordbruks driftbyggnader skall beräknas vid taxering, då yrkande om avdrag för värdeminskning framställes. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till denna motion.

Herr Brännström: Herr talman! Utskottet är enigt med motionärerna därom, att det förefinnes skiljaktigheter i tillämpningen av bestämmelserna om avdrag för värdeminskning å byggnader. Därom behöva vi icke tvista. Det har denna utredning, som verkstälts av utskottet och varur den ärade motionären herr Andersson i Dunker anförde en del, till fullo visat.

Utskottet skiljer sig emellertid från motionärerna däri, att utskottet anser, att jämlighet möjligen kan vinnas genom en ny lagstiftning och genom en viss schablon i fråga om beräkningsgrunderna men att därmed är icke sagt, att man vinner rättvisa, ty när förhållandena äro olika, är det icke säkert, att man genom jämlighet åstadkommer rättvisa. De skiftande förhållandena i landets olika delar, byggnadernas olika beskaffenhet, byggnadsmaterialet o. s. v. samt hänsynen till brukningsdelarnas storlek, i vilken mån byggnadsvärdet ingår i taxeringsvärdet och i vilken mån det finnes sådana byggnader på fastigheten, beträffande vilka avdrag för värdeminskning icke är medgiven, nämligen sådana överbyggnader, som icke äro hänförliga till driftbyggnader, allt detta gör, att utskottet icke anser, att man på lagstiftningens väg kan komma närmare den rättvisa, som man här vill eftersträva. Det måste enligt utskottets mening vara en tillämpningsfråga. Det är de lokala taxeringsnämnderna, som ha den bästa möjliga kännedom om de särskilda förhållandena, det är de, som böra få pröva skäligheten av avdragen, och det måste enligt min och utskottets mening ha till resultat, att man vinner en större rättvisa än den, man vinner, om man har en lagstiftningsschablon på detta område. Det är av den anledningen, som utskottet icke kan följa motionärerna utan anser, att man här måste fortsätta att betrakta detta som en tillämpningsfråga.

Utskottet anser också, att man vid tillämpningen av bestämmelserna i detta fall skall komma fram till bättre och mera jämlika grunder, där lika förhållanden föreligga, när man vunnit erfarenhet och framför allt när man i högsta instans fått fram några riktlinjer för hur man skall se på denna sak. Ännu kan man väl knappast anses ha fått vägledande prejudikat i detta avseende, men i den mån sådana komma att föreligga, kommer man väl att i tillämpningen ha ledning av dessa.

Ang. ändring av kommunalskattelagens bestämmelser om avdrag för värdeminskning å i jordbruk använda driftbyggnader. (Forts.)

Svarigheterna att på lagstiftningens väg söka komma någon vart, äro synnerligen stora. Både 1927 och 1928 års särskilda utskott brottades mycket med detta problem, men man fann då, att man på lagstiftningens väg icke kunde komma till något resultat utan att man måste betrakta detta som en tillämpningsfråga. Man kan ju icke gärna lägga brandförsäkringsvärdet till grund för beräklandet av värdeminskningsavdraget. Det skiftar ju så mycket och är ofta högre än taxeringsvärdet. Även om man skulle säga, att avdraget för driftbyggnader icke bör vara beroende av taxeringsvärdet utan av kostnaderna för byggnadernas uppförande, torde man icke få anse, att brandförsäkringsvärdet är något uttryck för anskaffningsvärdet. Skall man taga hälften eller tre fjärdedelar eller något annat procenttal av brandförsäkringsvärdet, blir det i alla fall en subjektiv grund, som icke kan vara rättvis, annat än om saken prövas av en taxeringsnämnd, som nära känner till förhållandena. Skall man gå på taxeringsvärdet eller viss del av detsamma, kommer man att stå inför det problemet, att man icke vet, hur stor procentuell del driftbyggnadernas värde utgör av fastighetens taxeringsvärde. Det skiftar på olika håll beroende dels på, som jag förut nämnt, byggnadsmaterial och byggnadernas beskaffenhet och dels också i mycket stor utsträckning på brukningsdelarnas storlek. Det är uppenbart, att förhållandena äro olika, när det gäller en liten brukningsdel med en liten åkerareal, där byggnadernas värde kanske går upp till 75 å 80 procent av taxeringsvärdet, och när det gäller en större brukningsdel om hundratals tunnland. Om vi tänka på landets sydligaste delar, där jordvärdet är högt, så ingår där byggnadernas värde med mycket färre procent i jordbruksfastighetens värde, än vad fallet är med små lägenheter i andra delar av landet. Att då från taxeringsvärdet söka separera ut en viss del, som skulle anses vara det byggnadsvärde, på vilket värdeminskningsavdraget skulle beräknas, anser jag vara en oframkomlig väg. I det särskilda utskott, vilket, såsom jag förut nämnt, diskuterade denna fråga, hade man anledning att dryfta densamma, därför att det var första gången, som man i kommunalskattelagen införde avdrag för värdeminskning å driftbyggnader.

Om man skulle tänka sig, att man skulle föreskriva några grunder för beräkning av avdraget i fråga, så kan man näppeligen komma fram på någon annan väg, än att man i samband med fastighetstaxeringen, liksom det sker med annan fastighet, uppdelar jordbruksfastighetens värde i byggnadsvärde, markvärde och eventuellt övervärde, d. v. s. sådant byggnadsvärde, som icke är hänförligt till värdet å jordbrukets driftbyggnader. Om denna värdefördelning får göras av en lokal taxeringsnämnd, som känner till förhållandena, skulle man möjligen kunna komma fram till en författningsbestämd procentsats för värdeminskningsavdraget. Om man skulle gå in för den, som enligt mitt sätt att se är den enda utvägen för att komma till någon lösning av denna fråga, kvarstå likväl de olikheter och olika procentsatser för värdeminskningsavdraget, som man får räkna med, beroende på olika byggnadssätt i olika delar av landet. Dessutom kommer det att bli ett avsevärt merarbete för taxeringsnämnderna. Fastighetstaxeringslängderna finge utökas med åtminstone tre kolumner, och det skulle medföra ett rätt så betydande merarbete. Man kan då fråga sig, om fördelarna av att genom en lagstiftning få fastställda vissa grunder för beräkningen av byggnadsvärdet kan motsvara de ökade besvär, som en sådan åtgärd skulle medföra. Jag vill icke yttra mig därom. Men jag måste säga, att när den ärade motionären herr Andersson i Dunker säger, att detta är en viktig jordbruksfråga, kan jag icke se på denna sak riktigt på samma sätt, särskilt då man vet, att procentavdraget så att säga försvinner

*Ang. ändring av kommunalskattelagens bestämmelser om avdrag för värde-
minskning å i jordbruk använda driftbyggnader. (Forts.)*

i alla fall. Det innebär ingen ökning i inkomsten. I den kristid, som nu råder för jordbruket i hela vårt land, är det väl ofta så, att någon inkomst utöver fastighetsskatteprocentavdraget på taxeringsvärdet icke kvarstår, och då blir detta ingen viktig fråga. Jag skall icke förneka, att det är i viss mån en jordbruksfråga, och lagen medger ju, att skäligt avdrag för värdeminskning å driftbyggnader får göras. Men jag kan icke finna, att man skulle vinna en större rättvisa beträffande de skiljaktiga förhållandena i landets olika delar med andra åtgärder än dem, som kunna vinnas genom att taxeringsmyndigheterna få pröva denna fråga.

Av dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets enhälliga utlåtande.

Herr Lundell: Herr talman! Det kan kanske anses rätt onödigt att jag lägger mig i debatten i detta ärende, när jag varken sitter i bevillningsutskottet eller har motionerat i saken. Men jag tycker ändå, att bevillningsutskottets uttalande är sådant, att frågan behöver en närmare belysning.

Utskottet har ju fått in upplysningar från sju olika län, och den ene av motionärerna har nyss belyst, huru olika prövningsnämnderna i dessa län förfara, när de skola bedöma, vilket värdeminskningssavdrag, som skall vara tillåtet. I fråga om det byggnadsvärde, som man efter författningen skall räkna med, går man ibland ut ifrån brandförsäkringsvärdet och ibland från jordbruksvärdet. Och variationerna äro så pass stora, att ibland tillåtas avdrag motsvarande 1 procent av hela jordbruksvärdet och ibland bara 1 procent på halva jordbruksvärdet. Det är alltså mycket stora variationer, som här förekomma. Herr Andersson i Dunker fäste särskilt uppmärksamheten på det speciella system, som man lagt sig till med i Göteborgs och Bohus län, som rent formellt icke har någon som helst fast grund i skatteförordningarna. Däremot förstår man ju ganska väl det syftemål, som man med detta system tycks ha där nere. Det är ju så, att lantbrukarna gärna vilja ha värdeminskningssavdraget så stort som möjligt, men på samma gång vilja ha sin bostadsförmån upptaxerad till så lågt värde som möjligt. Om man nu kopplar ihop dessa båda saker, åstadkommer man uppenbarligen en intressekonflikt hos den, som skall deklarerat. Och det är tydligtvis detta, som man i Göteborgs och Bohus län har inriktat sig på.

Nu kan man kanske säga, såsom herr Brännström sade, att denna fråga icke är av så stor ekonomisk betydelse för lantbrukaren, därför att han, i varje fall under nuvarande tider, icke kommer upp till de belopp, som ändå bli beskattade genom garantiskatterna till kommun och landsting och vägdistrikt. Det är ju i och för sig riktigt. Men man får icke alldeles bortse ifrån skatten till staten; den har ju ändå en viss tyngd. Denna är ju icke jämförbar med de övriga skatternas, men vi veta ju, att för den statliga inkomst- och förmögenhetsskatten är den lägsta procentsatsen 3 procent. Och med nuvarande skatteprocent, 1.65, blir detta ungefär 5 procent, efter vilket den statliga inkomst- och förmögenhetsskatten för närvarande lägst utgår. Om det nu är fråga om en jordbruksfastighet med ett jordbruksvärde på, låt oss säga 100,000 kronor, för att ta ett runt tal, så skulle man efter de normer, som tillämpas i Kristianstads län, få räkna ett avdrag på 1,000 kronor om året. Går man i stället efter de normer, som man räknar med i Värmlands län, blir avdraget bara hälften eller 500 kronor. Och går man in på den speciella beräkningsmetod, som man har i Göteborgs och Bohus län, så är det ju svårt att på rak arm säga, huru mycket bostadsförmånen därvid skulle taxeras till, men låt oss säga, att det bleve 500 kronor; till högre belopp lär den väl

Äng. ändring av kommunalskattelagens bestämmelser om avdrag för värde-
minskning å i jordbruk använda driftbyggnader. (Forts.)

knappast tagas upp. Fyra tiondelar av detta — som man enligt utskotts-
betänkandet bör räkna med — motsvarar 200 kronor. I olika län kan så-
lunda det medgivna avdraget variera så pass mycket som från 1,000 kronor
ända ned till 200 kronor. Det blir då för lantbrukaren fråga om, huruvida
han skall betala skatt för ett belopp av 800 kronor eller för en viss del av
detta belopp. Med skatten till staten, i synnerhet om inkomsten uppgår till
sådant belopp, att kommunal progressivskatt och utjämningsskatt utgå, kom-
mer han tillsammans med dessa upp till 6 procent eller något dylikt. Det be-
tyder då en rätt väsentlig utgift, om han skall betala skatt för 800 kronor
eller icke.

För mig är det alldeles klart, att ett dylikt tillstånd icke kan vara tillta-
lande; det är en alltför stor osäkerhet i rättsligt avseende. Nog bör det väl
ändå ställas upp några normer, som gälla för hela riket. Och jag tillåter
mig fråga: huru skall annars kammarrätten döma, då det kommer in besvärsmål
från olika län? Skall kammarrätten döma på ett sätt, då det gäller en
fastighet, som är belägen i Kalmar län, där jag är hemma, och på ett annat
sätt, då det är fråga om en fastighet, som ligger i Uppland? Ja, man kan
ju tänka sig — och herr Brännström var inne på en sådan tankegång — att
det kan vara verkligt sakligt berättigat med olika värdeminskningsavdrag i
olika trakter av landet. Det skulle kunna motiveras så, att olika väderleks-
förhållanden tära olika på byggnaderna i norra Sverige och i södra Sverige,
eller att det material, som byggnaderna äro uppförda av, håller sig bättre i
en trakt än i en annan. Så t. ex. kunde man säga, att det tätådriga trävirket
i Norrland skulle kunna hålla längre än det lösare virket i södra Sverige.
Men nog förefaller det mig alldeles klart, att kammarrätten bör ha någonting
att gå efter vid avgörandet av besvärsmål.

Jag har här ett utslag från kammarrätten, som rör just ett besvärsmål över
en taxering och just den medgivna höjden av värdeminskningsavdraget. Där
har taxeringsnämnden kommit till ett resultat, och prövningsnämnden i länet
har sänkt avdraget. Sedan har kammarrätten givit taxeringsnämnden rätt.
Det som taxeringsnämnden och kammarrätten kommit fram till är 1 procent
av brandförsäkringsvärdet. Så har det gått i detta fall, men jag vet icke,
huru det kan gå i andra fall, om det kommer in liknande besvärsmål från
andra län. Men nog vore det för min rättsuppfattning ganska stötande, om
kammarrätten skulle döma på alldeles lösa boliner och icke hava något annat
stöd än den otydliga bestämmelse, som finnes i kommunalskatteförordningen.

Vi debatterade här för icke så länge sedan frågan om huru lång tid olika
mål lågo i kammarrätten. Jag kan kanske därför tillåta mig den parentesen,
att detta mål rörde en taxering från år 1929, varför besväret alltså ingavs
i december 1929. Utslaget från kammarrätten föll i september 1932. Det
tog alltså en tid av två år och åtta månader att behandla ett sådant mål.
Det har här egentligen icke varit fråga om att inhämta uppgifter om bely-
sande omständigheter, utan det har endast varit fråga om ett principiellt av-
görande. Jag föreställer mig, att ett sådant principiellt avgörande skulle
kunna ske på betydligt kortare tid, om kammarrätten hade några bestämda
normer att gå efter.

Jag tror för min del, att det enklaste vore, om man finge utgå från brand-
försäkringsvärdet, fixerat på det sätt, som våra nuvarande försäkringslagar
bestämma, alltså ett rimligt värde, som icke ger ägaren någon vinst, ifall
byggnaden brinner. Man kan ju också tänka sig, att man skulle kunna utgå
från den ursprungliga byggnadskostnaden och beräkna, att den skulle amor-
teras på ett visst antal år, alltefter den tid, som en byggnad kan tänkas räcka

*Ang. ändring av kommunalskattelagens bestämmelser om avdrag för värde-
minskning å i jordbruk använda driftbyggnader. (Forts.)*

med, som det nu står i författningen, »normalt underhåll och aktsam vård». Men man kan också anföra mycket goda skäl för, att man bör utgå från nybyggnadskostnaden, d. v. s. den kostnad, det för närvarande skulle draga att uppföra en byggnad, som skulle ersätta den, som det är fråga om. Jag vill icke här gå in på att resonera om, vilken av dessa utvägar, som är den rimligaste. Jag vill icke heller här ingå på en diskussion om huru stort värde-minskningsavdraget procentuellt bör vara. Ett avdrag på 1 procent kan kanske anses ganska rimligt på en bostadsbyggnad. Men för lantbrukets ekonomibyggnader är ett avdrag på 1 procent ganska lågt. Det förutsätter ju, att byggnaderna skola kunna tjäna sitt ändamål i hundra år, och det är väl icke så ofta, som de det göra.

Jag skall icke upptaga kammarens tid med att utförligare utlägga detta spörsmål. Men nog är det för mig otvivelaktigt, att det här är ett spörsmål, som kunde behöva utredas. Jag står alltså på principiellt samma ståndpunkt, som de båda ärade motionärerna göra. Och fastän jag har klart för mig, att ett bifallsyrkande till någondera motionen ju icke gärna kan hava någon betydelse här gentemot det enhälliga bevillningsutskottet, vill jag i alla fall biträda det yrkande, som herr Andersson i Dunker nyss gjorde. Och jag hoppas, att även om utskottet segrar denna gång, ärendet framdeles skall komma tillbaka och då bliva upptaget och avgjort med mera intresse från bevillningsutskottets sida.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Andersson i Dunker väckta motionen.

Herr Pettersson i Hällbacken: Herr talman! Det är ju på det sättet, som kammarens ledamöter hava sig bekant, att det är icke endast taxeringsnämnder och andra skattemyndigheter, som få ha bekymmer för att det icke finns klara bestämmelser formulerade beträffande rätten till avdrag för åbyggnader å jordbruksfastigheter, utan att det för var och en, som skall deklarerera för jordbruksfastighet med åbyggnader, är ett ovisshetsmoment, man kommer till, när man kommer till den punkten på deklarationsblanketten, där det gäller att göra avdrag för driftbyggnader på jordbruksfastigheterna. Vi hava ju, som bekant, för annan fastighet klara bestämmelser, som säga, att vi få avdraga viss procent på byggnadernas värde. När det gäller jordbruksfastigheter, är det däremot oklara bestämmelser, såsom omvitnats här i dag och som vi känna till litet var från det praktiska livet.

Utskottet och utskottets försvarare här herr Brännström tager saken allt för lättvindigt, då man gör gällande, att här kommer så småningom att utveckla sig en viss praxis, som man sedermera kan godtaga. Det är mycket egendomligt att höra utskottet säga, att vi skola göra en lag efter en viss praxis, då denna praxis, sedan lagen antogs, visat sig vara så väsentligt olika inom olika län, såsom tidigare här anförts, och som kammarens ledamöter kunna utläsa ur utskottets utlåtande. Och det är icke endast länen emellan, som detta tillämpas mycket olika, utan även taxeringsdistrikten emellan i samma län tillämpas det olika. Här utfärdar man en viss bestämmelse från en länsstyrelse och säger, att därefter bör man i görligaste mån handla. Ja, i vissa stycken försöker man följa detta direktiv, men i andra stycken *kan* man icke följa det. Och det är förenat med mycket stort arbete, i synnerhet för taxeringsmyndigheterna, om man vill försöka åstadkomma en rättvis och riktig taxering med rättvisa och riktiga avdrag. Jag måste därför säga, att det är nödvändigt, att det blir klarhet i dessa bestämmelser. Det får icke fortsätta på det sätt, som det för närvarande är, dels därför att detta icke är rätt mot

*Ang. ändring av kommunalskattelagens bestämmelser om avdrag för värde-
minskning å i jordbruk använda driftbyggnader. (Forts.)*

de svenska medborgare, som skola avgiva sin självdeklaration efter de lösliga bestämmelser, som nu råda, och dels därför att taxeringsmyndigheterna, som samvetsgrant vilja fullgöra sina uppdrag, bliva ålagda ett alltför betungande arbete.

Det har här sagts, att bestämmelser i detta avseende skulle vara svåra att utarbeta. Ja, utskottet har ju vid sin beredning av motionerna antytt, att för att komma till någorlunda rättvisa bestämmelser måste man ha ett värde på åbyggnaderna, och att detta skulle förorsaka ett mycket stort arbete vid fastighetstaxeringen. Jag skall ge utskottet rätt i att arbetet för beredningsnämnderna och fastighetstaxeringsnämnderna givetvis blir större med en sådan anordning, men det bleve så mycket enklare efteråt för den femårsperiod, varunder man fick följa dessa värden, emot när man nu år efter år skall försöka utfinna vad som är riktigt och rätt i respektive fall. Jag har icke träffat någon praktisk taxeringsman, som funnit annat, och jag har själv under den tid jag setat i taxeringsnämnd — och det är dock 25 år — icke kunnat finna annat, än att den omständigheten, att det icke finns några bestämmelser härutinnan, är en brist i vår lagstiftning och en brist, som vi måste på ett eller annat sätt försöka få eliminerad.

Sedan motionerna väckts, har jag haft tillfälle resonera med flera landskamrerare i denna sak, och de hava sagt, att här kommer riksdagen alldeles säkert, enhälligt till och med, att gå in för att få utformade andra bestämmelser. Och detta är dock män, som inom respektive län utgöra den högsta myndigheten, om jag får använda det uttrycket, just för taxeringsspörsmål.

Det är alldeles riktigt som en föregående ärad talare sade här, att dessa bestämmelser tillämpas så pass olika, att man kan ifrågasätta, huruvida det icke är på det sättet, att en del medborgare få mer än nog i avdrag, under det att andra icke få de avdrag, som de egentligen borde få.

Nu är det nog också på det sättet, att det icke spelar så stor roll i fråga om skattebeloppet för vederbörande skattskyldig, därest hans avdrag skulle helt ogillas. En kammarledamot har omtalat för mig i dag, att när han i sin deklaration gjort avdrag med, som han ansåg, en skälig värdeminskning på driftbyggnaderna, så ogillades detta av taxeringsnämnden under den motiveeringen, att han icke bilagt en fullständig utredning över, huru pass stor värdeminskningen var på byggnaderna. På min fråga, varför han i sådant fall icke anförde besvär över oriktig taxering, svarade han, att det gäller ju i varje fall icke så stort belopp, och tillade: »Om jag här skulle börjat skriva och göra någon värdering av byggnaderna, så hade det kostat mera än den skatt, jag i detta fall fick erlagga, och därför avstod jag från detta.» Det är ett av många bevis, som kunde anföras för, herr talman, att förhållandena äro sådana, att det icke bör få fortgå på detta sätt. Om nu kammaren icke skulle bifalla motionärernas hemställan om utredning i detta ärende utan följa utskottets förslag, har jag den förhoppningen, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet bör ha uppmärksamheten riktad på denna sak. Ett kungl. förslag till klarare bestämmelser på detta område skulle med säkerhet hälsas med tillfredsställelse av alla parter, som därav komme att beröras.

Jag anhåller, herr talman, att få förena mig i yrkandet om, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära utredning och förslag i ämnet.

Under detta yttrande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Thorell: Herr talman! Då utskottets ärade talesman uttalade sig såsom gammal taxeringsnämndsordförande — herr Brännström har ju under

Ang. ändring av kommunalskattelagens bestämmelser om avdrag för värde-
minskning å i jordbruk använda driftbyggnader. (Forts.)

många år sysslat med sådana saker — är det ganska underligt, att han och jag, som i många år varit kronoombud, kommit på fullständigt olika linjer i denna fråga, som här diskuteras. Jag har haft uppmärksamheten riktad på den, därför att den vållat oss som taxeringsmyndigheter mycket besvär. Det har här från olika talare framförts, att det skulle råda så stora olikheter i de direktiv, som de olika länsstyrelserna meddela sina taxeringsnämnder. Men jag skall be att få påpeka, herr talman, att det också finnes mycket stora ojämnheter inom samma länsstyrelse från år till år. Det tyckes tydligen vara vederbörande landskamrers uppfattning vid det och det tillfället, som avgör, huru direktiven i denna sak se ut, när de komma fram till vederbörande taxeringsnämnd. Jag har sedan ett tjugutal år tillbaka varit taxeringsledamot eller kronoombud i ett par taxeringsdistrikt — ibland i tre — och under den tiden har från Stockholms länsstyrelse kommit ut flera olika bestämmelser om huru denna sak skulle handläggas, och det har vållat deklaranterna mycket stort besvär, därför att de följa icke så noga dessa uppgifter som komma från länsstyrelserna, utan de hava föregående års bestämmelser i minnet och så skriva så gott som samtliga efter de bestämmelser, som gällde det året. Så få vederbörande taxeringsnämnds ordförande sitta och räkna om allting, och även om deklarationerna varit än så bra och oantastliga, skall det ändock sändas ett meddelande i rekommenderat brev om avvikelse till vederbörande deklariant, fast det kanske icke gäller mer än några få kronor. Det har icke någon annan effekt än att deklaranterna bli förargade, de tycka att det kommer så mycket brev om onödiga saker, och de tycka att det hela beror på pur kitslighet.

Jag vill också påpeka den rent principiella skillnad, som gäller i fråga om jordbruksfastighet och annan fastighet. Det har redan påpekats här, att vid annan fastighet räknar man med byggnadsvärdet. Det är alldeles riktigt, men att när det gäller jordbruksfastighet man skall gå efter jordbruksvärdet såsom det avgörande, när det faktiskt gäller ett avdrag för byggnader, tycker jag är något märkvärdigt.

Jag skall icke uppehålla mig längre vid denna fråga, då den ju nu är så pass genomdiskuterad, och den är icke av den allra största betydelse. Men jag skall ändock be att få instämma med motionärerna, och då jag icke har något särskilt yrkande, beror detta på, herr talman, att jag tror, att det för detta tillfälle icke betyder något att framställa ett sådant.

Jag har således, herr talman, intet yrkande.

Herr Ericson i Boxholm: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Lundells yttrande, då han förklarade i anledning av bevillningsutskottets utlåtande, att han ansåg sig behöva giva frågan en annan belysning. Jag måste säga, att när jag hörde hans yttrande, måste jag konstatera, att jag fann icke, att frågan blev på något sätt mera klarlagd än vad den var, innan han yttrade sig i densamma. Dessa erinringar, som herr Lundell gjorde, hava vi vid många tillfällen diskuterat i bevillningsutskottet och på avdelningen, men jag kan ju naturligtvis medgiva, som det också förut är sagt, att bestämmelsen i fråga är något oklar. Men då vi inom utskottet hava behandlat frågan och sökt komma till något resultat, hava vi icke ansett oss kunna på basis av de motioner som framlagts komma till något annat förslag än det, som här föreligger från utskottets sida. Man har ju tänkt, att man kunde besluta, att avdraget skulle göras antingen på taxeringsvärdet eller på brandförsäkringsvärdet. Det är ju givetvis mycket svårt att gå efter taxeringsvärdet, och jag kan icke se annat än att det måste vara särskilda bestämmelser i detta avseende. Brandförsäkringsvärdet kan man å andra sidan icke heller anse såsom

Ang. ändring av kommunalskattelagens bestämmelser om avdrag för värde-
minskning å i jordbruk använda driftbyggnader. (Forts.)
normgivande, därför att det ju visats, att det finns gårdar med ett taxeringsvärde på 15,000 kronor, vilka hava ett brandförsäkringsvärde på 30,000. Det förefaller då svårt att komma fram till ett realvärde genom att tillämpa brandförsäkringsbestämmelserna.

Utöver vad som här framhållits av herr Brännström har jag intet vidare att tillägga mer än det, att när lagen tillkommit så nyligen — det var ju 1928 den antogs — och det då lämnades vid densamma en del anvisningar, borde man ju kunna förvänta, att, om det förekommit så stora oegentligheter som man här velat påtala, de högre myndigheterna skulle kommit i tillfälle att pröva dessa bestämmelser, innan behov av en lagändring förelåg.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr Brännström: Herr talman! Endast ett par ord som replik. Av en föregående talare, herr Pettersson i Hällbacken, gjordes gällande, att utskottet tagit lätt på denna fråga. Jag måste förneka detta och måste på samma gång säga, att det är att taga något för lätt på frågan av en taxeringsman, när man vill hava en schablon eller en lagstiftning med så och så många procents avdrag antingen av taxeringsvärdet eller brandförsäkringsvärdet, som vi skola rätta oss efter. Jag skulle till nöds kunna förstå en landskamrerare, som skulle vilja hava det på det sättet, men huruvida en taxeringsman, som skall sköta om taxeringarna och som skall känna till de olika förhållandena, kan vara tillfreds med att hava samma procentsats och samma avdragsgrunder för byggnader, vare sig de äro av sten eller av trä, av det ena eller andra byggnads-sättet eller av olika storlek i förhållande till bruksdelarnas storlek, måste man ställa sig undrande inför. Rättvisan kräver, att man får taxeringarna i görligaste mån rättvisa, och man måste då gå efter förhållandena sådana de i själva verket äro och icke efter någon förut i författningen fastställd procent eller norm.

Gentemot herr Lundell skulle jag vilja vända mig emot hans uttalande, att han ansåg det vara nödvändigt att få bestämmelser i lagen för att kammarrätten skulle hava något att döma efter — han ifrågasatte också, att saknaden av dylika skulle varit en anledning till att kammarrätten i ett mål, där denna fråga var före, legat på ärendet i två år och åtta månader, om jag icke minns fel, trots att det endast var ett principavgörande. Jag skulle tro att herr Lundell tagit fel i detta avseende, ty när nu en fråga av denna beskaffenhet, efter vad det sagts mig, kommer till kammarrätten — jag har erfarenhet därom också, därför att jag fått sådana saker på remiss — så är det icke ett principavgörande, utan ärendet remitteras ut till parterna, för såväl prövningsnämndens som vederbörande klagandes hörande, och det blir en bevisningsfråga eller en utredningsfråga. Jag har hört mig berättas, att avgörandet i de högre instanserna har skett efter företedda utredningar och ofta givit klaganden rätt. Detta anser jag också vara ytterligare ett belägg för att det just är taxeringsnämnden, första instansen, som har största möjlighet att på ett riktigt sätt pröva denna fråga, och att det således, som utskottet har menat, är en tillämpningsfråga och bör efter mitt sätt att se helst vara det även i fortsättningen.

Herr Pettersson i Hällbacken: Herr talman! Endast ett par ord. Jag måste hava gjort mig mycket missförstådd av herr Brännström, då han vill göra gällande, att jag förordat en viss schablon och ett visst procentuellt avdrag. Denna uppfattning är dock felaktig, det har jag icke gjort. Vad jag sagt är, att för närvarande hava vi inga bestämmelser utom när det gäller annan fastighet. Där finnas klara och tydliga bestämmelser att gå efter.

*Ang. ändring av kommunalskattelagens bestämmelser om avdrag för värde-
minskning å i jordbruk använda driftbyggnader. (Forts.)*

Allt vad som förekommit i detta ärende, den utredning, som utskottet har åstadkommit, och icke minst herr Brännströms båda anföranden här i dag ge fullt belägg för att det icke är bra som det är. Man säger, att man icke bör ändra lagen, utan man skall dragas med dessa missförhållanden alltjämt, och man säger också, att man får ställa sig avvaktande, till dess att det utbildats en praxis på detta område. Jag kan dock icke finna, att dessa skäl äro tillräckliga för att motivera ett avslag på det yrkande, som framställts om utredning i detta ämne.

Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr **Lundell**: Herr talman! Jag vill tillåta mig att rikta en replik till herr Ericson i Boxholm. Han nämnde, att man icke kunde följa brandförsäkringsvärdena vid beräkningen av värdeminskningssavdraget, då det ibland förekom, att gårdarna hade vida högre brandförsäkringsvärde än hela jordbruksvärdet. Sådant kan nog hända, men den invändningen träffar icke det jag sade i mitt första anförande, ty jag sade där, att man skulle utgå från ett brandförsäkringsvärde, som överensstämde med den nuvarande försäkringslagstiftningen, alltså ett brandförsäkringsvärde som icke ger ägaren någon vinst, ifall föremålet brinner. Man kan naturligtvis icke godtaga vilket försäkringsvärde som helst.

Sedan vill jag säga, att det är icke utan vidare klart, att ett brandförsäkringsvärde är oriktigt, därför att det sammanlagda försäkringsvärdet på byggnaderna överstiger jordbruksvärdet. Det förekommer nog även vid en fullt vederhäftig värdering, att så kan vara fallet, men det beror på den dåliga jordbrukskonjunkturen, och vill man komma ifrån sådana missförhållanden, får man vara med om att vidtaga sådana åtgärder, som kunna hjälpa jordbruksnäringen upp ur dess nuvarande nödläge.

Till sist beklagar jag, att jag icke har kunnat ge herr Ericson i Boxholm vare sig någon belysning eller upplysning. Men som jag sade, när jag började mitt första anförande, jag har icke deltagit i bevillningsutskottet och har därför icke på något sätt kunnat tänka ut av mig själv, vad som kan hava sagts inom utskottet. Jag tar ju för givet, att där överlägges ganska utförligt om de olika frågor, som äro före.

Sedan skulle jag vilja säga till herr Brännström, att jag vidhåller, att det är ganska egendomligt, att ett mål, som rör ett rent principavgörande, skall behöva så lång tid för sin behandling i kammarrätten. Det kan icke vara fråga om här, att en sådan sak skall behöva gå tillbaka för någon vidlyftigare utredning utöver den som förekommit i ärendet, ty i handlingarna finnas såväl taxeringsnämndens som prövningsnämndens beslut, och det förekommer ju icke att man kommer ut och tittar på byggnaderna för att få ledning för avgörandet, utan det är bara det rena principavgörandet inom kammarrätten som tagit denna tid, och jag skulle tänka mig, att denna principbehandling kunde komma till ett snabbare resultat, om det funnes några bestämda normer för rätten att gå efter.

Härmed var överläggningen slutad. Efter av herr förste vice talmannen till en början framställd proposition på bifall till utskottets hemställan i punkten 1) fattade kammaren beslut i enlighet härmed.

Vidare gav herr förste vice talmannen i fråga om punkten 2) propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till motionen II: 427; och blev utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan jämväl av kammaren bifallen.

§ 6.

Bevillningsutskottets betänkande, nr 21, i anledning av väckt motion angående åvägabringande av ett särskilt skattesystem för sjöfolk föredrogs här efter; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 7.

Till behandling upptogs nu bevillningsutskottets betänkande, nr 22, i anledning av väckta motioner avseende vissa ändringar i kommunalskattelagen och taxeringsförrordningen m. m.

*Ang. vissa
ändringar i
kommunal-
skattelagen
och taxerings-
förrordningen
m. m.*

Punkterna 1) och 2).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Efter härpå skedd föredragning av *punkten 3)* begärdes ordet av

Herr **Lithander**, som anförde: Herr talman! Jag har tillåtit mig väcka en motion i denna fråga, som avser att rätta till en praxis, som har utvecklats sig och som har synts många gå i icke alldeles önskvärd riktning. Man har frångått den gamla goda domarregeln, kan man kalla det, att olika dömande instanser skola hava olika personer, som avkunna sina domslut, för att allmänheten skall hava största möjliga trygghet att varje instans skall kunna fatta sina beslut alldeles oberörd. I motionen har framhållits, att länsstyrelserna förordna ordförande och kronombud i taxeringsnämnderna och jämlikt par. 9 även ledamöter i prövningsnämnderna, och att föredragande i dessa ärenden torde i länsstyrelserna vara landskamreraren, som ju också samtidigt fungerar såsom det högsta fiskaliska ombudet i länet. Det har på flera håll utvecklats sig den praxis, att till prövningsnämndens ledamöter huvudsakligen utses taxeringsnämndsordförande, och vidare har den praxis utvecklats sig, att länsstyrelsen förordnar sina egna tjänstemän att vara ordförande i taxeringsnämnderna. Man kan ju i viss mån förstå detta, då det behövs kvalificerat folk till att fylla dessa poster, men detta har måhända tagit en utveckling, som ur allmänhetens synpunkt icke är alldeles önskvärd. I alla fall har i motionen framhållits, att genom de rekryteringsprinciper, som tillämpas, komma dessa skattenämnder för allmänheten icke att framstå såsom opartiska myndigheter, som man önskar och avser, utan de bliva på grund av de däri arbetande personernas ämbetsåligganden mera representanter för de fiskaliska intressena, och till följd därav får allmänheten icke sina synpunkter beaktade på samma vis som eljest skulle varit fallet. Den uppfattningen är icke obefogad. I motionen har framhållits den ringa omfattning av klagomål, som kronombuden behöva göra för att få sina synpunkter tillgodosedda, och den mängd av besvärsmål, som ingår ifrån allmänheten och som således får dragas inför högre myndighet. Även har berörts den orimligt långa tid, som handläggningen många gånger tager. Sedan har refererats något rörande Stockholm, och så är det anført, att, om en instansordning skall finnas, så bör också instansernas fullt fristående ställning till varandra upprätthållas här liksom på andra områden.

Det har framhållits i motionen, att i viss mån kan lättnad ernås genom att länsstyrelserna från Kungl. Maj:t få direktiv i denna riktning, men också att det behövdes i viss mån författningsändringar för att fullt trygga detta. Det är tre olika motioner, två i första kammaren och så denna i andra. Beträffande dessa tre förslag har i denna punkt enighet rått om att det är icke alls bra som det är. Utskottet säger, att utskottet delar i allt väsentligt de synpunk-

Ang. vissa ändringar i kommunalskattelagen och taxeringsförordningen m. m. (Forts.)

ter åt vilka 1927 års statsutskott givit uttryck; även om på sätt statsutskottet anfört principiella erinringar kunna göras, så har utskottet dock i likhet med statsutskottet icke velat gå in för ett absolut förbud. Men bevillningsutskottet ger i alla fall litet längre ned i betänkandet motionärerna i viss mån rätt, ty utskottet säger där, att utskottet har emellertid ansett angeläget, att förordnanden av detta slag i möjligaste mån inskränkas, och utskottet har tillika velat framhålla, att, därest även framdeles sådana förordnanden undantagsvis meddelas, så skola de i alla fall vara på begränsad tid. Det är ju att tack-samt notera, att här har utskottet i alla fall medgivit, att det är kanske icke fullt riktigt som det nu är.

Jag skulle för min del ansett, att det varit önskvärt, om utskottets utlåtande hade haft i huvudsak följande avfattning:

»Såsom redan 1927 års statsutskott framhållit måste det anses ur principiell synpunkt olämpligt, att befattningshavare, vilka i tjänsten handlägga taxeringsmål, utses till ordförande eller ledamöter i taxerings- och prövningsnämnder. Grundsatsen om de olika besvärinstansernas inbördes oberoende är allmänt erkänd inom övriga processuella områden och är ur rättssäkerhetssynpunkt ofrånkomlig. Av uppgifter, som meddelats utskottet, framgår att denna princip i väsentlig omfattning av överståthållarämbetet och länsstyrelserna åsidosatts. Sälunda skulle av besvären till kammarrätten över beslut av Stockholms stads prövningsnämnd för år 1932 ej mindre än $\frac{1}{10}$ avse mål, handlagda av sådana ledamöter i egenskap av taxeringsnämndsordförande, och år 1933 hava i omkring 12 % av samtliga taxeringsnämnder såsom ordförande förordnats befattningshavare, vilka på grund av sin tjänst å landskontor kunde komma att taga befattning med taxeringsärenden. Ehuru uppenbarligen den procentuella omfattningen av ett mot allmänna rättsgrundsatser stridande förfarande icke i och för sig kan tillmätas betydelse, då en risk för rättsosäkerhet icke blir mer eller mindre förkastlig, om den föreligger i flera eller färre fall, måste dock den talrika förekomsten av dylika förhållanden framstå särskilt skrämmande.»

»Visserligen är det ett önskemål, att de högre instanserna erhålla praktiska insikter i taxeringsarbetets handhavande i lägre instans, och att sälunda, på sätt också sker inom domstolsväsendet, ett utbyte av arbetskraft kan äga rum mellan högre och lägre instanser. Men denna synpunkt kan icke få föranleda ett fortsättande av den enligt utskottets mening ytterst betänkliga och för tilltron till besvärsmyndigheternas objektivitet olyckliga praxis, som innästlat sig, att samma personer praktiskt taget samtidigt tjänstgöra i flera instanser.»

»Även i andra hänseenden synes det nödvändigt att, på sätt i motionerna framhållits, taxeringsväsendets organisation och arbetssätt bringas i bättre överensstämmelse med de inom övriga rättsområden härskande principerna. Den utbredda misstro till taxeringsväsendet, vilken på senaste tid framträtt, kan, om ock i mycket överdriven och obefogad, icke helt fränkännas berättigande. Sådana metoder få icke inom taxeringsväsendet tillämpas, att staten ens giver sken av att för främjande av sina fiskaliska intressen åsidosätta de för en rättsstat omistliga värden, som den allmänna tilltron till myndigheternas objektivitet och fristående ställning utgöra.»

Efter vad jag erfarit, herr talman, har även i första kammaren liknande synpunkter framhållits. Jag vet icke, vilka yrkanden som där gjorts, men emot ett enhälligt bevillningsutskott är måhända intet yrkande i den riktningen gjort. Jag skulle dock, herr talman, vilja ge uttryck åt den meningen, att alldeles oberoende av huruvida i dag ett formligt beslut fattas eller icke i den

Ang. vissa ändringar i kommunalskattelagen och taxeringsförordningen
m. m. (Forts.)

riktning, som jag har antytt såsom önskvärd, är jag alldeles övertygad om att vederbörande myndigheter i fortsättningen icke kunna komma förbi dessa uttalanden, som äro gjorda motionsvis och till protokollet i både första och andra kammaren. Jag är också övertygad om att i den mån som det är möjligt för myndigheterna att taga hänsyn till vad som vid noggrann prövning kan anses vara riktigt och rätt av det, som nu är anført här och i första kammaren, kommer också här att så ske.

Det är för att ge uttryck åt detta som jag, herr talman, har tillåtit mig att kanske litet längre än vad jag bort göra taga kammarens tid i anspråk.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 23, i anledning av väckt motion om höjning av de skattefria avdragen enligt kommunalskattelagen samt förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Härpå föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 24, i anledning av väckta motioner angående ändringar i mantalsskrivningsförordningen.

Ang. ändringar i mantalsskrivningsförordningen.

Ordet lämnades därvid på begäran till

Herr **Pehrsson** i Göteborg, som yttrade: Herr förste vice talman! Mantalsskrivningsförfarandet står ju i mycket nära förbindelse med kyrkobokföringen, vilket också framgår av bevillningsutskottets betänkande, och särskilt ha ju vissa ändringar i kyrkobokföringsärendena påyrkats av Sveriges häradsskrivarförening.

Jag har begärt ordet, herr förste vice talman, för att peka på en sak beträffande kyrkobokföringen, som jag tror att det kan vara skäl att taga i övervägande vid den utredning i detta ärende, som här är föreslagen. I kyrkobokföringsförordningen av den 3 december 1915 föreskrives, att till boken över obefintliga skola överföras de, som utan att uttaga flyttningssbetyg ha bosatt sig på utrikes ort eller beträffande vilkas vistelseort man icke ägde kännedom under tiden mellan två på varandra följande mantalsskrivningar. Denna bestämmelse infördes år 1925 uti kyrkobokföringsförordningen. Förut var där föreskrivet, att de skulle ha varit borta under tre på varandra följande mantalsskrivningar, d. v. s. det skulle dröja två år, innan de överfördes till boken över obefintliga. Det har hos pastorämbetena, tror jag, mycket allmänt rått den meningen, att denna ändring i lagen medfört åtskilliga svårigheter, oreda och virrvarr. Man håller före, att de föregående bestämmelserna om de två åren varit lyckligare även från mantalsskrivningssynpunkt, och därför har jag velat påpeka detta för att om möjligt — då det sålunda nu kommer in i handlingarna — även denna fråga måtte komma under omprövning vid den utredning, som är föreslagen.

För övrigt har jag intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 10.

Ang. legala
kompetens-
villkor för
rätten att idka
hantverk
m. m.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört första lagutskottets utlåtande, nr 44, i anledning av väckta motioner om uppställande av legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m.

I tvenne likalydande, till lagutskott hänvisade motioner, nr 137, i första kammaren av herr *Wohlin m. fl.* och nr 307 i andra kammaren av herr *Hagberg i Malmö m. fl.*, vilka motioner behandlats av första lagutskottet, hade föreslagits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla dels om skyndsamt återupptagande av utredningen om revision av gällande näringsfrihetsförordning, varvid särskild uppmärksamhet borde fästas vid frågan om näringsfrihetens begränsning genom uppställande av legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk, dels ock, därest denna utredning därtill kunde giva anledning, om framläggande av förslag till lagbestämmelser i ämnet.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer

av herr *Linnér*, vilken med instämmande av herrar *Bissmark* och *Hedlund* i Östersund ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att förnyad utredning måtte verkställas angående lärlingsutbildningen inom hantverket; samt

av fröken *Wellin*, som yrkat bifall till de i ovanberörda motioner framställda yrkandena.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Fröken **Wellin**: Herr förste vice talman. Det föreligger icke mindre än tre olika framställningar i detta utlåtande. Först utskottets hemställan om avslag på den föreliggande motionen, vidare en reservation av herr *Linnér m. fl.*, däri hemställes om en skrivelse till Kungl. Maj:t rörande utredning om lärlingsutbildningen och slutligen en reservation av undertecknad, vari jag hemställer om bifall till de i frågan väckta motionerna.

Jag kanske först med några ord skall beröra, varför jag icke kan ansluta mig till den förra reservationen. Det är ju dock mycket i densamma, varuti jag skulle kunna instämma. I denna reservation beaktas sålunda frågan särskilt om yrkesutbildningen, som jag redan har nämnt, men härmed är ju blott ett steg taget till avhjälpande av det bekymmersamma läget för hantverkarna. Reservanterna stanna vid hemställan om åtgärder i fråga om lärlingsutbildningen. Dessa åtgärder medföra ju ingen lättnad i hantverkets kamp mot illojal konkurrens och för en draglig existens, utan i stället ökas antalet utbildade och kunniga hantverkare, som ha att dragas med för dem oöfvervinneliga svårigheter. Den stora mängden icke kvalificerade konkurrenter vore ju, om sådana åtgärder vidtoges, icke borta, även om någon minskning av deras antal skulle följa. Vinsten av en sådan minskning reducerades emellertid väsentligt genom ökningen av antalet utbildade hantverkare, och det gör, att jag kan icke komma till annat resultat, än att jag tycker, att man kanske i viss mån kunde tillämpa ordstävets »ur askan i elden» beträffande åtgärder, som stanna på halva vägen. Reservanterna säga i denna reservation, att en lagstiftning om legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk är förenad med betydande svårigheter, och jag tror, att de nog ha rätt i det uttalandet, men härom skulle jag vilja säga, att svårigheter möta väl också på andra områden i liknande fall och att så är förhållandet får väl

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.)
icke utgöra något oöverstigligt hinder för att man försöker att vidtaga åtgärder till avhjälpande av dessa svårigheter.

Reservanterna anförä även, att man i Norge trots införande av vissa lagbestämmelser icke har förmått lösa svårigheterna. Ja, vem kan alltid genom vissa regler och dylikt lösa svårigheter? Jag tror, att vi få nöja oss med mindre resultat. Man får vara tacksam, om man kan förbättra tillståndet genom lagstiftning och dylikt.

Vad som begärts i motionerna är i korthet ett *återupptagande* av ett vilande utredningsarbete om revision av gällande näringsfrihetsförordning med syfte att om möjligt nå fram till legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk. Detta är ju, som vi veta, ett gammalt krav ifrån hantverksmännens sida. Rörande motionärernas motivering för denna framställning skall jag lämna åt en av dem att själv utföra sin talan och därför icke förlänga debatten med att beröra den sidan av saken.

Av tidigare utredning framgår, att olika hörda myndigheter ha stött hantverksorganisationerna i erkännandet av deras svårigheter. Även kommerskollegium säger sig »icke kunnat undgå att fästa synnerligt avseende» vid den opinion inom hantverkskretsar, som i de avgivna yttrandena kommit till uttryck, men likväl avstyrker kollegiet efter en ingående motivering bifall till framställningen. I propositionen nr 41 till 1932 års riksdag med förslag till lag om kringförings- och tillfällighetshandel m. m. berörde departementschefen också dessa frågor, och han avvisade framställningar om bestämmelser rörande legala kompetensvillkor för rätt att idka hantverk. I nu förevarande utlåtande har första lagutskottets majoritet gjort sammaledes och därvid åberopat sig i huvudsak på kommerskollegii yttranden från 1928 och 1931. Därjämte anför utskottet på sid. 14, att svårigheterna för hantverket huvudsakligen utgjort »återverkningar av den pågående industrialiseringsprocessen». Ifall detta är riktigt, skulle desamma således anses vara av permanent art, men strax därefter gör utskottet det uttalandet, att »en ny näringslagstiftning icke bör grundas på de mer eller mindre exceptionella förhållanden, som kunna råda under en långvarig kris». Givetvis tilltror jag mig icke att kunna avgöra, vilket av dessa yttranden, som kommer sanningen närmast. Skulle jag tillåta mig en gissning härvidlag, lydde den nog så, att det troligen mera är industrialiseringen än kristiden, som är största anledningen till de påtalade svårigheterna för hantverket. Utskottet avslutar på sid. 14 sitt uttalande med att beröra organisationernas inställning till lärlingsutbildningen och framhåller, att desamma ha ställt sig emot en utökning av möjligheterna till förbättrad lärlingsutbildning. Nu skulle jag vilja säga, att jag tror, att i fråga om hantverkarna, så ha de säkerligen intet att anmärka emot en reformering av lärlingsutbildningen, därest en dylik åtgärd vidtoges i samband med åtgärder, som underlättade den utbildade hantverkarens möjligheter att driva sin näring med rimlig behållning. Hantverksorganisationer av de mest olika slag ha ju nu enhälligt yrkat på en förnyad utredning av det föreliggande spörsmålet, och inom parentes skulle jag vilja anmärka, att i en sådan utredning borde hantverkarna själva få deltaga genom en eller ett par utsedda representanter. Att de stå enhälligt bakom detta nyssnämnda yrkande, det framgår icke minst av de mer än ett tjugotal skrivelser från hantverksorganisationer, som med anledning av motionerna inkommit till första lagutskottet och vari ges uttryck åt de utomordentligt stora svårigheter, varmed samtliga hantverkare ha att brottas, till stor del såsom en följd av osund konkurrens. Inför det verkliga nödläge, man här får inblick uti, uppställer jag osökt dessa frågor: Är det ett samhällsintresse att hålla hantverket vid liv eller kan desamma utan förlust för landet få gå under? För min ringa del måste jag

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.)
svara ett obetingat ja på den första frågan. Hantverkarna äro arbetets aristrokrater, det är därför ett hela folkets intresse, att deras näring ej får lamslås eller tillintetgöras av maskinerna. Jag respekterar och kan förstå de uttalanden, som gjorts i fråga om de svårigheter, som möta vid ett ingripande från statsmakternas sida, men kan med hänsyn till att utredningar företagas i fråga om många andra spörsmål av växlande slag ej förstå, varför en omprövning av nu ifrågavarande angelägenhet ej skulle kunna få ske.

Herr förste vice talman, med hänsyn till vad jag nu anför ber jag att få yrka bifall till min vid utlåtandet fogade reservation, vilket innebär bifall till de i ämnet väckta motionerna.

§ 11.

Herr statsrådet *Sköld* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 261, angående vissa åtgärder för främjande av fiskarens avsättning av färsk strömming; och

nr 262, angående anslag för beredande av understöd åt vissa fiskare m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 12.

Fortsattes föredragningen av första lagutskottets utlåtande nr 44; och yttrade därvid:

Herr **Hagberg** i Malmö: Jag har naturligtvis, herr förste vice talman, en mycket stor respekt för den sakkunskap, över vilken första lagutskottet disponerar, men jag har icke desto mindre icke kunnat frigöra mig från ett allmänt intryck av, att första lagutskottet vid behandlingen av detta ärende gått tämligen summariskt tillväga. Man har icke aktat nödigt att införskaffa något nytt material för frågans belysning. Man har icke heller, så vitt jag kan finna, försökt angripa problemet från några nya utgångspunkter. Man har i allt väsentligt inskränkt sig till att falla tillbaka på kommerskollegii stora principbetänkande av år 1928, ett principbetänkande, som utökats med ett nytt uttalande från kommerskollegii sida av år 1931.

Det är detta principuttalande av år 1928, som ligger till grund för utskottets hela ställningstagande till saken. Beträffande detta principuttalande, som i detta sammanhang spelar denna mycket stora roll, får man väl till en början säga, att detsamma är tillkommet i en tid av typisk högkonjunktur. Ett yttrande som skrevs vid denna tid kunde väl näppeligen undgå att influeras av de inom näringslivet då rådande ganska goda förhållandena. De missförhållanden, som voro tillfinnandes då liksom under andra tider, ha emellertid icke varit så framträdande, och jag föreställer mig, att kommerskollegium därför icke heller fäst sig vid dem. Dess yttrande har därför fått den gestaltning, som det sedermera vunnit. Om dessa kommerskollegii yttranden skulle man även kunna säga något annat. Jag undrar i hur många fall vi i dag äro beredda att basera vårt ståndpunktstagande på gamla ämbetsverksutlåtanden, yttranden som äro sex å sju år gamla. Jag vill erinra om, att för ett antal år sedan skrev kommerskollegium ett, så vitt jag förstår, mycket starkt dokumenterat och mycket starkt motiverat yttrande i frågan om inmalnings- och inblandningstvånget. Detta var bara för några år sedan. Kommerskollegium avstyrkte på det allra bestämdaste införandet av en sådan ordning. Jag undrar, om någon i denna kammare i dag skulle vilja grunda sitt ståndpunktstagande i frågan om inmalnings- och inblandningstvång på

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.)
detta kommerskollegii avstyrkande yttrande, som dock är bara ett par år gammalt. Det är naturligtvis ingen, som det gör, allra minst nu, när man i dagens tidningar får läsa om, att spannmålsnämnden skrivit till regeringen och föreslagit, att inmalningsprocenten i fråga om vetet skall höjas till 100.

Nu säger utskottets majoritet i början av sitt utlåtande, att motionärerna syfta till en monopolisering av hantverket på samma sätt som fallet anses vara i Norge. Jag vill gentemot detta påstående säga, att det ingalunda är riktigt. Man syftar icke till någon monopolisering. Man syftar icke till en återgång till några skrämmässiga förhållanden. Man vill icke stänga hantverket för tillgång till ny arbetskraft. Detta måste mycket starkt understrykas. Tvärtom äro hantverksnäringens företrädare mycket glada åt en fortsatt och kanske utvecklad utbildning av arbetskraft, avsedd för hantverket. Men vad man strävar till med dessa framställningar det är, att de, som skola etablera sig som självständiga hantverkare och företagare, skola dokumentera sig såsom skickade att utöva detta sitt yrke. Man skall med andra ord kunna visa, att man kan sin näring. När man gör detta påstående — och det är riktigt — torde kammarens ärade ledamöter förstå, att talet om monopolisering icke har något större fog för sig. Nu faller utskottsmajoriteten tillbaka på den norska lagstiftningen. Det sägs, att denna är ganska bristfällig, att den icke utgör något efterföljansvärt exempel. Även i detta fall stöder man sig på kommerskollegii yttrande. Gentemot detta vill jag emellertid invända, att man inom landets hantverkskretsar är av den meningen, att den norska lagen på det hela taget, oavsett vissa mindre skavanker, fungerat ganska tillfredsställande. Och våra 60,000 hantverksmästare ha väl också någon erfarenhet av dessa ting. De besitta väl också en sakkunskap av ett visst värde, en sakkunskap som kan sättas upp emot den sakkunskap, över vilken kommerskollegium disponerar. Och vidare! Har den norska lagen, som man nu anser vara så bristfällig, blivit avskaffad? Det har den ingalunda! Den norska lagen är alltså i funktion, och, såvitt jag vet, ha inga krav, i varje fall inga allvarligt menade krav, rests på, att denna lagstiftning skall avskaffas.

Nu framhåller utskottet i sitt yttrande bl. a., »att utskottet icke kan finna skäl till antagande att hantverket genom införande av legala kompetensvillkor skulle kunna erhålla det stöd som dess målsmän eftersträva». Ja, detta är utskottsmajoritetens uppfattning, men mot denna uppfattning står dock en fullständigt enhällig opinion inom hela det svenska hantverksfolket, i det att man anser, att om man blott finge detta sitt önskemål genomfört, komme hantverksyrkena att lyftas till en högre nivå än där de hittills befunnit sig. Man kan väl ändå icke, åtminstone icke enligt min mening, alldeles negligera denna fullständigt enhälliga opinion från det samlade svenska hantverksfolkets sida. Man kan taxera detta hantverk efter olika grunder, men om man påstår, att det representerar en kategori samhällsmedlemmar på åtminstone 300,000 personer, tror jag, att man härvidlag icke är inne på alldeles felaktiga linjer. När nu denna samhällsgrupp har en alldeles bestämd uppfattning i saken, tycker jag, att man väl i varje fall bör tillmäta denna mening en lika stor betydelse som man tillmäter den uppfattning, vilken utskottsmajoriteten här företräder.

Utskottet talar vidare om, att en väsentligen bidragande orsak till hantverksnäringens svårigheter skulle vara »återverkningar av den pågående industrialiseringsprocessen». Jag menar, att utskottet här gjort sig skyldigt till en ganska betydande överdrift. Man har nog i detta sammanhang fastnat för ett slagord. Jag vill för min del gärna medge, att denna industrialisering vid en tidigare tidpunkt högst betydligt generat hantverket. Detta

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.)
var, när ångmaskintekniken vann sin stora utbredning. Då föll hantverket mycket snabbt tillbaka, därför att dessa ångmaskinsanläggningar kostade mycket pengar. Man hade helt enkelt icke råd att skaffa sig dessa maskiner. Sedermera har ju ångmaskinen ersatts av något annat, nämligen den lilla och ganska billiga elektriska motorn. Vårt svenska hantverk är nu i ej ringa utsträckning motoriserat och har på den vägen kunnat kompensera industrialiseringsprocessen. Att hantverket icke desto mindre har sina bekymmer beror ju på andra omständigheter, men dessa hänföra sig till den desorganiserande verksamheten av dessa fuskhantverkare eller, som hantverksfolket kallar dem, bönhasar. Utskottet säger, att utskottet beaktar de svårigheter, med vilka hantverket »för närvarande» har att kämpa. Jag har mycket svårt att förstå detta uttalande, ty de svårigheter, som hantverket har att kämpa med, äro icke av i dag, utan det är härvidlag fråga om ett mycket gammalt förhållande. Jag vill påpeka, att första gången detta ärende drogs inför riksdagen var år 1897, alltså för 40 år sedan. Att under sådana omständigheter hävda, att det skulle vara dagens svårigheter, som särskilt trycka hantverket, kan näp- peligen vara riktigt. Jag vill å andra sidan ingalunda bestrida, att krisen, att depressionen och nödtiden skärpt hantverkets svårigheter. Men det primära ligger icke i den kris, vi nu till dags äro utsatta för.

Sedan kommer emellertid utskottet till det parti i sitt betänkande, som väl skall vara det centrala. Utskottet skriver nämligen: »Det måste dock anses mindre tilltalande att genom uppställande av vissa legala kompetensvillkor hindra arbetslösa personer från att skaffa sig utkomst inom ifrågavarande näringsgrenar.» Detta låter naturligtvis säga sig. Men, ärade kammarledamöter, man får väl försöka se denna sak något så när i stort. Låt oss tränga en liten smula närmare in i problemet! Hur ställer det sig, om arbetslösa personer utan erforderlig yrkesutbildning etablera företag inom olika hantverksområden? Detta är icke så svårt. Det behövs icke så förfärligt mycket pengar för ett sådant etablerande. Men vilken blir följden? Jo, följden blir, att de kompetenta hantverksmästarna med en yrkeskunnig stab av gesäller och med lärningar, anställda för utbildning, naturligtvis få mindre att göra, de få mindre arbete. De inkompetenta suga genom sin ruinerande priskonkurrens — som inom parentes sagt i de flesta fall förr eller senare måste leda till de inkompetentas egen undergång — arbetet från de kompetenta mästarna. Dessa, de kompetenta, de reguljära yrkesidkarna måste till följd härav permittera eller avskeda såväl utlärd arbetskraft som lärningar, eller, med andra ord, dem, som stat och kommun offrat icke ringa lärpengar på. Dessa kastas nu ut i arbetslöshet, under det att de andra intaga deras platser. Jag undrar, huruvida en sådan ordning kan anses rimlig. Men icke nog med detta. Man torde även kunna säga, att genom dessa fuskares arbete kommer den stora allmänhetens förtroende för hantverket och dess arbete att i det långa loppet undergrävas. En person, som en gång fått en dålig leverans av en dylik så kallad hantverksmästare, blir för framtiden misstänksam. Han vill icke vidare anlita hantverket, han går över till industrien, exempelvis ifrån beställnings- skrädderiet till konfektionen. Han går med andra ord ifrån det relativt arbetskrävande hantverket till den relativt litet arbetskrävande, allt mera rationaliserade industrien. Jag förmenar sålunda, att den okontrollerade utveckling, som här pågår, alldeles ostridigt är rent arbetslöshetsskapande och därför icke minst ur denna synpunkt bör motarbetas.

Vad man med dessa legala kompetensvillkor vill nå kan i korthet uttryckas sålunda: *trygghet för de inom yrket arbetande kompetenta arbetarna*. Man vill försöka få till stånd en stabilisering, vilken också, såsom jag för ett ögonblick sedan försökte visa, skulle kunna komma att i sin mån motverka arbets-

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.)
lösheten. Nu förklarar utskottet bland annat, »att det bjuder mycket emot att staten med straff hotar i och för sig lofvärda strävanden av den enskilde att icke falla det allmänna till last». Ja, detta kan man naturligtvis säga, men, mina herrar, hur stora möjligheter har den arbetslöse att icke falla det allmänna till last? Är allting öppet för honom? Är staten alltid så förfärligt tillmötesgående mot honom? Det är den naturligtvis icke. Jag skall icke här lämna en detaljerad redogörelse för hela den stora grupp av näringsfång, som är reglerad genom statligt ingripande, men jag kan icke underlåta att i alla fall göra några små antydningar. Det finns en hel del näringar, i vilka man icke kan komma in, där den arbetslöse hur gärna han än vill icke kan uträtta något, därför att staten förbjuder honom detta. Låt oss exempelvis tänka på utskänkingsrörelsen, på restaurang- och hotellväsendet. Ja, till och med försäljningen av alkoholfria drycker är reglerad. Vem som helst kan icke få syssla därmed, även om han är arbetslös. Försäljningen och tillverkningen av tobaksvaror är reglerad. Icke får vem som helst syssla därmed. Icke heller får man sätta upp något så ringa som en tjänstebyrå. Om en person är arbetslös och vill dra försorg om sig genom att sätta upp en tjänstebyrå, så får han icke utan vidare lov att göra detta. Det skall vara tillstånd av magistrat eller länsstyrelse, ett tillstånd som är baserat på personlig undersökning och även prövning av det föreliggande behovet. Icke får till exempel en arbetslös chaufför sätta i gång ett trafikföretag. Vi ha många arbetslösa chaufförer här i landet, som ingenting hellre skulle vilja än etablera någon liten godstrafik med bil. Men detta få de icke lov till, ty även härvidlag fordras myndigheternas tillstånd, och vi äro icke okunniga om, att myndigheterna för närvarande äro mycket snäva, när det gäller att meddela tillstånd till startande av billinjer eller dylika trafikföretag. Det finns ett annat yrke, som är mycket starkt reglerat, nämligen den elektriska installationsverksamheten. Det finns många arbetslösa inom denna bransch, men icke få de därför etablera sig såsom egna. För att få utöva detta yrke skall man ha behörighetsbevis utfärdat av kommerskollegium. Det talas i utskottsutlåtandet om, att det bjuder emot att med straff hota i och för sig lofvärda strävanden av den enskilde att icke falla det allmänna till last. Jag vill erinra om, att det för närvarande och sedan icke så förfärligt lång tid tillbaka här i landet råder en bestämd ordning beträffande tillverkningen av en viss artikel, som heter potatismjöl. Jag föreställer mig, att det icke är någon så förfärligt stor konst att röra ihop potatismjöl, men Gud nåde den arbetslöse arbetare, som vill försöka klara sig och de sina genom att tillverka potatismjöl. Det går icke alls! En sådan företagsamhet hotas med mycket stränga straff. Överträdelse av de bestämmelser, som i detta sammanhang äro till finnandes, straffas med dagsböter, och varan är förbruten. Vidare heter det i lagen, att »kan varan icke tillrättaskaffas, skall värdet gäldas», och att husbonde ansvarar för förseelse emot denna förordning av hans husfolk eller hans arbetare. Det måtte väl vara drakoniska bestämmelser så det förslår.

I detta sammanhang skulle jag gärna vilja göra en anmärkning mot kommerskollegii uttalande, därför att kollegium åtminstone i ett avseende inte synes mig ha tillräckligt satt sig in i denna angelägenhet. Kollegium skriver på sidan 8: »En arbetslös snickeriarbetare skulle t. ex. icke kunna utnyttja sin yrkesskicklighet för att livnära sig på att tillverka föremål, som kunde betecknas såsom hantverksarbeten.» Detta är alldeles oriktigt. Det är ingen människa, som ifrågasatt, att inte en arbetslös kompetent snickeriarbetare, alltså en sådan, som visat sig vara yrkesman, skulle när som helst kunna få utöva sitt yrke. Det är ju beträffande de icke kompetenta, som man vill ha förändringen till stånd.

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.)

Vidare talas det om, att man inte skall basera en lagstiftning på mer eller mindre exceptionella förhållanden, som kunna råda under en långvarig kris. Men det är inga exceptionella förhållanden, som konstituera hantverkets krav. Det är den sedan mycket lång tid tillbaka rådande ordningen, som skapat den opinion, som är tillfinnandes. För övrigt, mina herrar, det talas om exceptionella förhållanden, men när få vi i detta land eller i världen åter normala tider, åtminstone i den mening, som man gemenligen plägar inlägga i begreppet normala tider? Tyda fastmera inte tecken på, att vi tyvärr stå inför en varaktig försämring av våra försörjningsmöjligheter?

Jag skall inte längre uppehålla kammarens tid. Jag vill sluta med vad jag redan tidigare i detta ärende framhållit, nämligen att hantverkarna icke eftersträva något monopol. De eftersträva inte någon återgång till något slags skråtid eller några skrämässiga förhållanden. De begära blott, att de, vilka såsom företagare utöva ett yrke, skola kunna detta yrke. Det är inte fråga om att skjuta näringsfriheten åt sidan. Det gäller fast mera att ställa in näringsfriheten i sitt rätta sammanhang med hänsyn till de ändrade tidsförhållandena. Det gäller, skulle man kunna säga, att inom näringsfrihetens ram vidtaga de nödvändiga och inte minst av sociala skäl betingade avvägningarna. Kort sagt, tiden är, åtminstone enligt min mening, nu inne att försöka skapa vad man skulle kunna kalla en kvalificerad näringsfrihet.

Här i riksdagen har man på senare år haft anledning och riklig anledning att ingripa stödjande och hjälpende beträffande skilda befolkningsgrupper, som under förhållandenas tryck kommit i ett nödläge. Man har härvidlag i främsta rummet som sig bör ägnat sin omvårdnad åt de två mycket stora och mycket viktiga befolkningsgrupperna jordbrukare och arbetare, men på sistone har riksdagen även tvungits taga ställning till de mycket ömtåliga och naturligtvis mycket komplicerade problem, som resa sig kring de befolkningslager, som gemenligen kallas för medelklassen. I dag för en vecka sedan diskuterade vi, som kammarens ledamöter säkerligen komma ihåg, ett dylikt typiskt medelklassproblem, ett spörsmål, som väl i första hand gällde detaljhandlarna men därutöver syftade till och sträckte sina verkningar till mycket vidsträckta befolkningslager långt utanför detaljhandlarnas egen kategori. Genom de ingalunda obetydliga majoriteter, som i dag för åtta dagar sedan vunnos för de då framförda utredningsyrkandena, får väl riksdagen anses ha sagt ifrån, att de förhållanden, som påpekats i sammanhang med detta ärende, i varje fall äro av sådan art, att de inte utan vidare kunna negligeras. Den fråga, som vi i dag överlägga om, hantverkets problem, är ju ett annat dylikt enligt min mening utomordentligt viktigt medelklassproblem. Även här föreligger ett utredningsyrkande. Genom att biträda detta utredningsyrkande tycker jag att kammaren endast handlar i konsekvens med det beslut, som kammaren med betydande majoritet fattade i lördags rörande ett motsvarande utredningsyrkande i fråga om en annan medelklasskategori och dess bekymmersamma förhållanden.

Teoretiska och principiella betänkligheter kan man naturligtvis ha rörande detta ärende, men jag anser inte, att de behöva stå hindrande i vägen för en utredning av frågan. Jag tror jag kan våga försäkra kammarens ärade ledamöter, att man i dag runt om i landet inom det svenska hantverket med spänning — jag tror inte det är någon överdrift att använda det uttrycket — ser emot riksdagen och avvaktar det beslut, till vilket kamrarna kunna komma.

Att hantverket bör leva, att det bör såsom en fri och självständig näring bibehållas, därom äro väl alla ense. Kommerskollegium framhåller självt i sitt stora principbetänkande, som så ofta åberopas, det alldeles riktiga förhållandet, att »konsumenterna och näringsidkarna ha ett samfällt intresse av en kva-

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.)
litativt högtstående hantverksproduktion». Att hantverket vidare befinner sig i svårigheter, äro vi väl alla överens om. Regeringen har ju i sin proposition rörande den statliga lånefonden för hantverket själv givit en synnerligen övertygande redogörelse för det betryck, under vilket hantverket för närvarande har att leva. Att man vidare här i riksdagen vill hjälpa detta hantverksfolk är jag också övertygad om, men vad meningarna gå isär om, är naturligtvis de vägar, efter vilka denna hjälp skall lämnas. Skulle vi inte, då så är fallet, kunna förena oss om en utredning, som skulle kunna skapa klarhet om problemet och visa, hur den hjälp, om vilken dock alla äro ense, skulle kunna ges det svenska hantverksfolket? Jag tror man kan göra det påståendet, att riksdagen mer än en gång har beslutat utredning i angelägenheter av betydligt mindre värde och vikt än det spörsmål, som vi nu överlägga om. Jag vågar därför varmt vädja till kammarens ledamöter att inte sätta sig emot detta i varje fall ganska blygsamma utredningskrav. Det är dock — det kunna vi inte förbise — en allmän och enhällig opinion bland hantverksfolket här i landet, som står bakom detsamma. De tro på denna sak, och då tycker jag man kan visa så pass mycket tillmötesgående emot dem, att man utreder denna angelägenhet. Visar utredningen, att den angivna vägen inte är framkomlig, får man falla till föga, men innan en sådan bevisning föreligger, anser jag, att deras krav böra beaktas. Det är en stor, lojal och arbetsam medborgargrupp, som står bakom denna anhållan, en medborgargrupp, som, säga vad man vill, dock har en icke ringa betydelse med hänsyn till samhällets stabilitet, inte minst i de orostider, som nu råda. En fortsatt pauperisering av det svenska hantverksfolket och ett fortsatt äventyrande av dess existensmöjligheter kan — det tjänar ingenting till att blunda härför — komma att leda till mycket allvarliga och otrevliga verkningar för landet.

Jag tillåter mig med dessa allmänna anmärkningar, herr talman, att yrka bifall till den reservation, som är fogad till utskottets utlåtande och avgiven av fröken Wellin.

Häruti instämde herrar *Lindman, Lundqvist, Holmgren, Jacobsson, Andersson i Lindome, Meyerhöffer, Sandström* och *Brännström*.

Herr *Olsson* i Mellerud: Herr talman! I en tid, då statsmakterna på näringslivets olika områden tvingas att med hänsyn till omständigheterna ingripa stödjande, kan det naturligtvis inte vara några principiella skäl, som varit utslagsgivande för utskottet, då det kommit fram till ett avslagsyrkande på de framställda motionerna. I princip tror jag vi kunna vara ense om, att ett statsingripande bevisligen kan medföra nytta och gagn för en näring utan att illojalt skada andra intressen. Det finns därför intet som helst *principiellt* skäl mot ett sådant statsmakternas ingripande. När utskottet likväl kommit fram till ett avslagsyrkande på motionerna är det därför, att man inte kunnat finna någon framkomlig väg.

Om man begär, att Kungl. Maj:t skall företaga en utredning på ett visst område, vill man inte gärna göra detta på en höft, utan man bör ha möjlighet att ge anvisning om de linjer, efter vilka en sådan utredning skall gå, och givetvis bör man också tro på, att den linje man anvisar, möjligen kan innebära en lösning. Jag medger villigt, att hantverkets ställning är synnerligen tragisk. Det pressas hårt mellan den pågående industrialiseringen och de icke yrkeskunniga utövarna av hantverket. Jag är för övrigt villig att gå längre än motionärerna i fråga om de genom industrialiseringen uppkomna svårigheterna för hantverkets vidkommande. Jag skulle gentemot deras uppfattning, att industrialiseringen har relativt ringa betydelse för hantverket i vårt land,

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.)
vilja säga, att den för en betydande del av hantverket är ruinerande. Jag behöver inte nämna namnen på vissa av de hantverk, som vi se runt omkring oss, stå mitt uppe i en mycket snabbt pågående industrialisering.

Den väg, som motionärerna ha visat på, skulle vara en lagstiftning om legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk. Jag kan inte dela motionärernas uppfattning, att dessa legala kompetensvillkor icke skulle föra fram till ett monopol. Jag tror tvärt om, att om kompetensvillkoren överhuvud taget skulle ha någon verkan, måste de verka i monopoliserande riktning.

Man har vidare visat på den lagstiftning, som för 17—18 år sedan genomfördes i Norge på detta område, och man har uppställt den såsom ett mönster även för vårt land. Det har visats genom undersökningar, som föranstaltats av svenska myndigheter, att förhållandena i Norge knappast äro efterföljansvärda, när det gäller hantverket och dess ställning.

Man har i den norska lagstiftningen nödgats göra två mycket betydande undantag beträffande de legala kompetensvillkoren. Det första undantaget gäller landsbygden. Lagen omfattar endast städerna. Om den skall tillämpas på landsbygden krävs det kommunalt beslut, och på de 17 år, som lagen varit i kraft, har det endast varit sex landsbygdskommuner, säger sex stycken, som ansett sig böra införa legala kompetensvillkor inom sina områden. Det andra undantaget, som också är av mycket stor betydelse, innebär, att alla hantverkare, som utöva sin näring endast med egen eller familjemedlemmars arbetskraft, äro helt undantagna från lagens tillämpning såväl i stad som på land. Av de undersökningar, som gjorts, framgår, att dessa s. k. fria hantverkares verksamhet är en mycket svår black om foten på de övriga legala hantverkarna. De fria hantverkarna kunna utöva sin verksamhet såväl i stad som på landet utan hinder av kompetensvillkor, och det har visat sig, att sådana hantverkare, bosatta på landsbygden, utfört arbeten, som sedan en legal hantverkare såsom bulvan fört vidare till allmänheten.

Jag kan inte tänka mig annat än att om dessa legala kompetensvillkor skulle bli till någon fördel för hantverkarna, måste de genomföras utan sådana undantag, som införts i den norska lagstiftningen, men huru skulle förhållandena då bli på landsbygden och i de mindre samhällena? En restriktiv tillämpning av betäckelserna på detta område skulle säkerligen skapa förhållanden, som man med kraft komme att reagera emot. Vidare måste man räkna med, att det finge skapas straffbestämmelser för utöfvere av hantverk, som icke uppfyllde de legala kompetensvillkoren, och det skulle nog, som utskottet säger, ställa sig ganska svårt att i tider med arbetslöshet och därav föranledda förhållanden ingripa med straff mot personer, som, låt vara i strid med bestämmelserna, dock enbart sökt skaffa sig sin bärgning.

Häremot ha motionärerna invänt, att det redan nu finns sådana bestämmelser på en del områden, nämligen i fråga om chaufföryrket och en del andra verksamhetsgrenar. Jag vill emellertid påpeka, att på de områden, där man genomfört sådana bestämmelser, föreligga vissa utomordentliga samhällsvården, som med styrka kräva en sådan restriktiv anordning.

Den första talaren i denna debatt, fröken Wellin, sade som slutord i sitt anförande, att hantverkarnas gärning får ej tillintetgöras av maskinerna. Ja, det är en mycket välvillig och vacker deklaration, men, bästa fröken Wellin, det blir ändå bara en deklaration på papperet. Jag kan instämma i syftet härmed, men hur skall man kunna hindra en sådan utveckling? Varken motionärerna eller reservanten, fröken Wellin, ha här kunnat finna någon framkomlig väg. De riktlinjer, som motionärerna angivit, ha undersökts och visat sig medföra sådana svårigheter, att man icke kan reflektera på desamma.

Det finns till detta utskottsutlåtande fogad en reservation, som i en detalj

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.)
tar avstånd från utskottets ställningstagande. Jag skall blott säga några ord om denna reservation. Såväl utskottsmajoriteten som reservanterna äro nämligen fullt ense, när det gäller motionärernas yrkanden, men vid sidan av dessa yrkanden ha reservanterna tänkt sig komma till rätta med problemet genom att gå in för en skrivelse, i vilken man begär utredning om lärlingsutbildningen. I fråga om utskottets ställning till denna reservation vill jag bara i korthet deklarerera, att utskottet lika väl som reservanterna fästa den allra största vikt vid lärlingsutbildningen, och jag vill hänvisa till vad utskottet skrivit nederst på sidan 14, där det heter: »Inom utskottet har ifrågasatts, huruvida det icke kunde vara lämpligt att upptaga till närmare undersökning frågan om en förbättrad lärlingsutbildning. I ett av kommerskollegium, socialstyrelsen och skolöverstyrelsen år 1927 avgivet och av kommerskollegium omnämmt utlåtande i denna fråga anförde emellertid de nämnda ämbetsverken, att de på grund av det rådande opinionsläget bland arbetsgivare- och arbetareorganisationerna nödgades förorda, att från det allmännas sida en avvaktande hållning tills vidare intoges i avseende å lagstiftningen om lärlingsväsendet. Det kan måhända icke heller påräknas, att ett mera omfattande statligt ingripande i lärlingsfrågan skulle ha någon större framgång innan nämnda organisationer intaga en mera välvillig hållning.»

Den enda skillnaden mellan utskottsmajoriteten och reservanterna ligger alltså däri, att reservanterna redan nu vilja anbefalla en utredning, under det att utskottet säger, att då parterna, hantverkarna och arbetarorganisationerna, för närvarande icke ha något egentligt intresse för denna sida av spörsmålet, skulle det inte kunna leda till en lycklig lösning av problemet att *nu* anbefalla en sådan utredning. Man anser, att när sådana förhållanden inträda, att det kan finnas lämpligt, Kungl. Maj:t då föranstaltar om utredning av lärlingsutbildningen.

Med dessa ord, herr talman, hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Andersson i Falkenberg: Herr talman! Jag har tidigare ställt mig som principiell motståndare till de önskemål, som framförts i de föreliggande motionerna. Dock måste jag erkänna, att jag på senare tiden kommit att intaga en annan ställning, och min förändrade ståndpunkt i denna fråga liksom även min förändring av ställning i en del andra frågor — en förändring som litet var av kammarens ledamöter måst intaga — har föranletts av de förhållanden, under vilka vårt samhällsliv utvecklats sig.

De skäl, som för mig voro avgörande, då jag hyste en uppfattning motsatt den av motionärerna här företrädade, voro egentligen tre. Först och främst ansåg jag det vara oriktigt att genom en särskild lagstiftning bereda vissa fördelar åt en speciell grupp av näringsutövare inom landet. Vidare tyckte jag icke att det var rätt att genom lagstiftning hindra människor att genom eget arbete och eget initiativ försörja sig själva. Slutligen fann jag det oriktigt att, så länge mycket starka krafter voro i rörelse för att hindra stora grupper av människor närings- och arbetsfrihet, genom en lagstiftning skapa fördelar åt andra. Det första och det andra skälet synas mig i stort sett icke längre bärande. Det tredje gäller däremot allt fortfarande, men vi ha kommit in i sådana förhållanden, att vi vid flerfaldiga tillfällen måst träda in och stifta lagar, som hindrat den fria näringsutövningen och det fria initiativet. Om vi se förhållandena sådana de i närvarande stund äro, måste vi väl medgiva, att vi stå inför det faktiska förhållandet, att den fria näringsutövningen blivit kringskuren i vårt land. Vi voro för en vecka sedan inne på

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.)

ett spörsmål, där man t. o. m. gick in för verkställande av utredning angående rätten att driva handel under sådana organisationsformer, att distributionskostnaderna bringas ned till de allra minsta. De av riksdagen förra året vidtagna åtgärderna till stöd för jordbruket och en reglering av dess produkter — och vi stå väl inför nya åtgärder i samma riktning innevarande år — äro också ingrepp i näringsfriheten, men på samma gång ett verksamt stöd åt en viss grupp näringsutövare här i landet. Vi ha under de senare åren — liksom även i år — varit inne på åtgärder till ett mycket kraftigt stöd åt de arbetslösa, ett stöd, som enligt min uppfattning är nödvändigt och till gagn för folk och land, och vi ha för övrigt genom åtskilliga beslut av riksdagen berett stöd åt den enskilda företagsverksamheten inom vissa områden. Den föreslagna arbetslöshetsförsäkringen, som vi hoppas snart skall var en verklighet, innebär ju också en mycket god hjälp åt stora grupper av landets befolkning.

Enligt mitt sätt att se problemet är det i närvarande stund endast hantverkarna, de små yrkesutövarna, som riksdagen ställer sig främmande och avvisande mot. För mig uppstår sig då den frågan: Har riksdagen, ha landet och folket råd att lämna denna grupp alldeles åt sig själv? På den frågan måste jag för min del svara ett obetingat nej. Vi ha här en befolkningsgrupp av mycket stor betydelse i vårt samhälleliga liv. Hantverksmästarna i vårt land räknas i närvarande stund ett antal av mellan 60,000 och 65,000, beredande arbete åt i runt tal 300,000 människor. Det är sålunda en grupp av stor betydelse, en befolkningsgrupp, som vi icke ha råd att undvara utan som vi äro skyldiga att lämna ett stöd. Många av dem kämpa för närvarande en synnerligen hård kamp. De pressas å ena sidan av storindustrin och den industriella utvecklingen och å andra sidan — vid tillfällen, som jag här icke har anledning att ingå på — av arbetarparten. Många av dessa yrkesutövare, dessa lojala och tysta medborgare, som med sitt eget arbete försöka försörja sig och sina familjer, ha det kanske sämre ställt än de arbetare de själva sysselsätta, och de utgöra en grupp, som under alla förhållanden — sådant vårt samhälleliga liv nu gestaltar sig — måst försörja sig och de sina genom sitt eget arbete och på sin egen utkomst. Denna grupp känner sig nu vara ställd utanför den samhälleliga hjälp riksdagen i så stor utsträckning gått in för såväl förra året som i år. Det förefaller mig — jag vill icke uraktlåta att här påpeka detta — som om det kunde finnas farhågor för att dessa människor bli ett lätt byte för de ytterlighetsriktningar, som mer eller mindre framträda i vårt samhällsliv. Jag tror, att man icke gör sig skyldig till någon överdrift, om man säger, att utvecklingen i Tyskland och Österrike till stor del varit beroende på att en så stor grupp av den förutvarande medelklassen och hantverksutövarna känt sig vara ställd helt och hållet vid sidan av samhällets hjälp.

Utskottet stöder nu sitt avslagsyrkande på kommerskollegiums utredning. Jag vill utan tvekan medgiva, att jag har synnerligen stor respekt för våra ämbetsverk, för den lojalitet och den samvetsgrannhet, varmed de utföra sitt arbete. Men liksom allt annat måste de vara underkastade utvecklingens lag, och det kan hända, att den inställning de intagit under andra tider och under andra förhållanden icke är förenlig med situationen under den påfrestande tid, i vilken vi nu befinna oss. Den utredning, utskottet här hänvisar till, igångsattes år 1921. Den avbröts vid tiden för avslutandet av de stora kommittéarbetena — år 1922 eller när det var —, fullföljdes sedan år 1924 och avslutades år 1928. Kommerskollegiums avstyrkande grundar sig på tre huvudskäl. Det första är principen om den fria näringsutövningen. Det skälet är fortfarande hållbart. Det andra är svårigheterna att lagstifta på detta om-

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.)

råde. Jag är villig att erkänna, att även den dag som i dag är det skälet är mycket vägande. Men det får icke vara avgörande. Det tredje skälet är, att en eventuell utredning om lagstiftning skulle verka prisfördyrande på de förnödenheter, som produceras av hantverket. Som jag nämnde, är det första skälet fortfarande bärande. Det andra och det tredje äro emellertid icke hållbara. Vi ha varit och äro alltjämt inne på att lagstifta på områden, där säkerligen för bara två eller tre år sedan en enhällig riksdag skulle förklarat en lagstiftning lika svårutförbar som på nu ifrågavarande område, men där vi dock måst träda in för en lagstiftning, som visat sig leda till goda resultat. Vad prisfördyringen beträffar, har riksdagen vid flerfaldiga tillfällen vidtagit åtgärder icke för att medverka till prissänkning och prisbillighet utan för att höja prisnivån här i landet, och det skälet är, så vitt jag förstår, numera fullständigt borteliminerat.

Utskottet förordar liksom reservanterna en lärlingsutbildning. Det är för mig enbart angenämt att läsa härom. Det skulle emellertid varit ännu mera angenämt, om det hos de ärade utskottsledamöterna funnits någon förståelse för detta spörsmål för två eller tre veckor sedan, då jag här i riksdagen kom med den mycket rimliga begäran, att de utgående premierna för lärlingsutbildning skulle höjas från 300 till 400 kronor. Det var ingen, som vid det tillfället höjde sin röst för bifall till min begäran. Dessutom vill jag framhålla, att åtgärder för lärlingsutbildningen icke täcka det aktuella behovet i denna fråga. Jag gillar icke tanken, men nog måste jag säga, att det väl ändå icke är mer än mänskligt om hantverkarna, som i närvarande stund kämpa en förtvivlad kamp för att bevara sina existensmöjligheter, icke äro villiga att taga in lärlingar i obegränsad omfattning för att utbilda dem. Det är ren självbevarelsedrift, som gör, att de icke äro villiga därtill. Därtill kommer, att utbildningen av lärlingar icke är av någon ekonomisk fördel för en hantverksmästare utan tvärtom. För en yrkesutövare är det den största förtjänsten att driva yrket med fullt kompetent och utlärt folk. De som utbilda lärlingar göra samhället en mycket stor tjänst men uppnå icke därmed någon ekonomisk fördel.

Vidare yttrar utskottet — och även reservanterna äro inne på den saken — att den principiella motsättning, som finns mellan arbetsgivarna-hantverkarna, å ena sidan, och arbetarna å andra sidan, beträffande lärlingsfrågans ordnande, bör från hantverksutövarnas sida borteliminerars, varefter utskottet förväntar, att regeringen tager initiativ i saken. Ja, det är ett mycket vackert uttalande, men jag skulle för min del vilja säga, att jag tror, att det hela kommer att inskränka sig till detta uttalande på papperet och ingenting annat. Ty även om den principiella motsättningen borteliminerars, är det ekonomiska livets utveckling sådan, att den icke inbjuder till några åtgärder från hantverksutövarnas sida.

Så säger man slutligen — och detsamma gjorde också utskottets ärade talesman gällande — att det saknas direktiv för en utredning. Jag är den förste att erkänna detta. Jag erkänner öppet och ärligt, att jag för min del icke har några direktiv att föreslå, men å andra sidan skulle jag vilja säga, att bristen på direktiv icke är en tillräcklig anledning för att icke göra något på detta område. Så ter sig saken åtminstone för mig i närvarande stund. Här står en stor grupp av samhällsmedlemmar undrande och spörjande och har fäst sina förhoppningar vid att en utredning skall kunna leda till något positivt och för dem gagneligt. Vad är då enklare och bättre än att sätta i gång en utredning och låta hantverkets talesmän, som ha en sådan uppfattning — en uppfattning som jag delvis gillar — själva komma med och föra fram sina

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.)
synpunkter? Då får man se, om något positivt kan göras och om någonting kan vinnas.

Dessa äro de synpunkter jag har på denna fråga, och jag har försökt framhålla den ekonomiska och sociala betydelse jag tillmäter densamma. Med de utgångspunkter jag sålunda har är det en given sak, att jag kommer att rösta för bifall till de föreliggande motionerna.

Herr Lindman: Herr talman! Jag skall be att få uttala mig i föreliggande fråga. Visserligen instämde jag nyss i herr Hagbergs yttrande, även om jag ej i allo gillade vissa däri förekommande uttryck, och då nu tillfälle beretts mig att få säga några ord, vill jag göra detta.

Man får icke förbise, när det talas om denna sak, att det gäller ett mycket stort antal personer. Enligt uppgifterna uppgår antalet hantverksmästare i vårt land till ungefär 60,000, och de sysselsätta ett så stort antal arbetare, att de i saken intresserade äro cirka 300,000. I äldre tider, innan industrialiseringen gått sin väg fram, var ju hantverkeriet en mycket förnämlig yrkesutövning. Det omhulldes och skyddades på alla vis, och hantverkarna bereddes genom en hel del åtgärder möjligheter att utöva sin hantering. I de gamla s. k. gillena lade man en utomordentlig vikt vid att man skulle få fram verklig yrkesskicklighet. Det krävde ju många år för en lärling att bli gesäll och sedermera för en gesäll att avancera till mästare. Med andra ord: det fästes stort avseende vid att de som stodo i spetsen som hantverksmästare för de olika hantverken skulle vara ett skickligt och duktigt folk, som kunde sitt yrke i grund och botten. Tiden går emellertid, och industrialiseringen har kommit. Den har naturligtvis i stor utsträckning tagit vinden ur seglen för hantverkeriet och gjort det bekymmersammare och svårare för hantverkarna än det varit tidigare. Industrialismens väg kan ju ingen människa hejda. Men frågan är, om icke likväl vid sidan utav industrien hantverkeriet har en stor och betydelsefull uppgift att fylla i samhället. Det är härvidlag frågan om två olika sorter av yrkesutövning, av vilka den ena går i storindustrialismens tecken och avser att söka frambringa varor på ett billigt sätt, så att den stora allmänheten kan köpa dem. Men har icke den andra formen, hantverkeriet, sin stora betydelse vid sidan av den förra? Redan den omständigheten, att det finns ett sådant stort antal hantverksmästare och i deras yrken sysselsätta arbetare, synes mig tala sitt klara och tydliga språk för att det är av behovet påkallat, att dessa yrkesgrupper finnas. Det är väl också önskvärt, att de kunna utöva sin hantering under någorlunda drägliga och goda förhållanden. Nu äro de naturligtvis tryckta av olika omständigheter: dels den ekonomiska krisen, som försvårat läget för dem liksom för alla andra, dels, såsom jag nyss nämnde, industrialismen, dels slutligen importen av en mängd varor, som åstadkommer en besvärlig konkurrens för dem.

Man menar, att det är svårt att finna någon utväg att kunna bereda dessa personer hjälp. Men de själva ha den uppfattningen, att det finns en möjlighet, och jag undrar då, om man icke ändå skulle kunna från riksdagens sida göra någonting för att åstadkomma en utredning och på så sätt utröna, om det icke finns någon bot. Här i riksdagen hjälpa vi den ena yrkesgruppen efter den andra, och vi ha våra ögon fästade vid — eller borde åtminstone ha det — att yrkesutövare av olika slag beredas en dräglig tillvaro i sitt fosterland och kunna leva där under så gynnsamma omständigheter som möjligt. Man söker ordna det så, att ingen går under utan kan bibehålla utövningen av sitt yrke och sin verksamhet.

Det har framhållits att man har hjälpt till genom inrättande av lånefonder. Jag vet det, och det kan naturligtvis vara tacknämligt för dessa yrkesutövare

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.)
att komma i åtnjutande av stöd från dessa fonder. Av herr Linnér's m. fl. reservation framgår också, att reservanterna avse att höja yrkesutbildningen genom yrkesskolor o. s. v., en omständighet, vars betydelse också jag naturligtvis gärna vill understryka. Det är utan tvivel en viktig sak att se till att möjligheter finnas för dem, som vilja utbilda sig i olika hantverksyrken, att verkligen kunna få en utbildning i yrkesskolor. Det är ju uppenbart, att man vill vara med om en sådan sak.

Men så kommer man slutligen till frågan, huruvida man kan göra något ytterligare, och det är på den punkten som utskottet och även de reservanter, jag nyss nämnde, stannat inför de svårigheter, som här äro tillfinnandes. Man har kommerskollegiets uttalande, ett uttalande, som dock går några år tillbaka i tiden och som går ut på att svårigheterna äro betydande. Jag vill icke, herr talman, underskatta dessa svårigheter; även jag tror, att de äro stora, men jag menar, att då man här i riksdagen begär så många utredningar för än det ena och än det andra ändamålet, utredningar, ofta avseende önskemål, som enligt min mening äro mindre viktiga än detta, man dock skulle kunna undersöka, om icke de förändrade förhållanden, som inträtt, sedan kommerskollegium avgav sitt yttrande, kunde föranleda till att det verkligen gjordes en utredning i detta fall. Härigenom skulle det, som den siste ärade talaren nämnde, bli ett tillfälle för dessa personer inom hantverket att, antingen som ledamöter av en kommitté eller bland sakkunniga eller såsom särskilt tillkallade för att avgiva sina meningar och yttranden, bli konfronterade med de svårigheter, som äro förknippade med det önskemål, som hantverkets målsmän nu så enhälligt fasthålla vid. Även om jag icke i detta ögonblick kan anvisa något sätt att undanröja dessa svårigheter — och det kan måhända icke heller någon annan av kammarens ledamöter göra — så är detta dock enligt mitt förmenande en väg, som bör anlitas, när det gäller att tillse, hur man skall kunna tillmötesgå hantverkets önskemål. Denna yrkesgrupp, som vi här tala om, har ju en stor omfattning, och den bedriver yrken, som naturligtvis icke bara äro lojala och hedervärda utan som också böra upprätthållas så, att yrkenas utövare kunna ha sin existens här i landet. Jag undrar, om inte den framställda begäran om sådan utredning ändå borde bifallas av kammaren, när man därvidlag varit så enhälligt. Jag ber därför att få instämma i det yrkande, som här har gjorts, att en sådan utredning må komma till stånd.

Med herr Lindman förenade sig herrar *Lithander, Lindskog, Persson* i Fritorp och *von Seth*.

Herr Äqvist: Herr talman! Jag ser i denna fråga ett spörsmål av den allra största betydelse, icke endast för hantverket och dess utövare utan också för industrien och således för hela vårt folk. Det har varit en styrka hos vår svenska industri, att den har haft tillgång till väl utbildade hantverkare. Så har också varit fallet hos den industri, som jag tjänar, nämligen skoidustrien. Denna industri har nämligen vuxit upp och utvecklats på ett område inom Örebro län, där hantverket tidigare var dominerande. Detsamma torde vara fallet med textilindustrien, som ju i stor utsträckning har koncentrerats nere i Boråstrakten, där det tidigare fanns ett utvecklat hantverk på detta område.

Jag var för några år sedan i tillfälle att bese Boforsverken i sällskap med en del andra personer, som voro inbjudna dit. Den ingenjör, som visade oss verken, nämnde då, att orsaken till att man där kunde framställa dessa kvalitetsvaror, som åtnjuta så högt anseende i hela världen, var den, att befolk-

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.)
ningen sedan generationer tillbaka vunnit denna erfarenhet i fråga om arbetena på detta område, som gjorde det möjligt för Boforsverken att intaga en sådan ställning.

Jag kan inte se den skillnad, som enligt vad en del talare här velat göra gällande, skulle finnas mellan industrien och hantverket. Jag ser tvärtom saken så, att industrien behöver hantverket för att kunna uppehålla den kvalitetsstandard, som den svenska industrien haft namn om sig att ha och som den ju med hänsyn till vårt lands ställning och förhållanden måste ha, om den skall kunna utvecklas och få marknad för sina produkter, icke endast inom landet utan också i andra länder.

Nu är ju denna fråga mycket omfattande, och jag sympatiserar med motionärerna därutinnan, att en utredning av hela problemet skulle vara behövlig. Jag fruktar dock, att man icke kan nå så långt ännu. Emellertid finnes det en reservation av landshövding Linnér m. fl., och denna går ut på, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga, att förnyad utredning måtte verkställas angående lärlingsutbildningen inom hantverket». Denna reservation berör ju endast ett avsnitt av frågan, men den gäller dock en detalj, som är av allra största betydelse och som jag tror, att man här under alla förhållanden skulle kunna enas om. Jag är verkligen glad över att vi ha en så praktisk landshövding med här i riksdagen. Annars brukar man inte alltid finna denna förmånliga egenskap hos våra ämbetsutbildade landshövdingar. Vi hade dock i den numera avlidne överståthållare Elmquist, då han var landshövding i Örebro län, en man, som också intresserade sig för hantverket och som var med på våra möten och sökte sätta sig in i frågorna, vilket var till mycket stor nytta både för hantverket och för den verksamhet, som bedrivs på vårt område.

Jag skulle vilja ge ett erkännande åt reservanternas förståelse för dessa frågor och åt deras uttalande här på sid. 16 i utskottets utlåtande, där de yttra följande: »Däremot synes det icke uteslutet att nyssnämnda båda intressen kunna befrämjas genom åtgärder av annat slag. De konkurrenssvårigheter av vilka hantverket för närvarande lider, kunna icke endast förklaras genom industrialiseringens verkningar. Hantverket torde vid sidan av den industriella produktionen ha en särskild uppgift att fylla för att tillgodose konsumenternas behov av kvalitetsprodukter och deras önskan att få en mera personlig smak tillfredsställd.» Jag instämmer i detta uttalande, och jag vill därtill lägga vad jag förut sagt, nämligen att vad vi behöva inom industrien, det är hantverksutbildade arbetare. Vi ha haft tillgång till sådana hittills, men de arbetare, som nu komma in i industrien, ha icke haft tillfälle att få denna hantverksutbildning, och detta är icke till fördel för industrien. Industrien behöver folk med en sådan utbildning för att vinna framgång, och denna framgång ger människorna arbete och sysselsättning. Jag har själv vid tio års ålder fått börja som hantverkare och där fått en undervisning, som sedan varit till nytta för mig under hela mitt liv och gjort det möjligt för mig att komma in och verka på det industriella området.

Herr talman, jag vill till slut endast säga det, att vilja vi i framtiden uppehålla en kvalitetsindustri — och det måste vi göra i vårt land — så finnes det ingen bättre garanti härför än att uppehålla hantverket och sörja för en god lärlingsutbildning. Då jag tror, att den reservation, som herr Linnér m. fl. har avgivit vid detta utlåtande, har de största möjligheterna att gå igenom, tillåter jag mig att yrka bifall till herr Linnérs m. fl. reservation.

Herr Linnér: Herr talman! Motionärerna ha på ett mycket övertygande sätt klarlagt de svårigheter, under vilka hantverket lider för närvarande. Man

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.) skulle därtill kunna lägga det, att hantverket trots dessa svårigheter representerar en grupp av människor, som mycket sällan ber om hjälp och som dessutom skapar arbetsmöjligheter för andra. De begära nu endast att få åt sig tryggt ett icke överdrivet arbetsområde, och man kan då fråga sig, varför man icke vill helt tillmötesgå denna så rimliga begäran. Jag måste fördenskull försöka att något klarlägga detta spörsmål och därmed också innebörden av den reservation, som jag jämte ytterligare ett par ledamöter av utskottet anslutit mig till.

Yrkandet i motionerna går i verkligheten ut på att man skall få legala kompetensvillkor för utövandet av hantverk. Nu har denna metod prövats i Norge och såvitt jag kunnat förstå befunnits icke lämna gynnsamma resultat. Provet har utfallit så, att lagstiftningen redan från första stunden måst genombrytas på två mycket väsentliga punkter. Sålunda har man till en början fått lämna landsbygden utanför. Det skulle ju också i själva verket vara ganska orimligt att uppställa fordran på legal kompetens för landsbygden, t. ex. för att en skomakare skulle få göra en reparation av skor eller något dylikt, och en dylik fordran har heller ingen vågat sig på. Det andra genombrottet i denna monopollagstiftning, om jag får kalla den så, är att man undantagit s. k. »frihaandverker». Detta undantag har vållat mycket stora svårigheter, och dessa svårigheter torde icke tekniskt kunna undgås. När nu denna erfarenhet föreligger från ett grannland, som i åtskilliga avseenden har stora likheter med vårt land, så har det icke förefallit oss vara tillrädligt och icke heller praktiskt att tillstyrka en utredning efter den linjen som i varje fall måste taga ganska lång tid. Någon annan linje för en lagstiftning, som efter motionärernas önskemål skulle uppställa legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk, ha vi heller icke kunnat få sikte på eller av andra kunnat anvisas.

Vi ha emellertid icke såsom utskottsmajoriteten velat stanna vid en rent negativ inställning — detta är ju trots några vackra gester på slutet i utlåtandet i verkligheten utskottsmajoritetens ståndpunkt. Vi ha då tänkt: Kan man icke finna någon utväg, som tillmötesgår hantverkets behov i den mån det finnes praktisk möjlighet att visa ett sådant tillmötesgående? Vi ha trott oss kunna finna en sådan utväg, och därvid ha vi rättat oss efter näringslivets naturliga organisation. Vi tro nämligen icke — och i det avseendet gilla vi fullständigt den närmast föregående ärade talarens uppfattning — vi tro icke, att hantverket på något sätt är ödesdömt att gå under. Det bör tvärtom, förmena vi, finnas ett naturligt område för hantverket även efter en utvidgad industrialisering. Vi syfta på kvalitetstillverkningen, som inom vissa områden knappast kan tillgodoses på annat sätt än just genom hantverket. Enligt denna uppfattning bör hantverket också kunna leva, men då är det också ett livsvillkor för hantverket att det finnes kompetenta hantverkare. Detta villkor kan emellertid sannolikt inte uppfyllas, om man inte sörjer för att hantverket får utbilda lärlingar. Nu kan man visserligen säga, att det kan hantverket göra utan något slags lagstiftning eller något officiellt ingripande. Ja, det är mycket möjligt att så kan ske, men hantverket pressas så hårt för närvarande genom en del icke yrkesutbildade hantverkares konkurrens, att denna lärlingsutbildning kräver särskilda åtgärder. Vi ha därför trott, att det riktiga skulle vara att försöka ordna lärlingsutbildningen så, att en tillräckligt stor tillgång på utbildade lärlingar verkligen kommer att stå till hantverkets förfogande. Vi ha därvid icke heller förbisett, att man på samma väg underlättar industriens rekrytering av kvalitetsarbetare.

Vi ha trott, att det skulle vara klokt att sätta i gång en sådan utredning just nu, och detta därför att ungdomsarbetslösheten nu är ett alldeles sär-

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.)
skilt allvarligt problem. Man försöker bekämpa detta slags arbetslöshet genom diverse kurser, och det är ju mycket bra i och för sig, men var och en som har sett dessa kurser och deras klientel inför sina ögon, måste göra den utomordentligt nedslående reflexionen: Vad skall det bli av dessa pojkar, när kurserna äro slut? Det är ju det som är själva kärnpunkten. Man håller dem vid kurserna några veckor eller månader, och sedan släpper man dem. Man kan få upp deras arbetslust, man kan ingiva dem förtroende till sig själva och till sin arbetsförmåga, men då kursen är slut, lämnar man dem åt sitt öde och kan inte sörja för arbetsplatser åt dem. Då tro vi, att här är den rätta vägen att få in en hel del arbetslösa och arbetsvilliga ungdomar till yrken, där de kunna få stanna i framtiden. Det kan visserligen endast bli fråga om ett relativt begränsat antal, men det är dock värdefullt, om man för framtiden kan rädda åtminstone några av dem till ett normalt arbetsliv.

Vi ha tänkt, att man på detta sätt skulle kunna nå så långt som det för närvarande överhuvud är möjligt utan att sätta i gång en stor utredningsapparat, och det är därför som vi ha yrkat på att åtgärder omedelbart skulle vidtagas för att undersöka, hur man skall kunna befrämja lärlingsutbildningen inom hantverket. På den punkten äro vi också förvissade om att vi skola få stöd från både hantverksorganisationer och arbetarorganisationer.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. afgivna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Hedlund i Östersund: Herr talman! Om motionärerna hade nöjt sig med att yrka på en sådan förutsättningslös utredning i frågan, som herr Lindman skisserade, är det mycket sannolikt att lagutskottets yttrande över en sådan motion blivit annorlunda än det nu är, men här ha ju motionärerna krävt en utredning, som klart skulle taga sikte på införandet av legala kompetensvillkor för hantverket. Mot ett sådant yrkande reagerar förvisso icke bara första lagutskottets majoritet utan säkert också nästan alla medborgare här i landet. Det råder nämligen gentemot monopoltanken inom yrkena en stämning så pass stark, att det knappast är någon mening i att söka genomföra en lagstiftning i sådan riktning, även om yrkesutövarna själva skulle anse sig ha stöd av en sådan lagstiftning.

Det är ett faktum — därom har utskottet varit enigt — att hantverket har att kämpa med oerhörda svårigheter. Konkurrensen med industrien kan man knappast göra något åt på annat sätt än att man låter hantverkarna vara utöfvere av kvalitetsyrkena; det är på denna kvalitetstillverkning, som hantverket måste leva. Vi reserverar oss, som herr Linnér sade, ansett, att samhället måste kraftigt hjälpa och stödja lärlingsutbildningen. Vi ha yrkesbetonade fortsättningsskolor, där man låter eleverna lukta på det ena yrket efter det andra utan att samhället på minsta sätt undersöker, om det är möjligt för lärlingen, sedan han fått sin skolutbildning och lämnat skolan, att erhålla någon anställning. Yrkesutbildningen i de yrkesbetonade fortsättningsskolorna sker utan samarbete med hantverket, och detta får härigenom ett överflöd av kvacksalvare, som konkurrera inbördes. Jag är övertygad om att varje ledamot i kammaren lagt märke till denna företeelse. Är det en sjuk stackare, som icke kan försörja sig på kroppsarbete, då har ju samhället bara en utväg, nämligen att genom pensionsstyrelsens försorg bereda honom tillfälle att förvärva yrkesutbildning. Han får t. ex. lära sig skrädderi, sedan skaffar fattigvården honom en symaskin, och så sitter där en icke yrkeskunnig utöfvere av skrädderiyrket och konkurrerar med de yrkeskunniga. Det är inte bara så, att den verkligt yrkeskunnige utövaren har fått en konkurrent,

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.)
som han får slitas med, utan den icke yrkeskunnige drar ned hantverket till något helt annat än det rätteligen skulle vara.

Genom en utredning angående lärlingsfrågan, anordnad i samarbete med samhällsorganisationer, som utbildade yrkesmän, skulle man dels kunna vinna klarhet om och kunna bestämma antalet av dem, som böra utbildas, dels sedermera kunna göra det naturliga urvalet för de särskilda yrkena. Detta måste väl ändå vara till gagn för hantverket. Det kan knappast vara någon mening i att samhället kastar ut stora penningssummor på att, icke utbilda till, utan lära folk att lukta på vissa yrken utan att samtidigt se till, huruvida yrket har behov av dem och utan att yrket i fråga får bestämma, om de elever man hjälper, ha förutsättningar att arbeta i yrket.

Det är en utredning av detta slag, som herrar Linnér och Bissmark och jag yrkat på, och jag kan aldrig föreställa mig, att hantverkarna själva eller de, som vilja stödja hantverket, kunna ha minsta invändning att göra mot att den del av hantverksfrågan utredes, som beröres i vår reservation. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till herr Linnér's m. fl. reservation.

Herr Björck i Kristianstad: Herr talman! Som motionär skall jag be att få uttrycka min tacksamhet och tillfredsställelse med det sakliga inlägg, som utskottsmajoritetens talesman gjorde här i kammaren, och jag skall alldeles särskilt be att få med tillfredsställelse konstatera, att det av honom icke angavs någon principiell skillnad mellan hans uppfattning och det yrkande, som från motionärernas sida framställdes. Jag är icke riktigt säker på, att man kan tolka utskottets yttrande på samma sätt. I varje fall måste jag säga, att den del av utskottets utlåtande, som består av citat av kommerskollegiums yttrande, måste, efter min uppfattning åtminstone, sägas ligga till ganska väsentlig del på det principiella planet. Detta yttrande är, som den förste ärade talaren framhöll, skrivet för åtskiliga år tillbaka och det är väl icke så säkert, att det i allo skulle fått samma avfattning, om det skrivits under något av de två senaste åren. Jag vill endast fästa uppmärksamheten på en punkt, där det heter: »Tanken att ifrågavarande system skulle kunna föra hantverket över de svårigheter, med vilka det otvivelaktigt hade att kämpa, syntes kollegium böttna i en övertro på lagstiftningens förmåga att råda bot på de ekonomiska verkningarna av förändringar i produktionsbetingelserna. De rubbningar, som bleve en följd av dylika förändringar, kunde enligt kollegiets mening säkrast övervinnas genom att de näringsgrenar, som drabbades av dylika rubbningar, av egen kraft anpassade sig efter det nya läget.» Om jag icke hörde alldeles fel, sade herr Olsson i Mellerud, att konkurrensen mellan hantverket och industrien är mördande, men, herr Olsson i Mellerud, då är det väl litet tröstlöst att säga, att hantverket skall anpassa sig efter det nuvarande läget.

Efter vad jag kan förstå lever kommerskollegium alltså i den tankevärld, som var rådande, när näringsfriheten genomfördes, och alltså avfattas deras yttranden i den andan. Numera ha vi tvingats till att vidtaga åtgärder, som innebära betydande avvikelser från denna principiella åskådning. Vi ha fått göra det beträffande jordbruket och, som herr Andersson i Falkenberg fullkomligt riktigt framhöll, även beträffande de arbetslösa. Vi säga icke vare sig till jordbrukarna eller till de arbetslösa: Var så god och anpassa er, utan vi hjälpa dem. Detta kommerskollegii yttrande ligger i linje med de uttalanden, som framkommo för några år sedan, då jordbrukskrisen började diskuteras. En liberal nationalekonomisk professor framställde då en fråga: varför ha vi jordbruk? och han gjorde gällande, att jordbruket, då det icke kan stå på egna ben, borde nedläggas. Jag läste i Stockholmstidningen för någon

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.)
tid sedan en artikel av en annan nationalekonomisk professor, nämligen Bertil Ohlin. I den artikeln heter det bl. a.: »Det vore en ödets ironi, om det sega fasthållandet vid en gammalliberal linje i vår tullpolitik skulle tvinga oss över på mera antiliberala vägar än dem som med en tidigare anpassning efter det nya tidsläget kunnat fasthållas.» Det är ganska intressant att konstatera detta och det är en varning, som jag, efter min mening anser att vi böra taga vara på, även när det gäller en fråga som denna. Jag tror, att det vore nyttigt, om man frigjorde sig från hela denna liberala tankevärld, som behärskar oss alla, vare sig vi äro högermän eller socialdemokrater. Det vore nyttigt och välgörande, om vi ville se mera praktiskt på denna fråga.

Jag vill fästa uppmärksamheten på, att den legala kompetensen har varit rådande här i landet under långliga tider. Under den gamla skråtiden var det så, att en magistrat kunde, om det ej fanns kompetenta hantverkare, inkalla sådana. Det var visst icke så att man, när den fria konkurrensen bröt in, trodde att kompetenskravet skulle skjutas åt sidan. Tvärtom trodde man att konkurrensen skulle lyfta kompetensen i högsätet. Gick det så? Nej, visst icke, det blev en missräkning, särskilt för hantverksfolket. Därför dröjde det icke länge efter införandet av den fria konkurrensen, förrän man framställde krav på återinförandet av den legala kompetensen.

Det framhålles i utskottets utlåtande, att det skulle vara beklagligt med hänsyn till de arbetslösa, om inte arbetslösa personer kunde, när denna föreslagna lagstiftning blir genomförd, få lov att utföra hantverksarbete. Jag vill för min del säga, att jag tror icke, att dessa farhågor äro grundade. Jag tror tvärtom, att om man från statsmakternas sida och även från andra håll ville ägna större uppmärksamhet åt hantverket och den mindre företagsamheten, skulle hantverket och den mindre företagsamheten utan tvivel i större utsträckning än nu är förhållandet kunna bereda arbetstillfällen åt arbetslösa. Jag läste med mycken tillfredsställelse en artikel införd i januari-numret av den socialdemokratiska tidskriften Tiden och författad av Stefan Oljelund. Artikeln i fråga behandlade icke detta ämne utan ett annat, men artikelförfattaren kom dock in på de mindre företagen. Han säger där några ord, som jag finner mycket beaktansvärda. Jag ber att få citera följande: »Med goda skäl kan frågan ställas, om icke samhället på samma sätt har skyldighet att skydda småföretagen från att krossas mellan de stora organisationernas starka käftar. Det består dock en väsentlig skillnad mellan de kapitalstarka storföretagen och deras standardiserade arbetsmetoder och småföretagens visserligen mera arbetskrävande men samtidigt friare form. Det kan icke vara ett samhällsintresse att utrota de små företagen och det arbetsliv dessa representera. Ej heller är det ett arbetarintresse.» Jag tror, att detta uttalande är synnerligen beaktansvärt.

Det råder inom hantverkskretsar, såvitt jag förstår, en fullständigt enhällig mening därom, att det endast genom legal kompetens kan bli möjligt för hantverket att försvara sin plats i fortsättningen i den hårda konkurrensen. Hantverket kan icke konkurrera med storindustrien genom masstillverkning, endast genom kvalitetstillverkning. Om fuskare få tillfälle att draga ned hela yrket, blir det icke heller möjligt för hantverkarna att stå ut med konkurrensen i det hänseendet. När jag i utskottets utlåtande läste ett uttalande om, att det vore någon slags helig rätt för dessa fuskare att bevara sina arbetsmöjligheter, kom jag att tänka på en fransk bok, som kom ut för några tiotal år sedan. Bokens titel var Inkompetenskulten, och jag tyckte, att det i detta utskottsutlåtande fanns en liten avskuggning av vad denne fransman kritiserade inom det demokratiska politiska livet.

Man har här sysselsatt sig med det norska exemplet. Det gjorde både herr

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.)

Olsson i Mellerud och herr Linnér, och båda förklarade att resultatet icke var tillfredsställande. Jag skall medgiva, att jag har även intryck av att man icke blivit helt nöjd, men jag vill fästa uppmärksamheten på att, såvitt jag har mig bekant, det icke framkommit något yrkande på att den legala kompetensen skall avskaffas i Norge. Detta sakförhållande har ju åtskilligt att säga, som icke bör lämnas alldeles obeaktat.

För mig ligger frågan så till: Kunna vi vara utan hantverket? Jag tror, att den frågan måste besvaras med ett bestämt nej. Visserligen förses vi med nödvändighetsvaror från fabrikena. Vi kunna få konfektionskläder och maskinsyddas skor, men det är icke så säkert att alla kunna få den form, som passar dem. Äro vi småbrukare i Gustafsons i Vimmerby mening beträffande den yttre gestalten, går det nog bra, men äro vi storbrukare i samma mening, går det sämre. Vi kunna köpa förträffliga bilar, men en vacker dag behöva de repareras och då få vi gå till hantverkaren. När det förhåller sig så, att vi behöva hantverket, då böra vi också se till, att vi skapa rimliga betingelser för detsamma. Det råder ingen tvekan om att hantverket kan i ganska stor utsträckning förse de arbetslösa med arbete, men då är det icke mer än rimligt, att man ser till att de få sådana arbetsbetingelser, att yrkena kunna hålla sig uppe.

Tiderna äro svåra. Det kommer supplikanter från alla möjliga håll och klappa på och vilja ha hjälp. Jag tror dock att av alla dessa supplikanter inga komma med blygsammare anspråk än dessa hantverkare. De komma icke med andra anspråk, än att man skall skapa sådana förhållanden, att de, som vilja driva ett yrke, också skola visa, att de härtill förvärvat den nödiga kompetensen. Det förefaller mig icke vara något orimligt.

Jag vill vidare vända mig till dem, som särskilt föra på tungan, att det här är fråga om monopol. Jag måste bestrida, att det är fråga om monopol. Ingen talar om monopol, därför att man fordrar viss kompetens för en tjänst. Det är fri konkurrens för dem, som ha kompetens, man bara kräver kompetens för att vederbörande skall få utöva yrket. Det är alldeles missvisande att här tala om monopol. Jag vill bestämt bestrida, att det här är fråga om något monopol. Det är icke, enligt min uppfattning, fråga om annat än att åstadkomma en god ordning, som, det vill jag också betona, är till fromma icke blott för hantverket utan även för den allmänhet, som betjänar sig av detsamma.

Jag skall slutligen med ett par ord vända mig mot herr Hedlund i Östersund, som förklarade att man, om motionen hade varit så avfattad, att det gällt en förutsättningslös utredning, skulle ha ägnat frågan en helt annan behandling i första lagutskottet. Jag vill för kammaren läsa upp hur klämman är formulerad. Det hemställes i motionen, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga dels om skyndsamt återupptagande av utredningen om revision av gällande näringsfrihetsförordning, varvid särskild uppmärksamhet borde fästas vid frågan om näringsfrihetens begränsning genom uppställande av legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk, dels ock, därest denna utredning därtill kunde giva anledning, om framläggande av förslag till lagbestämmelser i ämnet». När jag tecknade under denna motion, kunde jag icke förstå annat än att den avsåg en förutsättningslös utredning. Det står visserligen påpekat, att man även vill ha undersökt frågan om legala kompetensvillkor, men så som denna kläm är formulerad, finner jag det uppenbart, att det gäller en förutsättningslös utredning i syfte att finna en lösning, som är möjlig att genomföra i praktiken. Jag måste därför betona, att vad vi här begära just är en förutsättningslös utredning, och det är till yrkandet härom, herr talman, som jag ber att få hemställa om bifall.

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.)

Herr Osberg: Herr talman! Denna fråga är av en rätt stor vikt och det är helt naturligt, att man bör söka åstadkomma något i den vägen, som de flesta här anse lämpligt.

Jag begärde egentligen ordet, herr talman, för att beröra en sak, som jag har tänkt på rätt mycket. När man reser genom vårt långsträckta land, finner man på korta mellanrum verkstäder, som skylta med att de utföra bilreparationer. Det är ju också helt naturligt, att det med den utveckling, som bilismen tagit, växer upp sådana där verkstäder i stor utsträckning. Om man skulle prova dessa bilreparationsverkstäders kompetens, undrar jag, huru många, som skulle få ett något så när försvarligt betyg. Jag anser nämligen, att en hantverkare, som annonserar sitt yrke, vare sig genom annonser i tidningar eller genom skyltning, skall vara beredd att på ett eller annat sätt visa upp kompetensbevis på att han kan sitt yrke. Jag tror, att det syndas alldeles oerhört mycket just på det område, som jag här har velat något beröra. Jag har talat med många, som varit ute på bilresor. När bilen råkat ut för något fel har vederbörande tagit sig till närmaste bilreparationsverkstad, och många gånger har det hänt att fordonet där tillfogats skador för hundratals kronor. Om jag t. ex. går till en person, som icke annonserar eller affischerar sitt yrke, och ber honom göra något, så är ju detta en sak mellan honom och mig, men när vederbörande utfäster sig att på ett kompetent sätt utföra en sak, då bibringas naturligtvis allmänheten ett visst förtroende för denna hantverkare genom detta hans tillkännagivande, vilket emellertid, om utfästelsen är falsk, kan föranleda, att allmänheten många gånger råkar illa ut.

Jag anser att frågan är av den vikt, att det här bör göras någonting. Jag kan då icke se annat än att man måste taga saken under förnyad omprövning, så att man kan komma fram till något försvarbart. Jag lutar mest åt att yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade, av herr Linnér m. fl. avgivna reservationen. Jag har ingenting emot att man skärper denna reservation något utöver reservanternas tankegång, men man måste också vara ganska försiktig, så att man icke pålägger något tvång, som kan bli till men för en sund utveckling.

Ja, herr talman, jag har som sagt velat påtala förhållandena inom bilreparationsverkstäderna. Jag tror inte, att det är en dag för tidigt, att man börjar syna deras verksamhet i sömmarna något, om man skall kunna skydda allmänheten från att åsamkas stora förluster genom att arbete utföres av inkompetenta personer.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Linnér m. fl. vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Malmqvist: Herr talman! Jag har ingen åstundan att förlänga denna så omfattande debatt, men som gammal hantverksmästare och representant för ett yrke, som troligen har alla utsikter att leva länge, vill jag framföra några synpunkter.

Det är tydligt att denna fråga har aktualiserats genom kristiden, men å andra sidan är det ingenting att förvåna sig över om en lag, som haft sitt bestånd sedan 70 år tillbaka, nu är mogen för en viss revision. Det förhåller sig ju så, att staten i visst avseende redan tagit sig an hantverkets sak. Jag tänker på det stödlån som för någon tid sedan beviljades och ställdes till hantverkets förfogande. Man kan icke säga, att hantverket och fabrikerne äro i konkurrens med varandra. De ha var och en sina uppgifter. Herr Äqvist påpekade t. ex., hurusom just fabriksdriften har behov av skickliga hantverkare.

När jag tänker på läget beträffande hantverket, så måste jag säga att jag tror icke, att det är tillräckligt att ha enbart skolor för undervisning i yr-

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.)
kena. Dessa skolor ha ju sin uppgift, men skola vi få verkligt skickliga yrkesmän, anser jag, att vi icke ha något säkrare medel än skickliga mästare, skickliga yrkesmän, som kunna lära upp vederbörande i yrket. Bästa resultatet vinnes säkerligen genom samarbete mellan hantverksmästarna och yrkes-skolorna. Av denna anledning finner jag det vara lyckligt, om vi kunna gå in för den allsidiga förutsättningslösa utredning, som förut under debatten har tillstyrkts.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till motionerna, d. v. s. till fröken Wellins reservation.

Herr Lithander: Herr talman! Jag har redan genom instämmande med herr Lindman antytt min ställning till frågan, men vad som uppkallade mig var ett yttrande av herr Hedlund i Östersund som talade om, att det här gällde att tillskapa ett monopol. Det är icke alls fråga om att tillskapa något monopol. Det är icke heller fråga om att införa det gamla skråväsendet, ty vägen, som leder till att bli erkänd som hantverkare står ju öppen för varje duglig arbetare, som kommer fram till yrkesskicklighet. Det är icke monopol, som man vill ha. Vad man vill är, att kompetens skall uppställas som villkor för hantverkets utöware. Detta villkor anser jag för min del icke endast vara ett önskemål för den stora gruppen av hantverksutöware, utan även, som den föregående ärade talaren sade — den saken har också tidigare berörts — ett mycket stort allmänt intresse. Det måste vara ett allmänt intresse att den, som utövar ett yrke, verkligen är kompetent att utöva det, så att vi tiderna igenom, trots nutida svårigheter, i varje fall kunna bibehålla livskraften och fortsättningsmöjligheterna för en av de viktigare näringarna i landet.

Hantverket har förut varit en inkomstkälla för ofantligt många svenska medborgare. Nu tryckes hantverket ned under svårigheterna. Här har endast begärts, att man skall göra en utredning på en linje, som angives såsom ledande till en lösning ur svårigheterna. Jag kan icke se, att andra kammaren rimligtvis kan motsätta sig detta krav. Jag vill tillägga, att det här icke alls är fråga om att införa något som herrarna, som nu gå emot detta, icke eljest bruka vara med om att upprätthålla. Se på murarna. Beträffande dem kan man tala om monopol. På sin tid stod det i ett västkustblad någonting om att man där höll på med att tillskapa ett fideikommiss av konsten att lägga tegelstenar och att rappa. Det är här icke fråga om något sådant, utan det är fråga om att lämna vägen fri för var och en, som kan sin sak, men avskärma för andra. Det kan icke vara annat än rätt. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr Hedlund i Östersund: Herr talman! Jag vill icke replikera vare sig herr Lithander eller herr Björck i Kristianstad om motionärernas syfte med motionen. Därom faller motionen själv utslag. Jag vill bara meddela kammaren, att sedan första kammaren nu fattat sitt beslut och bifallit herr Linnérs reservation, det väl knappast torde återstå annat för dem, som vilja något positivt i frågan, än att följa herr Linnérs reservation. Vill man något positivt, säger jag, är den möjlighet motionärerna genom sitt yrkande anvisat, stängd genom första kammarens beslut. Vill man vinna något om än litet, stöder man herr Linnérs reservation, till vilken jag fortfarande yrkar bifall.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag därå och bifall i stället till den av herr Linnér avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o) avslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den reserva-

Ang. legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m. (Forts.) tion, som avgivits av fröken Welin; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den under 2:o) antecknade propositionen. Herr Olsson i Mellerud begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontraposition ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka den under 1:o) angivna nu antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 44, bifaller den av herr Linnér avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren med avslag å utskottets hemställan bifallit den av herr Linnér avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 13.

*Ang. revision
av gällande
bestämmelser
om gårdfari-
handel.*

Till avgörande företogs vidare första lagutskottets utlåtande, nr 45, i anledning av väckt motion angående revision av gällande bestämmelser om gårdfarihandel.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 335, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herrar *Wallén* och *Nyblom* föreslagit, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära att Kungl. Maj:t ville under beaktande av vissa i motionen angivna synpunkter skyndsamt uppgöra förslag till ändrade bestämmelser angående gårdfarihandel.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Nyblom**: Herr talman! Med hänsyn till den långt framskridna tiden skall jag icke taga många minuter i anspråk för mitt anförande. Jag vill i korthet framhålla skälen för att jag och min medmotionär framlagt denna motion. Vi anse nämligen, och många med oss, att kringförings- eller gårdfarihandeln fått den omfattningen, att man från statsmakternas sida bör visa den all den uppmärksamhet, som överhuvud taget är möjlig för att få ett slut på de missförhållanden, som blivit en följd av dessa affärsmetoder. Kringföringshandeln sväller för varje dag, och det blir alltmera vanligt, att än den ene och än den andre skaffar sig möjlighet att genom kringföring sälja varor. Det är klart att detta är ett hot mot den bofasta handeln, i den mån man uppträder illojalt och i den mån kringföringshandeln icke är ett led i den lojala affärsverksamheten och den ordnade varudistributionen.

Man kan från olika synpunkter utdöma kringföringshandeln. Icke minst kan detta ske ur hygienisk synpunkt, särskilt då det gäller matvaror och livsmedel, i det att dessa varor ofta saluföras på sådant sätt, att de krav icke tillgodoses, som man kan ställa från hygienisk synpunkt. Jag tänker särskilt

Ang. revision av gällande bestämmelser om gårdsfarihandel. (Forts.)
på de köttbilar, som köra omkring i socknarna och utgöra ett mycket avskräckande exempel på kringföringshandelns olägenheter. Det tycks saknas varje kontroll, och man får se rent häpnadsväckande fall av hur dessa köttbilar uppträda. De måste anses hälsovådliga, men alldeles bortsett därifrån är denna handel skadlig för den lojala handeln samt för en sund och riktig prisbildning. Jag är glad över att i utlåtandet finna, att medicinalstyrelsen uppmärksammat de olägenheter, som det här är fråga om, samt också hos Kungl. Maj:t påpekat detta. Man får hoppas, att detta påpekande kommer att leda till att åtgärder åtminstone i det stycket komma att vidtagas.

En annan sak är, att kringföringshandeln är mycket svår att kontrollera. Man har av erfarenheten sett, att det är icke alls ovanligt, att obskyra element begagna sig av möjligheterna till detta slags affärsverksamhet. Jag har fått ett brev från ordföranden i en köpmannasammanslutning i Gästrikland, vari han meddelar, att han har exempel på att personer, som sysslat med dylik kringföring utan särskilt tillstånd, endast med handelsrättighet som grund, salufört stulna varor. Det finnes möjlighet för rent obskyra element att begagna denna väg för att bli av med varor, som de kommit över på ett allt annat än hederligt sätt.

Jag vill vidare säga några ord om det rena dörrknackeriet, som blivit en plåga särskilt i städerna, men även på den rena landsbygden. Jag undrar, om det här i landet är förentligt med god samhällsordning, att man har kvar ett sådant system. Lagen om gårdsfarihandel har praktiskt taget blivit illusorisk därför att man behöver strängt taget icke söka något tillstånd för att få utöva gårdsfarihandel. Man kan göra det och bli nekad tillstånd, men då har man ett mycket enkelt sätt att kringgå lagen. Man söker handelsrättighet i stället, och när man fått denna handelsrättighet, har man utan vidare rätt att inom hemkommunen bedriva vilken gårdsfarihandel som helst. Många begagna sig av denna möjlighet att komma fram. De ha ingen ordnad affär, de ha ett mycket litet varulager, men de ha handelsrättighet och med stöd av den handelsrättigheten kunna de utöva gårdsfarihandel. Det är alldeles givet, att antingen måste 1864 års näringsfrihetsförordning revideras eller också måste den lagstiftning komma till stånd rörande kringföring och tillfällig försäljning, som i en Kungl. Maj:ts proposition förelades riksdagen 1932, men då dess värre icke föranledde något positivt beslut.

När man från köpmannahåll och även från den lojala gårdsfarihandelns sida begär åtgärder för att komma till rätta med missförhållandena, är det därför att man anser, att det är ett samhällsintresse att bevara en ordnad varudistribution. Det kan icke vara till nytta för vare sig den industriella eller jordbruksproduktionen, om man försämrar varudistributionsapparaten. Det är klart, att man behöver solida och kunniga affärsmän, som kunna taga hand om produktionen och på ett bra sätt fördela den ute bland medborgarna. Det kan icke ske, om man låter kringförings- och gårdsfarihandeln, såsom den i stor omfattning bedrivs i vårt land, slå ihjäl den ordnade, bofasta handeln. Det är både i industriens och jordbrukets intresse att behålla affärsverksamheten sund och frisk, så att den kan taga hand om varudistributionen på ett för samhället gagnande sätt. Tiden kräver planmässighet, en sund och god funktionalism, så även rörande de bestämmelser, som reglera varudistributionen. Jag tror därför, att det skulle finnas skäl för en skrivelse från riksdagens sida till Kungl. Maj:t med begäran om att det riktas uppmärksamhet mot dessa missförhållanden, att det vidtages utredning och eventuellt för riksdagen framläggas de lagändrings- eller lagkompletteringsförslag, som en utredning kan visa vara nödvändiga. I trots av att utskottet enhälligt avstyrkt motionen, vågar jag dock, herr talman, yrka bifall till motionen, ty jag anser, att något bör göras

Ang. revision av gällande bestämmelser om gårdfarihandel. (Forts.)
och att man icke skall förhålla denna fråga. Även om den faller nu, kommer den igen ett annat år, ty de intressen, som stå bakom, ge sig icke förrän man fått rättelse i de missförhållanden, som man är verkligt bekymrad över. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Wallén och mig väckta motionen.

Herr *Hagberg* i Malmö instämde häruti.

Herr Lithander: Herr talman! Denna motion riktar sig mot sådana företeelser på näringslivets område, som innebär en fara för en utveckling av den bofasta handeln, vilken i betydande grad har att bära upp kommunernas utgifter. Den skall genom sina skatter bidra att hålla i gång både det ena och det andra, varemot den verksamhet, som man riktar sig mot, den ambulerande handeln, icke blir föremål för samma beskattning.

Jag skulle vilja säga, att med den utveckling nutida samfärdsmedel tagit, med den utveckling, som handeln på olika områden i olika samhällen tagit, med den utveckling postverket tagit, finnes det icke, kan man säga, något samhällsbehov på detta område, utan det är tvärtom så, att allmänheten har ofantligt mycket större garanti för att den blir ordentligt och väl behandlad och får reella varor genom de på olika orter bofasta köpmännen. Jag tror icke så mycket på den restriktiva politik, som utskottet talar om att länsstyrelserna använda sig av. Det är möjligt på en del håll kanske med restriktioner. Men ännu är det säkerligen så, att befolkningen på många håll ser en plåga i det som förekommer. I Stockholm behöver man icke gå långt för att träffa personer, som äro ytterligt besvärade av de s. k. dörrknackarna, en sådan, som ringer på dörrarna från morgon till kväll och håller folk från sina husliga sysslor, då man ju måste öppna dörren och fråga vad det är.

Jag kan icke se annat än att motionen är väl befogad, och jag ber att få yrka bifall till densamma.

Herr Linnér: Jag ber bara att få erinra om att förra årets riksdag behandlade en motion, som innehöll förslag till lag om kringföringshandel. Denna motion avstyrktes av första lagutskottet och avslogs av båda kamrarna. Sedan dess har förekommit, att den detalj, som herr Nyblom här berört, nämligen frågan om den ambulerande handeln med kött och köttvaror upptagits till särskild behandling. Någon som helst anledning att skriva om en ny utredning torde således icke föreligga. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wallén: Herr talman! Jag tror, att vi alla kunna vara överens om att det icke är bra som det är. Det är i flera hänseenden icke bara handelskårens utan även andra medborgares intressen, som bli lidande genom den nuvarande dörrknackeri- och gårdfarihandeln. Om det vore så, att det vore de mest behövande, som bedreve detta slag av »handel», skulle det finnas någon ursäkt, men jag vågar bestämt påstå, att det är icke den *tysta* nödens offer utan — tvärtom vad jag skulle vilja kalla — den *fräcka* nödens offer, som använda sig av dörrknackeri och det slag av gårdfarihandel, som påtalas i motionen. Det har också visat sig vara en ovanligt enhällig opinion däremot. Tyvärr delar icke lagutskottet den uppfattningen i det yttrande, som kommit fram. Men jag vet, att icke mindre än 7 eller 8 stora köpmannaorganisationer stå bakom denna motion, ävensom att vid ett möte på Folkets hus F-sal fiskförsäljarna, enligt till mig lämnad kopia av deras resolution, därvid enhälligt tillstyrkte motionen i fråga.

Ang. revision av gällande bestämmelser om gårdsfarihandel. (Forts.)

Slutligen ber jag, herr talman, att få hänvisa till en artikel i Aftonbladet för den 4 april 1934 med rubriken »Dörrknackarhandeln är en stor social fara», vilken de intresserade ledamöterna av kammaren ha möjlighet att närmare taga del av. Med hänsyn till, att det icke är de mest behövande, som i regel ägna sig åt detta slag av handel, med hänsyn till att dörrknackeriet stör hemmets helgd, med hänsyn till den lojala handelns intresse, med hänsyn till att hygieniska krav böra tillgodoses, med hänsyn till allt detta vågar jag, trots de av lagutskottets vice ordförande gjorda meddelandena vidhålla nödvändigheten av en skyndsam, allsidig utredning av denna fråga och ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Häruti instämde herrar *Lundqvist* och *Bengtsson* i Kullen.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 14.

Föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1934/1935 för viss personal inom den civila statsförvaltningen; och

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av Norra Östergötlands järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 15.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utvidgning av ångkraftstationen i Västerås jämte en i ämnet väckt motion.

Ang. ytterligare utvidgning av ångkraftstationen i Västerås.

Därvid yttrade:

Herr *Bengtsson* i Kullen: Herr talman! På fullt sakkunnigt håll har det beräknats, att de årliga omkostnaderna för en anläggning av detta slag uppgå till cirka 10 % av anläggningssumman. Det betyder ju härvidlag, att på 10 år har staten fått göra en ytterligare kostnad av cirka 1,250,000 kr. Det framgår mycket tydligt därav, att det är alldeles för dyrt att frambringa elektrisk energi genom de *svarta kolen*, då vi här i Sverige ha *vita kol* ököpandes. Jag måste därför säga, att det är beklagligt, att nu vattenfallsstyrelsen kommit fram med denna begäran. Den är ju egentligen inte heller särdeles starkt motiverad. Ett av de motiv, som vattenfallsstyrelsen har för sin anhängan, är ju den starka torka, som rådde år 1933, och man befarar, att en sådan mycket snart kan upprepas. Enligt vad som upplysts och som jag för övrigt för åtta dagar sedan hade anledning att från denna plats påpeka, får man emellertid gå 111 år tillbaka för att finna på en sådan torka som den i fjol. Nu är det ju förhållandet, att staten håller på att utbygga — och även enskilda — en del vattenfall, och man kunde väl vila på hanen, tills man kan få kraft från dessa. Jag vill särskilt påpeka, att de stora anläggningarna vid Vargön inom mycket kort tid bli färdiga. Det komme inte att uppstå någon stor kostnad för staten för att få taga kraft därifrån. Jag förstår mig verk-

Ang. ytterligare utvidgning av ångkraftstationen i Västerås. (Forts.)
 ligen inte på en sådan ekonomisk politik, som bedrivits den senare tiden i detta land. Utskottet har här föreslagit, att detta belopp på 750,000 kronor, som skall utgå först — och det blir väl sedan samma förhållande med de ytterligare begärda 500,000 kronorna — skall utgå av lånemedel. Jag tycker, att det borde vara en regel både för den enskilde och staten, att i händelse det är fråga om en sak, som inte oundgängligen behöver utföras, och man inte har pengar, man då uppskjuter den till dess man får pengar. Ja, herr talman, jag må säga, att man blir ännu mer förvånad — åtminstone blir jag för min del det — när man här ser, att det skall anlitas lånemedel för att bygga en ångpanna för vattenfallsstyrelsens räkning i Västerås, men det samtidigt från visst håll ifrågasättes, att det på ett bräde skall lånas bort inte mindre än 100 miljoner kronor. Emot ett enhälligt statsutskott menar jag ej, herr talman, att det finns någon utsikt få ändring i denna ekonomiskt sett mycket galna fråga, men har ändock ej kunnat underlåta göra dessa påpekanden.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Såvitt jag uppfattade den föregående ärade talaren rätt, gjorde han icke något yrkande, och jag skall därför inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 16.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för f. d. byråchefen J. Döss och f. d. kamreraren G. E. Heimer från viss betalningsskyldighet blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 17.

Ang. efterskänkande av Svenska kvarnföreningens skuld till Kreditkassan av år 1922.
 Slutligen upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 72, i anledning av väckt motion om efterskänkande av Svenska kvarnföreningens skuld till aktiebolaget Kreditkassan av år 1922.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 238, hade herrar *Löfvander* och *Johan August Larsson* föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om sådana åtgärder i samband med avvecklingen av Svenska Lantmännens kvarnförening, att aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 måtte få anses gottgjord för sina fordringar genom befintliga tillgångar, utan att ytterligare ansvar utkrävdes av föreningsmedlemmarna.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte av riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **Eriksson** i Toftered: Herr talman! Jag har tagit mig friheten att begära ordet här, därför att jag anser, att med den välvilliga hållning utskottet intagit till motionen det ej bort komma till att direkt yrka avslag utan till något positivt resultat.

Jag ber att redan från början få fästa kammarens uppmärksamhet vid, att jag här icke talar i egen sak, därför att jag redan för 6 eller 7 år sedan begärt mitt utträde ur Svenska lantmännens kvarnförening. Men jag talar för alla de småbrukare och medelstora jordbrukare, som genom att teckna sig som medlemmar i kvarnföreningen kommit i mycket obehaglig ställning.

Jag ber också att få fästa kammarens uppmärksamhet på, hur den här teck-

*Ang. efterskänkande av Svenska kvarnföreningens skuld till Kreditkassan
av år 1922. (Forts.)*

ningen försiggick. Det skickades ut ombud, som foro omkring i bygderna och togo upp teckningar. Dessa ombud hade ej något stadgeförlslag med sig utan meddelade endast, att det skulle betalas kontant 5 kronor för varje andel. Det skulle tecknas en andel för varje hektar åkerjord. 5 kronor skulle, som jag förut nämnt, betalas kontant och sedan skulle man lämna revers om 20 kronor per andel. Nu få vi tänka oss, att då dessa teckningar gjordes 1917 och 1918, jordbrukarnas föreningsrörelse icke var kommen till den utveckling den för närvarande har. Jordbrukarna hade i allmänhet ej kännedom om föreningslagen. De föreningar, som då funnos, voro i huvudsak våra mejeriföreningar, vilka dess bättre äro bildade på mycket sunda ekonomiska förhållanden. Det gjorde, att dessa små och medelstora lantbrukare fastnade mycket lätt på den krok, som reseombuden kastade ut. Dessa sade, att de 20 kronor, varå förbindelse lämnades, aldrig skulle bli uppsagda, utan skulle ligga som säkerhet för föreningens förbindelser. Följaktligen hade jordbrukarna i allmänhet den föreställningen, att de skulle slippa betala mera än de 5 kronorna per andel. Det dröjde ej många år, förrän reverserna blevo uppsagda, och först då kommo medlemmarna till insikt om att de utöver de kontanta insatserna per andel voro skyldiga att svara för ytterligare 25 kronor per andel. De ha sålunda först betalat 5 kronor kontant per andel och sedan inlöst reverserna. Genom att föreningen kommit på obestånd, få de ytterligare betala 25 kronor per andel. Av utlåandet se vi, att det belöper sig i medeltal till 670 kronor för var och en av de återstående 2,846 medlemmarna. Därav framgår, att i medeltal dessa jordbrukare ha jordbruk på 26—27 hektar, och följaktligen äro de till största delen små och medelstora jordbrukare. Jag anser, att med den inställning, som riksdagen och de olika partierna intagit till jordbrukarnas ekonomiska föreningsrörelse, det hade varit en billig fordran, att utskottet kommit fram med ett förslag, som gått ut på, att Kreditkassan borde bidraga till en förmånlig avveckling av konkursen, så att medlemmarna i möjlig mån skyddades. Blir följden den, att de skola ytterligare betala 25 kronor per andel, försäkrar jag kammarens ledamöter, att det ej blir lätt i fortsättningen att i dessa bygder arbeta fram jordbrukarnas ekonomiska föreningsrörelse, när de komma i den situationen att nödgas betala dessa förbindelser. Jag vill därför på det varmaste vädja till kammarens ledamöter att bifalla ett förslag till skrivelse, som jag här kommer att framställa yrkande om.

Jag ber med anledning av vad jag här framhållit att få framställa följande yrkande, nämligen att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla önskvärdheten av att Kreditkassan för sin del medverkar till en avveckling av konkursen genom ett förmånligt ackord, så att kvarnföreningens medlemmar så långt möjligt är bliva skonade för ytterligare utlägg för tecknade andelar.

Med herr Eriksson i Toftered förenade sig herrar *Pettersson* i Dahl och *Andersson* i Lindome.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! De av kammarens ledamöter, som följt frågans utveckling, torde erinra sig, att motionen i ämnet var mycket kortfattad. Vi insågo emellertid mycket snart inom fjärde avdelningen i statsutskottet, när vi behandlade frågan, att det var skäl att påkosta den en mycket omsorgsfull prövning, därför att den tangerade ett stort ekonomiskt spörsmål. Vi satte oss därför i förbindelse med konkursförvaltaren för att få en fullständig och klart överblick över läget. Vi funno då, att det inte gärna var möjligt och för övrigt ganska gagnslöst för vederbörande lantbrukare, om

Ang. efterskänkande av Svenska kvarnföreningens skuld till Kreditkassan av år 1922. (Forts.)

man skulle gå med på motionärernas yrkande, emedan, som kammarens ledamöter kunna se på sidan 11 i utlåtandet, det i det stora hela ej skulle ha haft annat resultat, än att skulden för deras vidkommande stått kvar. Då nu föreningen är i konkurstillstånd, fanns det enligt utskottets mening ingen annan utväg än att försöka taga reda på, om man ej kunde så att säga antyda möjligheten av en hygglig uppgörelse. Och om kammarens ledamöter se på sidan 12, är där skrivet något, som man ej kan tolka på annat vis, än att utskottet menar, att man skall taga hänsyn till vederbörandes ekonomiska ställning. Det är klart, att riksdagen icke gärna kan skriva, att man skall låta bli att taga ut en klar och säker fordran av dem, som ha god ekonomi. Om jag säger, att utlåtandet inbjuder till en hygglig uppgörelse, tror jag mig därmed ha sagt allt, som kan sägas i fråga om utskottets uppfattning och slutsats. Därför återstår mig endast att yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Eriksson i Toftered under överläggningen framställda yrkandet, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 18.

Interpellation. Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr **Persson** i Fritorp, som anförde: Herr talman! Den nuvarande ekonomiska krisen borde föranleda såväl enskilda som statsmakterna att vidtaga varje åtgärd, som kan anses ägnad att på samma gång främja den inhemska produktionen som att förbättra landets handelsbalans. Till de områden, där förutsättningar för ökad inhemsk produktion synas förefinnas, hör *odlingen av tobak*.

Nu visar följande sammanställning, att odlingen av svensk tobak gått tillbaka, ehuru konsumtionen av tobaksvaror ökats:

	År 1900	1908	1915	1931	1932
Odlad areal, hektar .	472	290	424	276	263
Antal odlare	943	1,362	2,267	1,654	1,604
	(odlingsställen)	(odlingsställen)			
Kvantitet skördad					
s. k. takmogen tobak, kg . . . . c:a	1,000,000	589,000	878,000	436,000	602,000

Denna tillbakagång är synnerligen beklaglig främst därför, att de största utgiftsposterna för tobaksodlingen utgöras av arbetskostnader. Ifrågavarande odling lämpar sig väl för småodlare, som icke räkna så noga med arbetstiden, och kunna bereda talrika arbetstillfällen.

Tobaksmonopolet tillkom år 1915. Man kan därför icke lasta monopolet, att odlingen gått tillbaka före detta år. Då emellertid bruttoförsäljningsvärdet å tobaksvaror ökats från c:a 33 milj. kronor år 1912 till över 120 milj. kronor 1931 och över 126 milj. kronor år 1932, har odlingen av tobak inom landet, både reellt och relativt sett, efter monopolets tillkomst minskats oerhört. Ty det är uppenbart, att tobaksvarorna efter 1915 icke fyrdubblats i pris. Tvärtom är det så, att landets tobaksodling minskas, allteftersom förbrukningen av tobaksvaror stegras.

Från 1915 till 1932 har tobaksarealen minskats från 424 till 263 hektar

Interpellation. (Forts.)

och antalet odlare från 2,267 till 1,604 eller med resp. c:a 40 % och 30 %. Under 1932 var arealen mindre än 1931. Att skördemängden 1932 likväl blev c:a 30 % större än 1931, förklaras därav att 1932 var ett för all växtlighet synnerligen gynnsamt och 1931 ett osedvanligt ogynnsamt år.

Under åren 1931 och 1932 importerades *oarbetad* tobak till följande kvantiteter och värden:

	1931		1932	
	Kvantitet, kg.	Värde, kr.	Kvantitet, kg.	Värde, kr.
Tobaksblad	3,906,916	13,670,767	3,314,979	16,248,574
Tobaksstjälk	1,921,565	987,766	1,098,396	650,566

Av tobaksmonopolets behov utav oarbetad tobak utgöres c:a 10 % av svenskodlad vara; återstoden importeras. Medelpriset för utländsk tobak var enligt Sveriges officiella statistik år 1932 nära 4 kronor pr kg. För svensk tobak var det exakta medelpriset samma år kronor 1:08 pr kg. Av detta pris att döma, skulle utländsk tobak vara c:a 4 gånger bättre än svensk, om priset fastställes efter varans reella värde. Emellertid uppgives (även från tobaksmonopolets sida), att svensk tobak är särdeles väl lämpad till snus. Under sådana förhållanden är det synnerligen anmärkningsvärt, att tobaksmonopolet vid sin snustillverkning använder en så avsevärd mängd utländsk tobak såsom nu är fallet. Under 1932 — det år, då 1931 års svenska tobaksskörd å sammanlagt 436,000 kg torde hava förarbetats till tobaksvaror — har nämligen tillverkats 4,844,000 kg snus till ett bruttovärde av 18,808,000 kronor. Det vill synas, som om tobaksmonopolets snustillverkning bort kunna lämna rum för större utnyttjande av den svenska tobaken än som skett. I marknaden har för övrigt icke kunnat konstateras några ansatser till användning av svensk tobak för andra tobaksvaror än snus.

I skrivelse till riksdagens andra kammars femte tillfälliga utskott år 1932 anförde tobaksmonopolet, att ett kemiskt laboratorium inrättats vid dess fabrik i Stockholm, för att där skulle kunna anställas ytterligare experimentella rön rörande möjligheten att öka användningen av svensk tobak inom fabriktionen. Även om en sådan detalj kan anses viktig, så är framgången i *växtodling* mindre beroende av kemiska laboratorier än av 1) förädlingsverksamhet; 2) jämförande sortförsök; 3) jämförande odlingsförsök på olika jordar, på olika breddgrader, på olika höjdlägen över havet; 4) olika plantavstånd i och mellan odlingsraderna; 5) olika sammansättning av växtnäringssämnen; 6) skörde- och lagringsförsök m. m. Även om det försports, att tobaksmonopolet under senare år sysslat med vissa försök bland annat med plantavstånd vid tobaksodling och torkning av den inhemska tobaken i särskilda för ändamålet anordnade torkhus, synas dessa försök icke hava varit tillräckligt uttömmande och i varje fall hittills icke medfört någon ökning av svensk tobaksodling. Tobaksmonopolet synes ej heller vara rätt forum för bedömande av växtodlingsfrågor. Med hänsyn härtill finnes för närvarande ingen möjlighet att bevisa något om vad som kan åstadkommas genom inhemska tobaksodling, lika litet som det för ett 50-tal år sedan var möjligt att förutse, vad som skulle komma att uträttas på jordbruksväxt- och trädgårdsodlingens områden inom landet.

Det har av en av de främsta kännarna av tobaksodling inom olika delar av världen gjorts gällande, att Öland skulle äga stora förutsättningar för odling av cigarrettobak. Borde icke med anledning därav försök anställas?

Då förhållandena inom jordbruket äro sådana, att alla odlingsstillfällen böra utnyttjas till fromma för individen och — sett på lång sikt — för landet i

Interpellation. (Forts.)

dess helhet och då landets framtida välfärd icke får offras för en extrem penninghushållning, vartill tobaksmonopolet synes hava starka tendenser, så får jag, med stöd av det anförda värdsamt anhålla om kammarens tillstånd att få till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framställa följande spörsmål:

Har herr statsrådet för avsikt att bl. a. i syfte att bereda ökade arbetstillfällen föranstalta en utredning om möjligheten att utvidga odlingen av tobak inom landet? Eller har tobaksmonopolet under mångåriga, jämförande och sakkunnigt ledda odlingsförsök med olika tobakssorter, försök med olika slag av odlingssätt, förädlingsförsök m. m. enligt ovan angivna sex punkter uttömt alla möjligheter för att kunna bevisa ändamålsenligheten av att tobaksodlingarna inom landet år efter år minskas i antal och omfång?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 19.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 150, angående det ordinarie förslagsanslaget till riksarkivet m. m.;

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnaderna för vissa reparationsarbeten å Oscar-Fredriksborgs fort;

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse å Mölltorps församling, Skaraborgs län, av ett kronan tillhörigt markområde; och

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga markområden inom Vaxholms fästning.

§ 20.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för A. V. Johansson från viss betalningsskyldighet;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av flygvapnets reservbefälsorganisation jämte i hithörande ämnen väckta motioner;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av ytterligare kompensation till Vaxholms stad i anledning av 1925 års försvarsbeslut;

nr 76, i anledning av väckt motion om förhöjt beklädnadsbidrag till vissa underofficerare i flottan och marinen;

nr 77, i anledning av väckt motion angående utspisning försöksvis vid krigsmakten av kaffe med viss tillsats av råg; och

nr 78, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande anslaget till det frivilliga skyttväsendets befrämjande;

första lagutskottets utlåtande, nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 22 kap. 5 och 21 §§ strafflagen ävensom i ämnet väckta motioner; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion, II: 479, angående åtgärder för ungdomens skyddande i religiöst och sedligt hänseende.

§ 21.

Justerades protokollsutdrag.

§ 22.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Persson</i> i Grytterud	under 2 dagar fr. o. m. den 16 april,
» <i>De Geer</i>	» 3 » » » 15 »
» <i>Persson</i> i Fritorp	» 5 » » » 16 »
» <i>Lindskog</i>	» 4 » » » 18 »
» <i>Jeppsson</i>	» 4 » » » 15 »
» <i>Hansson</i> i Trollhättan	» 3 » » » 18 »
» <i>Andersson</i> i Lindome	» 3 » » » 16 »
» <i>Norén</i>	» 3 » » » 17 »
» <i>Lundstedt</i>	» 2 » » » 16 »
» <i>Pettersson</i> i Hällbacken	» 3 » » » 14 »
» <i>Eklund</i>	» den 16 april,
» <i>Johansson</i> i Silingeborg	» 3 dagar fr. o. m. den 15 april,
» <i>Bäcklund</i>	» 3 » » » 15 »
» <i>Eriksson</i> i Sandby	» 3 » » » 17 » och
» <i>Andersson</i> i Grimbo	» 3 » » » 16 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,9 e. m.

In fidem
Per Cronvall.